

SUOMEN MAATALOUS 1991

Lauri Kettunen

**Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos
Luutnantintie 13
00410 HELSINKI**

Postiosoite: PL 3, 00411 HELSINKI

puh. 90-563 3133
telefax 90-563 1164

Tutkimuslaitoksen johtaja
prof. Matias Torvela

Maatilatalouden osasto
Osastonjohtaja
prof. Matias Torvela

tutkijat:

Anna-Majja Heikkilä
Maija Puurunen
Ossi Ala-Mantila
Laura Alastalo
Tellervo Hassinen
Mari Nuutila
Kyösti Pietola

Markkinatutkimusosasto
Osastonjohtaja
prof. Lauri Kettunen

tutkijat:

Jukka Kola
John Sumelius
Jyrki Aakkula
Marja Hokkanen
Juha Marttila
Jyrki Niemi
Reijo Pirttijärvi

Kannattavuustutkimustoimisto
Toimistonjohtaja
MMK Juhani Ikonen

tutkijat:

Seppo Holmström
Olli Rantala
Leena Riepponen

Kansikuva: Kari Mustakallio

JULKAISUJA 65

SUOMEN MAATALOUS VUONNA 1991

LAURI KETTUNEN

MAATALOUDEN TALOUDELLINEN TUTKIMUSLAITOS
AGRICULTURAL ECONOMICS RESEARCH INSTITUTE, FINLAND
RESEARCH PUBLICATIONS 65

Abstract. Finnish agriculture in 1991

The crop of 1991 was good, albeit smaller than in the previous year. The area under cultivation, however, was 12% smaller than in 1990 as a result of efficient fallowing. Every farmer had to leave fallow 15% of the arable land area, or they had to pay FIM 1,000/hectare as export cost charges.

However, the reduction in the area under cultivation was not adequate, because the crop of feed grain exceeded the domestic need by about 25%. The crop of bread grain was a little smaller than the annual consumption, but there is still a lot of both rye and wheat in stock.

Livestock production decreased by 6% last year. The amount of milk delivered to dairies fell as much as 10%. The consumption of dairy products is on the decrease, but last year the consumption of butter increased by about 9 %, which was a remarkable deviation from the previous few years. The consumption of cheese continued to grow.

Pork production decreased by about 4%, whereas beef production stayed at about the same level as earlier. Poultry meat production has been growing quite steadily, and this trend

continued last year. Consumers favor broiler more and more. The consumption of other meats remained quite steady.

The share of agriculture in the export costs of overproduction increased considerably in 1991. After the changes in the Farm Income Act, the share of agriculture rose to FIM 1.7 bill., which is 22% of agricultural income. Consequently, agricultural income decreased by 13% last year. In addition to the rise in export costs, this was caused by the reduction in the quantities produced.

Measures to restrict production will dominate in agricultural policy in 1992 as well. Mandatory fallowing will continue next summer, and various kinds of marketing charges will be collected from farmers. The tax on fertilizers will also be raised for environmental reasons.

Index words: Finland, agriculture, production, price, income, policy

ISBN 952-9538-11-1
ISSN 0788-5393

HELSINKI 1992

Esipuhe

Maatalous kärsi taloudellisesta lamasta viime vuonna yhtä lailla kuin koko kansantalouskin. Valtiontalouden vaikeuksien takia maataloustulolakia muutettiin niin, että yhä suurempi osa vientikustannuksista siirrettiin maatalouden kannettavaksi. Kun viljasadot olivat olleet hyviä useana perättäisenä vuonna, varastot olivat täyttyneet. Uuden sadon saamiseksi markkinoille, viljaa jouduttiin viemään ulkomaille ennätysmäärä, minkä takia viljelijöiltä perityt markkinoimismaksut nousivat hyvin suuriksi. Viljelijät protestoivat voimakkaasti hallituksen toimia vastaan.

Mielialoja synkensivät myös EY-keskustelut. Suomen mahdollinen liittyminen EY:öön tulisi heikentämään maatalouden toimintamahdollisuuksia hyvin tuntuvasti. Maatalous käynnisti kampanjan integraatiota vastaan.

Tämä julkaisu sisältää katsauksen maatalouden kehitykseen vuonna 1991. Se sisältää ennakkotietoja tuotannosta, hinnoista ja tuloista. Näin vuoden alussa monet tilastot ovat tietenkin ennakkollisia. Toivon kuitenkin tämän katsauksen antavan riittävän tarkan kuvan Suomen maataloudesta vuonna 1991.

Julkaisu sisältää myös katsauksen Suomen maatalouspolitiikkaan. Tältä osin tarkastelu on varsin suppea, joten se ei voi sisältää kaikkia politiikan yksityiskohtia. Myös siinä on jonkin verran ennakkotietoja.

Olen jättänyt muutamit osat julkaisusta sellaisiksi kuin ne olivat edellisenä vuonna, koska asiasisältö on entinen. Tilastotiedot on kuitenkin saatettu ajan tasalle.

Kiitän Jaana Ahlstedtiä, Ossi Ala-Mantilaa, Marja Hokkasta, Helena Jokista, Jukka Kolaa ja Reijo Pirttijärveä tutkimuslaitoksesta sekä Helena Seréniä ja Hannu Porkolaa Maatilahallituksesta kaikesta saamastani avusta julkaisun toimittamisessa. Kiitän myös Jaana Kolaa, joka on kääntänyt julkaisun englanninkielelle.

Mahdolliset virheet ja puutteet ovat tekijän vastuulla. Samoin tässä esitetyt arviot ja kannanotot ovat tekijän omia, eivätkä välttämättä edusta tutkimuslaitoksen tai maan virallisen maatalouspolitiikan harjoittajien kantaa.

Julkaisu ilmestyy englanninkielisenä tutkimuslaitoksen julkaisuja -sarjassa no. 65a.

Helsingissä 25. tammikuuta 1992

Lauri Kettunen

SISÄLLYSLUETTELO

	sivu
I Yleiskuva Suomen maataloudesta	5
1. Maatalous ja kansantalous	5
1.1. Bruttokansantuote ja investoinnit	5
1.2. Taloudellinen kasvu	6
2. Suomalainen maatila	7
3. Sivuelinkeinot	9
II Tuotanto, hinnat ja maataloustulo	11
4. Kasvinviljelytuotanto	11
4.1. Sääolot	11
4.2. Pinta-alat ja sadot	11
5. Kotieläintuotanto	14
6. Kulutus	16
7. Ulkomaankauppa	17
8. Hintaratkaisut	19
8.1. Kevään hintaratkaisu	20
8.2. Syksyn hintaratkaisu	24
8.3. Tuottajahinnat	24
8.4. Vähittäishinnat	25
9. Tulokehitys maataloudessa	25
9.1. Tuloerot	25
9.2. Maataloustulo vuonna 1991	26
9.3. Verotus	26
III Maatalouspolitiikkaa	28
10. Maatalouspolitiikan peruslinjat	28
10.1. Maatalouspolitiikan tavoitteet	28
10.2. Muita tavoitteita	29
10.3. Maatalouspolitiikan hoito	30
10.4. Maataloustulolaki	31
10.5. Muutoksia maataloustulolakiin	31
11. Erikoisaiheita	32
11.1. Maatalouden ympäristökysymykset	32
11.2. Ajankohtaista keskustelua	33
11.3. Integraatio	34
12. Tuotantopolitiikkaa	34
12.1. Tuotannon tasapainottaminen	37
12.2. Kesannointi	38
12.3. Tuotannonrajoitustoimien kustannus ja vaikutus	40
12.4. Vientikustannusmaksut	40
12.5. Maidon kaksihintajärjestelmä	41
12.6. Kanamunantuotannon kaksihintajärjestelmä	42
12.7. Perustamislupajärjestelmä	42
12.8. Tuotannon tukeminen	43
13. Maatalouden tuki	43
13.1. Tuki yhteensä	43
13.2. Hintapoliittinen tuki	44
14. Maatalouden rakenteen kehittäminen	46
15. Sosiaalipolitiikkaa	47
IV Yhteenveto	49
Liitteet	51

I

YLEISKUVA SUOMEN MAATALOUESTA

1. Maatalous ja kansantalous

1.1. Bruttokansantuote ja investoinnit

Varsinaisen maatalouden osuus bruttokansantuotteesta on Suomessa vain 3 %. Maatalous käyttää runsaasti ostopanoksia kuten lannoitteita, koneita, polttoaineita, palveluja, jne. Viljelijälle jäävän palkan osuus maataloustuotannon arvosta on vain noin kolmannes. Koko elintarvikeketju, johon kuuluu viljelijän lisäksi tuotantopanoksia tuottava teollisuus, elintarviketeollisuus ja kauppa, on sitä paljon suurempi. Onhan mm. elintarvikkeiden osuus kulutusmenoista noin viidennes, mikä kuvaa myös elintarvikeketjun osuutta koko kansan-

taloudessa. Maatalouden osuus BKT:sta on pienentynyt, koska maataloustuotanto ei ole kasvanut niin paljon kuin tuotanto muissa sektoreissa. Syynä on se, että elintarvikkeiden kulutuksen kasvu on ollut hidasta, eikä tuotanto vientiä varten ole kannattavaa.

Maatalouden osuus työllisestä työvoimasta on runsaat 7 % (liitetaulukko 2). Luku on siis BKT-osuuteen nähden kolminkertainen. Se kuvastaa osaltaan maatalouden matalaa tulo-tasoa, mutta toisaalta on huomattava, että viljelijöiden tuloista vain noin puolet tulee maataloudesta. Suuri osa heistä työskentelee osittain maatalouden ulkopuolella. Tilastot eivät anna ehkä aivan oikeaa kuvaa maatalouden työpanoksesta ja merkityksestä työllistäjänä.

Taulukko 1. Bruttokansantuote (tuottajahintaan) ja investoinnit koko kansantaloudessa ja maataloudessa.

Vuosi	Bruttokansantuote			Investoinnit		
	yhteensä mrd. mk	maatalous mrd. mk	%	yhteensä mrd. mk	maatalous mrd. mk	%
1981	195.29	7.65	3.9	54.69	3.51	6.4
1982	218.82	9.39	4.3	60.99	4.29	7.0
1983	246.33	11.40	4.6	70.05	4.68	6.7
1984	275.24	12.44	4.5	73.43	4.61	6.3
1985	298.67	12.43	4.2	80.05	4.80	6.0
1986	315.90	13.05	4.1	83.51	4.59	5.5
1987	344.93	10.93	3.2	93.27	4.25	4.6
1988	384.46	11.01	2.9	111.05	4.54	4.1
1989	432.61	13.38	3.1	137.41	5.20	3.8
1990 ^{e)}	457.55	14.67	3.2	138.08	4.98	3.6

^{e)} ennakko

Lähde: Tilastollinen vuosikirja eri vuosilta ja Taloudellinen katsaus 1991.

Maataloudesta ei ole enää saatavissa työvoimaa muiden sektoreiden tarpeisiin.

Maatalouden investoinnit ovat noin 4 % koko kansantalouden investoinneista eli suhteellisesti enemmän kuin kansantuoteosuus edellyttäisi. Tämä lienee seurausta mm. voimakkaasta rakennemuutoksesta maataloudessa ja yleensä siitä, että maatalous on hyvin pääomavaltainen elinkeino. Merkille pantavaa on edelleen, että investoinnit olivat 1980-luvulla suhteellisesti korkeammat kuin 1970-luvulla. Käänte on kuitenkin tapahtunut. Tilojen lukumäärä vähenee ja tuotanto pienenee, jolloin tarvitaan vähemmän investointejakin. Traktoreiden ja leikkupuimureiden ostot vähenivät 30-40 % vuonna 1991.

1.2. Taloudellinen kasvu

Suomen kansantalous joutui syvään lamaan vuonna 1991. Bruttokansantuote aleni 6 %. Talous kääntyi laskuun jo vuonna 1990, jolloin kasvu jäi 0.4 %:iin. Näkymät ovat edelleen synkät, joskin ennusteiden mukaan kansantuote ei enää alenisi vuonna 1992.

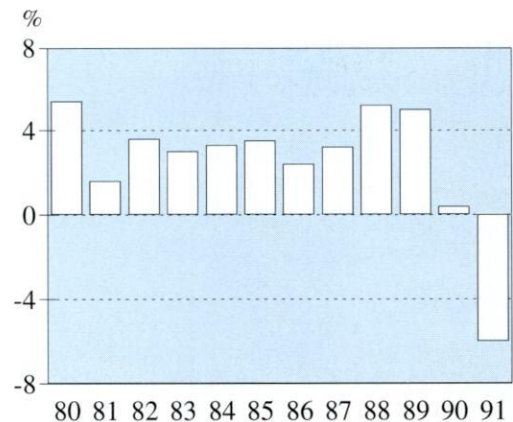
Taloudelliseen lamaan on useita syitä. Kansantalous ylikuumeni 1980-luvun lopun voimakkaan kasvun aikana. Suomen kansantalous oli kasvanut koko 1980-luvun ajan nopeammin kuin muissa teollisuusmaissa Japania lukuunottamatta. Työvoimasta syntyi pulaa ja sen tähden palkat nousivat yli sopimusten. Palkkojen liukuma oli vielä vuonna 1990 noin 4 %, mikä kaksinkertaisti palkkojen nousun, vaikka tavoitteena oli maltillinen tulotason korotus. Teollisuuden ulkomainen kilpailukyky heikkeni huomattavasti ja viennin kasvu jäi vähäiseksi. Talouden tasapaino järkkyy "kasinotalouden" huumassa. Rahamarkkinoiden vapautuminen johti niin yritysten kuin yksityisten kuluttajien velkaantumiseen. Maan ulkomainen velka kasvoi hälyttävästi.

Vuonna 1991 lasku lankesi lopullisesti maksettavaksi ja erät muut tekijät lisäsivät talouden taantumaa. Vienti Neuvostoliittoon romahhti lähes täydellisesti, eikä tilalle voitu löytää uusia vientimarkkinoita. Jo yksin tämä aiheutti

noin kahden prosentin alenemisen bruttokansantuotteeseen. Teollisuusmaiden heikko taloudellinen tilanne on myös hidastanut viennin kehittymistä. Suomen viennin kannalta tärkeissä maissa Ruotsissa ja Isossa-Britanniassa bruttokansantuote kääntyi laskuun. USA:n talouskasvu pysähtyi myös.

Dramaattisimmin lama näkyi työttömyyden nopeana kasvuna. Vielä vuoden 1990 alussa puhuttiin työvoimapulasta ja työttömyysaste oli 3.5 %. Käänte oli kuitenkin jo tällöin tapahtunut ja työttömyys kasvoi koko vuoden 1991 ajan. Vuoden lopussa oli 340 000 työtöntä eli työttömyysprosentti oli 13. Näin suurta työttömyyttä ei kukaan ollut osannut ennustaa tai edes uskoa koskaan Suomessa olevan.

Kansantalouden epätasapaino alkoi olla huolestuttava jo useana vuonna 1980-luvun loppupuolella. Erityisesti vaihtotaseen alijäämä kasvoi nopeasti. Kansantalous velkaantui aivan liian nopeasti. Vaihtotaseen alijäämä oli vuonna 1988 11.3 mrd. mk, vuonna 1989 24.9 mrd. mk ja vuonna 1990 26.9 mrd. mk. Näin ei voinut jatkua kovin kauan, koska velan hoito olisi tullut ylivoimaiseksi. Useimmiten pidettiin talouden kasvun hidastumista ainoana mahdollisuutena vaihtotaseen hoitoon. Tapahtunut talouden supistuminen palveli tätä tavoitetta, mutta tuskin kuitenkaan kukaan toivoi niin

Kuvio 1. Markkinahintaisen bruttokansantuotteen volyymin kasvu, %/vuosi (vuoden 1985 hinnoin).

suurta supistumista kuin lopulta tapahtui. Kauppatase oli noin 3 mrd. mk ylijäämäinen ja vaihtotaseen alijäämä supistui 24 mrd. mk:aan vuonna 1991.

Kansantalouden epätasapaino on vaikuttanut voimakkaasti valtiontalouteen. Menot kasvavat voimakkaasti entisten sitoumusten ja laman tuomien lisämenojen kuten työttömyyskorvausten takia. Verotulot sen sijaan supistuvat. Tuloveron kasvu hidastui olennaisesti työttömyyden takia. Vielä vuonna 1989 valtion tulot ylittivät huomattavasti menot ja valtio maksoi pois lainojaan. Vuonna 1991 valtio joutui ottamaan lainoja noin 30 mrd. mk budjetin alijäämän paikkaamiseksi. Tilannetta helpottaa hieman se, ettei valtion kokonaisvelka ole vielä kovin suuri.

Korkea korkotaso on hidastanut talouden kasvua. Investoinnit laskivat jo vuonna 1990 noin 5 % ja vuonna 1991 peräti 13 %. Tosin Suomen kokonaisinvestointiaste on edelleen kansainvälisesti korkea eli noin 22-23 % bruttokansantuotteesta OECD-maiden keskiarvon ollessa 20-21 %.

Tammikuussa 1990 tehtiin kaksivuotinen tulo- ja talouspoliittinen kokonaisratkaisu, joka sisälsi varsin pienet palkankorotukset. Tavoitteeksi asetettiin käytettävissä olevien reaalityulojen kasvu 4.5 %:lla vuosina 1990-1991. Tämän sopimuksen mukaan nimellispalkat nousivat 1.5-3.0 % alasta riippuen maaliskuussa 1991. Varsinaisten palkankorotusten lisäksi ratkaisuun liittyi tuloverotuksen keventäminen. Reaalipalkat nousivatkin vuoden aikana arvion mukaan noin 2.5 %. Kansantalouden käytettävissä olevat tulot alenivat kuitenkin reaalisesti noin 7 % työttömyyden takia.

Vuoden 1991 lopussa tehtiin jälleen yleinen työmarkkinaratkaisu, jonka mukaan nimellispalkkoja ei nosteta lainkaan. Sen lisäksi palkansaajien maksettavaksi tulee 2 %:n suuruisen työllisyysvero.

Inflaatio hidastui laman takia. Lokakuussa se oli vain 3.2 % vuositasolla. Tavoitteena olikin alentaa inflaatio hyvin alas vientiteollisuuden hintakilpailun parantamiseksi. Vuosikeskiarvona laskettuna inflaatio oli 4 % sen oltua vuonna 1990 6.1 %.

Keväällä muodostettu uusi hallitus halusi säilyttää markan ulkoisen arvon ennallaan ja sitoi markan kurssin ecu:un. Tämä aiheutti paljon arvostelua ja jotkut talouselämän piirit olisivat halunneet devalvoida markan ennen sen kytkemistä ecu:un. Devalvaatiopaineet jatkuivat kuitenkin huolimatta hallituksen vakuutteluista pitää markan arvo vakaana. Marraskuussa valuuttavaranto hupeni huolestuttavasti, eikä usko markan pysyvään arvoon palautunut. Markka päästettiin kellumaan marraskuun 14. päivänä ja seuraavana päivänä se devalvoitiin 14 %:lla. Vielä senkin jälkeen korot pysyivät korkeina.

Metsätalous on koko kansantalouden selkäranka ja se on myös tärkeä maataloudelle. Metsäteollisuuden kustannuskriisin takia kantohinnat kääntyivät laskuun, eikä metsäteollisuus ollut valmis maksamaan aikaisempaa hintaa puusta, koska erityisesti sellun maailmanmarkkinahinnat olivat pudonneet huomattavasti. MTK:n ja metsäteollisuuden välillä on tavallisesti ollut sopimus kantohinnoista, mutta tällaista sopimusta ei saatu aikaan keväällä 1991, minkä takia MTK julisti puunmyyntiboikotin. Metsäteollisuus maksoi 10-20 % aikaisempaa alemmaa hintaa. Puun hakkuut yksityismetsistä loppuivat lähes kokonaan. Hintasuosituksista luovuttiin marraskuussa ja myyntiboikotti purettiin. Hakkuut olivat vuositasolla yli 20 % pienemmät kuin edellisvuonna.

2. Suomalainen maatila

Vuonna 1990 suoritettu maatalouslaskenta muutti hieman käsitystä suomalaisesta maataloudesta ja maatilasta. Kokonaispeltoala on noin 100 000 ha suurempi kuin aikaisempi tilastotieto. Tilojen lukumäärässä ei kuitenkaan ole suurta muutosta aikaisempaan tietoon. Tärkein uusi tieto on kuitenkin se, että tuotannossa olevia tiloja on vain 129 100 ja niiden keskimääräinen peltoala on 16.5 ha (Taulukko 2). Aikaisemmat luvut keskikoosta ovat perustuneet kaikkiin tiloihin. Suuri joukko pieniä tiloja on kuitenkin jäänyt pois tuotannosta, vaikka ne vielä tilastoidaankin maataloiksi.

Taulukko 2. Tilojen jakaantuminen eri suuruusluokkiin ja keskimääräinen tilakoko (yli 1 ha tilat).

	1959		1980		1990		1990 ¹⁾	
	1000 ha	%	1000 ha	%	1000 ha	%	1000 ha	%
1-4.9	147.6	44.6	69.4	30.9	69.0	34.6	18.8	14.5
5-9.9	101.8	30.7	69.2	30.8	42.8	21.5	28.2	21.9
10-19.9	62.2	18.8	56.8	25.3	47.7	23.9	42.7	33.2
20-49.9	18.0	5.4	26.4	11.7	35.1	17.6	34.6	26.8
50-	1.6	0.5	2.9	1.3	4.8	2.4	4.8	3.7
Yht.	331.2		224.7		199.4		129.1	
Peltoala								
1000 ha	2 614.4		2 462.7		2 544.0		2 073.6	
Tilakoko ha	7.89		10.96		12.76		16.5	

¹⁾ Tuotantoa harjoittavat tilat.

Lähde: Maatalouslaskemat 1959 ja 1990 ja maatilarekisteri vuodelta 1980.

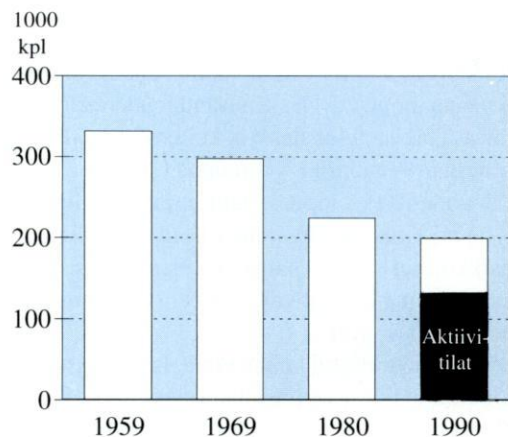
Suomen maatalous perustuu perheviljelmisiin. Valtion ja kuntien laitokset kuten koulut ja tutkimuslaitokset omistavat muutamia suuria tiloja, mutta niiden merkitys koko Suomen maataloudessa on vähäinen. Pieniä tiloja jää jatkuvasti pois tuotannosta, mutta muutoin rakennekehitys on hidasta. Suurempien tilojen lukumäärä ei ole paljoakaan lisääntynyt. Harjoitettu maatalouspolitiikka ei ole myöskään tukenut suurten tilojen muodostamista. Maa-seudun asutuksen säilyttämiseksi on haluttu pitää mahdollisimman moni tila tuotannossa, vaikka se onkin merkinnyt varsin epäedullista tuotantorakennetta. Tämä näkökohta on kuitenkin joutumassa kyseenalaiseksi, kun kustannusten alentaminen ja kilpailukyvyyn nostaminen vaatii yrityskoon suurentamista maataloussakin.

Tilojen yhdistyminen on ollut vähäistä. Syyinä on ollut korkea maan hinta, vaikka se onkin ollut laskussa aivan viime aikoina. Tilakokoa voi käytännössä nostaa pellon vuokrauksella. Se onkin jatkuvasti kasvanut ja vuokrapeltoa oli vuonna 1990 yhteensä 332 000 ha eli 15 % peltoalasta. Vuokraus oli keskimäärin 7.9 ha.

Suomen maatilat ovat hyvin koneistettuja. Tilalla on tavallisesti traktori ja tuotantosuuntaan

kuuluvat muut koneet. Traktoreita on arvioon mukaan noin 240 000 ja leikkuupuimureita noin 40 000. Hehtaaria kohti laskettuna koneistus on varsin korkea. Lypsykone on lähes jokaisella maitotilalla.

Metsä on oleellinen osa suomalaista maatilaa. Keskimääräisellä maatilalla on peltoa 13 ha ja metsää 37 ha. Alueellinen jakaantuma on

Kuvio 2. Tilojen lukumäärän kehitys 1959-1990.

kuitenkin vaihteleva. Yleisesti ottaen etelässä on enemmän peltoa mutta vastaavasti vähemmän metsää kuin pohjoisessa (taulukko 3).

Maatiloista on 99 % yksityisten omistuksessa. Melkoinen osa tiloista kuuluu kuitenkin eläkeläisille ja perikunnille, ja varsinaisia viljelijöiden omistamia aktiivisia tiloja on vain noin puolet tiloista. Tässäkin joukossa on ilmeisesti monta tilaa, jonka omistaja saa pääasiallisen toimeentulon muusta elinkeinosta kuin maataloudesta. Maassamme on siis 199 400 tilaa, mutta vain runsas puolet niistä on varsinaisia maatiloja. Päätoimisten viljelijöiden hallussa on vain 41.5 % maatiloista. Osa-aikaviljelmien osuus oli puolestaan 18.4 % vuonna 1990.

Maatalouslaskennan mukaan 18.6 % yksityisten henkilöiden omistamista maatiloista oli eläkeläisten hallussa vuonna 1990. Maanviljelijät ja eläkeläiset yhdessä omistivat silloin 79.0 % tiloista, perikunnat ja perheyhtiöt 20.1 %, yhteisöt 0.3 % sekä valtio ja kunnat 0.5 %. Perikuntien omistamien tilojen osuus on lievästi noussut. Niiden lukumäärällä on maatalouspoliittisia vaikutuksia. Ne ovat tuottavuudeltaan heikompia ja niiden olemassaolo hidastaa rakennekehitystä.

Maataloustuotantomme on hyvin kotieläinvaltaista. Pinta-alasta käytetään suoraan kuluutukseen meneviin kasvituotteisiin vain 15 %. Maidontuotannon osuus maatalouden kokonaistuotosta on noin 35 % (liitetaulukosta 5 laskettuna), ja kun otetaan huomioon vielä naudanliha, nautakarjatalouden osuus nousee noin puoleen koko tuotannosta. Niinpä heinän, säilörehun ja laitumen osuus koko peltoalasta on noin kolmannes.

Tuotantorakenne on muuttunut ajan kuluessa siten, että maidon osuus on alentunut, mutta lihan osuus on kasvanut. Maatalouden erikoistuminen kiihtyi erityisesti 1960- ja 1970-luvuilla. Aikaisemmin lähes kaikilla tiloilla tuotettiin maitoa, mutta viime vuoden lokakuussa maidonlähettäjätiloja oli vain noin 38 000 (liitetaulukko 2). Noin puolet tiloista harjoittaa pelkästään kasvinviljelyä.

3. Sivuelinkeinot

Metsätalouden lisäksi viljelijät harjoittavat varsinaisen maatalouden rinnalla monia muitakin elinkeinoja kuten puutarhataloutta, kalastusta, turkistarhausta, maatilamatkailua, jne. Seuraavassa on annettu muutamia yleis-tietoja näistä elinkeinoista vuodelta 1990. Tilastoja ei ole vielä vuodelta 1991 ja muutoinkin tilastot ovat puutteellisia.

Tässä julkaisussa tarkastellaan varsinaista maataloutta, johon kuuluu ainoastaan avo- maapuutarhatuotanto. *Kasvihuonetuotanto* on siis sen ulkopuolella. Sen tuotannon arvo oli vuonna 1988 noin 1.27 mrd. mk, josta vihan-nesten (pääasiassa kurkun, tomaatin ja salaatin) osuus oli noin 585 milj. mk ja kukkien osuus noin 689 milj. mk. Kasvihuonetuotantoa harjoittavia yrittäjiä oli noin 3 359 ja kasvi-huoneala 475 ha. Keskimääräinen yrityskoko oli siis 1 442 neliometriä. Koko alan työllistä-västä vaikutuksesta ei ole tarkkaa arviota, mut-ta työvoima nousee lähes 10 000 henkeen.

Kasvihuonetuotanto ei saa varsinaista val-tion tukea. Tuontia säädellään kuitenkin tuontimaksuin ja -lisensein. Kurkun, tomaatin ja salaatin hinta on pysynyt ennallaan tai hie-man alentunut 1980-luvulla, joten reaalisesti tuottajahinnat ovat alentuneet huomattavasti.

Maassamme oli vuonna 1989 noin 5 300 *ammattikalastajaa*, joista 1 600 oli päätoimisia

Taulukko 3. Pelto- ja metsäalat haftila eri puolella Suomea vuonna 1980 ja 1989.

	Peltoa ja puutarhaa		Kasvullista metsää	
	1980	1989	1980	1989
Uudenmaan lääni	18.2	20.1	28.2	30.1
Hämeen lääni	14.1	15.6	31.0	33.5
Vaasan lääni	11.3	13.3	26.4	27.0
Kuopion lääni	9.4	11.4	37.2	38.9
Oulun lääni	9.2	10.7	45.8	48.3
Lapin lääni	6.1	6.7	78.8	83.8
Koko maa	11.0	12.8	35.5	37.5

Lähde: Maatilarekisteri 1980 ja 1989.

ja 3 700 sivutoimisia. Vajaa 60 % näistä oli merialueiden kalastajia. Lukumäärä on ollut voimakkaassa laskussa. Kalastajat harjoittavat sivuammattinaan useimmiten maataloutta.

Kalansaaliin arvo oli vuonna 1988 arvion mukaan 205.6 milj. mk. Tämän lisäksi ruokakalaa (pääasiassa kirjolohta) kasvatettiin kalanviljelylaitoksissa noin 382 milj. mk arvosta vuonna 1989 ja 357 milj. mk:n arvosta vuonna 1990. Kirjolohti on ajoittain merkittävä vientituote. Vuoden 1990 tuotannosta, joka oli 18.3 milj. kg, vietiin noin 10 %. Kalakannan parantamisen kannalta on merkittävää istutustuotanto, jonka arvo oli 100 milj. mk vuonna 1990. Vesistöjen hoito on ilmeisesti parantanut myös kalansaaliita. Moni maatila on järven rannalla, jolloin kotitarvekalastus on mahdollista.

Erityisen merkittävä maatalouden sivuelinkeino on *turkiseläinten kasvatusta*, jota tosin harjoitetaan myös omana ammattina. Vuonna 1988 maassamme oli 5 151 turkistarhaa, joista noin 60-70 % oli maatilojen yhteydessä. Turkistuotannon arvo oli hieman yli miljardi markkaa vuonna 1988, ja kaikkine välillisine vaikutuksineen turkiselinkeino työllisti noin 25 000 henkeä vuodessa. Turkistuotanto on keskittynyt Pohjanmaalle. Tärkeimmät turkiseläimet ovat minkki, sini- ja hopeakettu, hilleri ja suomen-supi.

Viime vuodet ovat kuitenkin olleet turkistaloudelle vaikeaa aikaa. Maailmanmarkkinahintojen romahtaminen on pakottanut monet tarhat lopettamaan tuotantonsa. Vuonna 1991 oli enää noin 2 400 turkistarhaa ja myynnin arvo noin 605 milj. mk. Ketun nahkojen hinnat nousivat vuoden lopulla, joten turkistarhauksen laman pohja lienee jo saavuttu.

Suomi on ollut maailman johtava turkisten tuottajamaa. Valtaosa tuotannosta menee vientiin. Viennin arvo oli vuonna 1988 noin 1 mrd. mk, mutta vuonna 1990 vain noin 430 milj. mk. Maassamme tuotettiin vuonna 1989 57 % maailman ketunnahoista. Minkin osuus maamme turkistuotannon arvosta on noin 46 %, mutta markkinaosuutemme maailmanmarkkinoilla on alle 10 %.

Turkistarhausta tuetaan varsin vähän. Tarhaajat saavat tosin ostaa rehun (myös kotimaisen

viljan) maailmanmarkkinahintaan. Muutoin ala joutuu sopeutumaan maailman-markkinoiden vaihteluihin, jotka ovat joskus voimakkaita. Jalostuksen avulla suomalaiset turkistuottajat ovat kuitenkin pyrkineet sopeutumaan kansainväliseen kilpailuun.

Poronhoito antaa toimeentulon noin 800 ruokakunnalle Lapissa. Sen lisäksi se on merkittävä sivuammatti noin 1 500 taloudelle. Poronomistajia oli poronhoitovuonna 1990/91 noin 7 700. Poroja oli vuoden 1990/91 porerotuksissa 428 600, joista teurastettiin 169 000. Lihantuotanto oli 3.7 milj. kg, ja sen arvo noin 92.5 milj. mk. Poronliha on kulutettu pääasiassa kotimaassa. Vientiä ei ollut juuri lainkaan.

Maassamme oli viime vuonna 48 200 hevosta, joista maatiloilla noin 40 %. Hevosten lukumäärä on kasvanut aivan viime vuosina, vaikka niitä ei juuri enää käytetäkään maataloudessa. *Hevostaloutta* harjoitetaan maassamme noin 6 000 maatilalla, joista päätuotantosuuntana se on 550 tilalla. Hevosia käytetään ennen muuta ratsastukseen ja raviurheiluun. Maatiloilla hevostalous työllistää päätoimisesti noin 1 300-1 400 henkilöä sekä osa-aikaisesti hieman yli 5 000 henkilöä. Hevostalouden tuotannon arvoksi maatiloilla arvioidaan noin 230 milj. mk ja hevosten viennin arvo oli 8.4 milj. mk vuonna 1990.

Mehiläisten hoito antaa lisäansioita noin 5 000 mehiläishoitajalle. Vuonna 1991 hunajaa tuotettiin 1.6 milj. kg eli noin 45 milj. mk:n edestä.

Luonnonmarjojen (lakan, mustikan ja puolukan) keruu on merkittävä tulolähde ennen muuta Pohjois-Suomen asukkaille. Poimintatulot olivat vuonna 1989 noin 56.8 milj. mk ja 1990 noin 52.1 milj. mk. Sen lisäksi tulee kotitalouksien käyttämien marjojen arvo. Sienien poimintatulot olivat vuonna 1989 arvion mukaan 3.7 milj. mk ja vuonna 1990 noin 6.8 milj. mk.

Maatilamatkailusta on toivottu uutta sivuelinkeinoa maanviljelijöille. Maatila- ja mökkimatkailupalveluja tarjoaa noin 5 000 yrittäjää, joista noin puolet on maatalousyrittäjiä. Toiminta on laajentunut vuosittain ja kaikkien loma- ja matkailupalvelujen tuotoksi arvioidaan hieman yli 60 milj. mk. Tilastointi on alan heterogeenisuuden vuoksi vaikeaa.

II

TUOTANTO, HINNAT JA MAATALOUSTULO

4. Kasvinviljelytuotanto

4.1. Sääolot

Kasvukauden 1991 alku oli normaali. Lumi sulii aikaisin keväällä, mutta lämpötilat pysyivät matalina ja kylvötoihin päästiin normaaliin aikaan tai hieman normaalia myöhemmin. Lämpötilat olivat koko alkukesän ajan varsin matalat, ja varsinkin Pohjois-Suomessa sateet hidastivat kylvöjä ja viljojen orastumista. Kasvukausi oli kesä-heinäkuussa paikoin lähes kaksi viikkoa jäljessä normaalista. Sato-odotukset olivat tällöin huonot.

Lämpösumma oli kasvukauden alussa selvästi normaalia matalampi, mutta tasoittui kesän edistytessä niin, että se oli koko kasvukaudella koko maassa lähes normaali. Alueellisia poikkeamia normaalista ei juuri ollut. Kesä oli lämpötilaltaan varsin tavanomainen. Lämpimintä oli heinä-elokuun vaihteessa. Elokuu oli pari astetta normaalia lämpimämpi. Hallaa ei esiintynyt kasvukaudella juuri lainkaan.

Sadetta saatiin kasvukaudella normaalisti. Alkukesä oli kuitenkin sateinen ja varsinkin Pohjois-Suomessa sateet hidastivat kylvöitä. Heinäkuussa oli myös paikoin runsaita sateita, mitkä vaikeuttivat heinän korjuuta. Elokuu oli sen sijaan varsin kuiva. Viljanpuinti saatiin suoritettua varsin hyvissä oloissa ja saatiin myös päätökseen hyvissä ajoin.

Huolimatta alkukesän viileydestä ja paikoittaisesta sateisuudesta sääolot olivat ilmeisesti suotuisat maataloudelle, sillä sato oli niin määrällisesti kuin laadullisestikin hyvä. Tosin Pohjois-Suomessa saatiin huono sato, ja paikoin kärsittiin jopa vaikeasta kadosta.

Syyskylvöt voitiin tehdä hyvissä oloissa.

Rukiin kylvöala jäi tosin pieneksi, sillä ylituotannon takia rukiin tuotannon toivottiin alenevan huomattavasti ja sille asetettiin tuntuva markkinointimaksu. Syysvehnää kylvettiin vähemmän kuin edellisellä vuonna.

4.2. Pinta-alat ja sadot

Vuonna 1990 suoritettiin yleinen maatalouslaskenta. Sen seurauksena tilastot ovat muuttuneet jonkin verran. Kokonaispeltoala on kasvanut otantaan perustuneesta alasta. Aikaisempi vuoden 1990 luku oli 2.436 milj. ha ja maatalouslaskennan mukainen luku on 2.544 milj. ha. Vertailu 1980-luvun tilastoihin on siis nyt hieman vaikeaa.

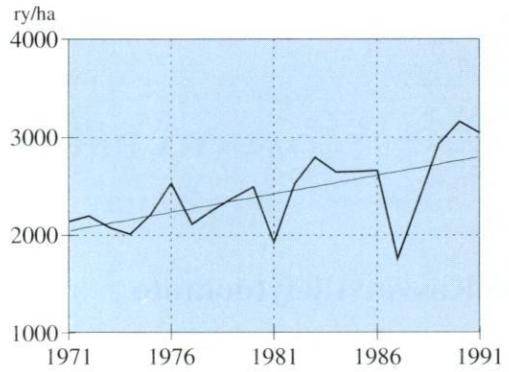
Pellonraivauksen takia peltoala kasvoi noin 60 000 ha 1980-luvun lopulla. Vuodesta 1989 alkaen kokonaispeltoala on jälleen alentunut. Viime vuonna vähennys oli 20 500 ha.

Viljelyala pieneni vuonna 1991 huomattavasti kesannoinnin takia. Jokaisen viljelijän tuli kesannoida 15 % peltoalastaan. Tämä tavoite jopa ylitettiin. Varsinkin maan pohjoisissa osissa kesannointi oli suosiossa, koska huonot kylvösäät myöhästyttivät tai jopa estivät kylvöt. Jälkeen päin ajatellen runsas kesannointi oli viisas yksityistaloudellinen ratkaisu Pohjois-Suomessa, koska sadot jäivät siellä hyvin huonoiksi.

Maataloustuotannon supistamisessa luotetaan nyt ennen muuta kesannointiin, jonka avulla saadaan tuotantopotentiaalia vähennettyä. Palkkiokesantoa oli 468 000 ha ja muuta kesantoa 25 800 ha eli yhteensä 19,4 % koko peltoalasta. Muuta viljelemätöntä peltoa, joka ei ehkä olekaan enää kunnollista peltomaata,

oli 221 900 ha, joten tuotannosta oli pois yhteensä 28 % kokonaispeltoalasta. Viljelty peltoala oli kuitenkin vielä liian suuri kotimaista kulutusta ajatellen. Viljan vientikatto ylittyi selvästi ja viljelijät joutuvat maksamaan runsaasti vientikustannusmaksuja.

Eri kasvien viljelyaloissa on tapahtunut jonkin verran muutoksia. Leipäviljaa ja erityisesti ruista on saatu viime vuosina yli kotimaisen tarpeen. Rukiin tuottajahintaa on nostettu huomattavasti ja kun syksyn kylvöolot ovat olleet hyvät, rukiin viljely on lisääntynyt tarpeettoman suureksi. Ylituotannon takia vientikustannusmaksu nostettiin 80 penniin kilolta, mikä

Kuvio 3. Kokonaissato ilman olkia vuosina 1971-1991.

Taulukko 4. Tärkeimpien viljelykasvien korjatut pinta-alat ja sadot vuosina 1990 ja 1991.

	1990 ¹⁾			1991		
	Ala 1000 ha	Sato 100 kg/ha	yht. milj. kg	Ala 1000 ha	Sato 100 kg/ha	yht. milj. kg
Syysvehnä	35.6	38.6	137	40.6	36.7	149
Kevätvehnä	144.3	33.9	490	77.7	36.4	282
Ruis	81.1	30.1	244	10.4	27.1	28
Ohra	485.5	35.4	1720	540.9	32.9	1779
Kaura	453.4	36.7	1662	343.0	33.7	1155
Peruna	41.0	215.0	881	36.2	185.7	672
Sokerijuurikas	31.6	356.0	1125	31.7	329.0	1043
Heinä	278.7	43.3	1207	224.3	42.9	961
Tuorerehu	31.6	182.2	576	27.5	176.4	485
Säilörehu	223.8	193.0	4318	238.7	194.5	4642
Öljykasvit	65.3	17.9	117	61.0	15.6	95
Muut kasvit	47.8			50.2		
Yhteensä	1919.0	3319²⁾	6284³⁾	1682.2	3180²⁾	5280³⁾
Laidun	131.6			125.8		
Palkkiokesanto	175.0			468.0		
Muu kesanto	7.8			25.8		
Muu peltoala	310.1			221.9		
Peltoala yht.	2544.2			2523.7		

¹⁾ vuoden 1990 maatalouslaskennan tieto

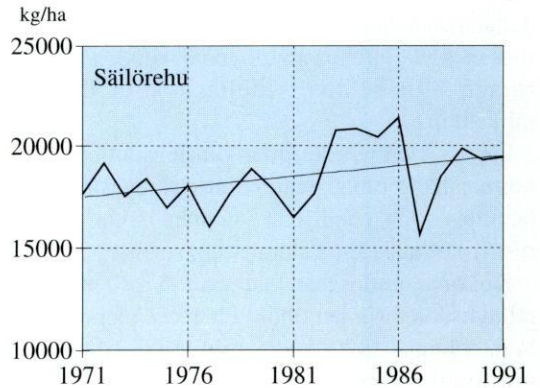
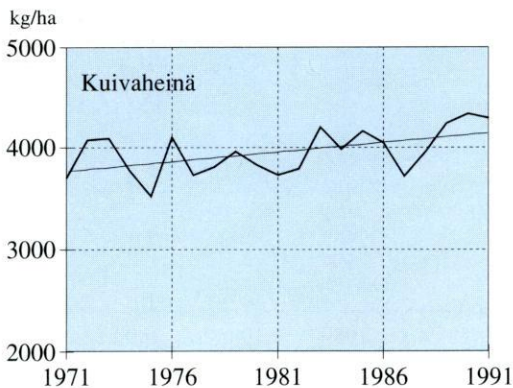
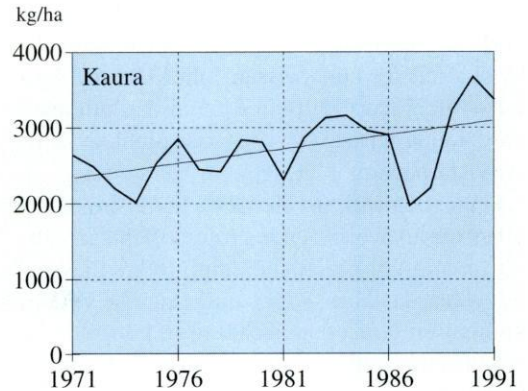
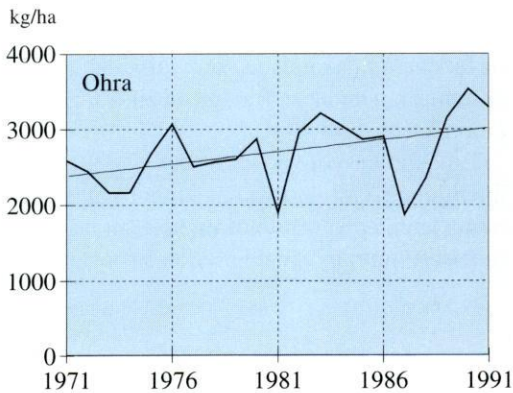
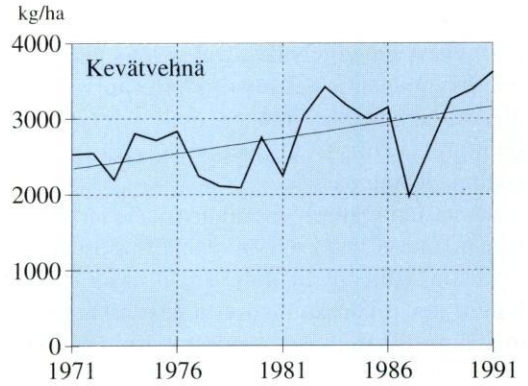
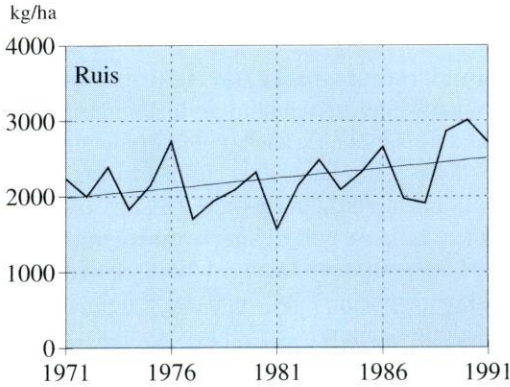
²⁾ ry/ha ilman olkia. Rehuyksikkönormit muutuivat vuoden 1990 alusta viljojen osalta. Keskimääräinen nousu oli noin 2 %.

³⁾ milj.ry. ilman olkia

teki rukiin viljelyn käytännössä kannattamattomaksi. Vuoden 1991 ruisala oli vain 10 300 ha, kun normaali tarve on noin 50 000 ha. Vehnälle asetettiin myös korkea vientikus-

tannusmaksu, minkä takia vehnänviljely supistui myös tuntuvasti.

Kauran yli tuotanto on ollut suurinta viime vuosina, minkä takia tuotantoa on ohjattu ohran

Kuvio 4. Tärkeimpien kasvien hehtaarisadot vuosina 1971-1991.

viljelyyn. Ohran viljelyala kasvoi viime vuonna, kun sen sijaan kauraa viljeltiin 24 % pienemmällä alalla kuin vuonna 1990. Rehuviljan viljelyn jakautuma on nyt palautunut lähemmäs aikaisempaa tasoa.

Heinän viljelyala pienenee vähitellen maidon- ja naudanlihan tuotannon aletessa. Sitä siirtyy edelleen myös säilörehun viljelyyn.

Öljykasvien viljelyala aleni viime vuonna edellisvuodesta. Valtiovalta on supistanut öljykasvien tuotannon tukea, millä selittyy tapahtunut kehitys. Öljykasvien viljely on sopimustuotantoa.

Satotaso oli jälleen erittäin hyvä. Se jäi vain vähän jälkeen vuoden 1990 ennätystasosta.

Rukiin sato oli 28 milj. kg eli vain noin kolmannes rukiin kotimaisesta tarpeesta, joka on noin 100 milj. kg vuodessa. Kun parina edellisvuonna saatiin ennätyssto, ruista on kuitenkin varastossa runsaasti.

Kevätvehnän hehtaarisato oli ennätyskellisen korkea, 3 640 kg. Myös syysvehnän sato oli hyvä. Vehnän kokonaissato oli 431 milj. kg, mikä riittää suurin piirtein kotimaiseen kulutukseen. Leipäviljaa ei tarvitse tuoda muuhun kuin erityistarpeisiin.

Ohran hehtaarisato oli 3 290 kg/ha, mikä on yli pitkän aikavälin trendin. Kauran hehtaarisato oli samoin normaalia suurempi. Rehuviljasato oli yhteensä lähes 3 000 milj. kg. Se ylittää kotimaisen tarpeen noin 800 milj. kilolla.

Karkean rehun tuotannossa oli hieman tavallisempi mutta sinänsä varsin hyvä vuosi. Kuivaheinän hehtaarisato oli normaali ja laadultaan myös hyvä, vaikka korjuuajana satoikin runsaasti. Säilörehusato oli edellisvuoden suuruinen niin hehtaarisadoltaan kuin määrältäänkin.

Öljykasvien ja sokerijuurikkaan sadot olivat normaalit. Perunaa saatiin huomattavasti vähemmän kuin edellisena vuonna, mutta sato riittää kotimaiseen kulutukseen.

Kokonaisuudessaan sato oli 5 280 milj. rehuyksikköä (ilman olkia) eli 16 % pienempi kuin vuonna 1990, mikä selittyy viljelyalan tuntuvalla alenemisella. Hehtaaria kohti laskettuna sato oli 3 180 rehuyksikköä, joka on toiseksi korkein koskaan saatu sato. Eräänä

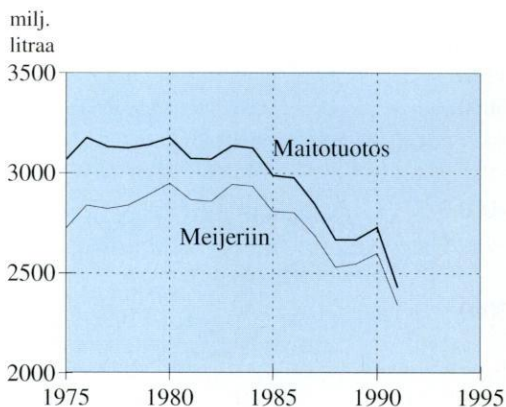
selityksenä hyvään satoon voi olla, että ke-sannoituna oli huonotuottoista peltoa ja että lannoitteita käytettiin viljellylle alalla aikaisempaa enemmän.

5. Kotieläintuotanto

Kotieläintuotanto kääntyi jälleen laskuun voimakkaiden tuotannonrajoitustoimien takia. Maidon, sianlihan ja kananmunien tuotanto aleni selvästi. Ainoastaan naudanlihaa tuli markkinoille enemmän kuin vuonna 1990, mikä selittyy ennen kaikkea lypsylehmien vähentymisellä.

Maidontuotanto kääntyi lopullisesti selvään laskuun vuoden 1990 lopussa, jolloin tehtiin maidontuotannon vähentämissopimuksia noin 210 milj. maitolitraan verran. Kesällä 1991 meijeriin tullut maitomäärä oli jopa 13-14 % pienempi kuin edellisenä kesänä. Koko vuoden maidontuotanto oli noin 10 % pienempi kuin edellisvuonna. Omavaraisuus on silti vielä 114 % nestemäärän mukaan. Rasvaa on 20 % yli oman kulutuksen.

Tuotanto kasvoi vuosina 1989 ja 1990. Lehmien lukumäärä on tosin alentunut koko ajan, mutta lehmien keskituotos on noussut nopeasti ilmeisesti juuri hyvän rehusadon ansiosta. Var-

Kuvio 5. Maidontuotannon ja meijereiden vastaanottama maitomäärä vuosina 1975-91.

Taulukko 5. Kotieläintuotanto vuosina 1985-1991¹⁾.

		1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 ^{e)}
Maito	milj.l	2988	2976	2847	2690	2650	2700	2430
Meijerimaito	"	2808	2803	2692	2530	2547	2600	2340
Naudanliha	milj.kg	126	125	123	110	106	118	121
Sianliha	"	172	174	176	168	171	186	179
Kananmunat	"	88	84	81	78	75	76	68
Siipikarjanliha	"	21	22	27	28	30	32	34
Muu liha	"	2	2	2	2	2	2	2

¹⁾ Lihan kuumapainovähennys poistettiin maaliskuun alusta 1990, josta alkaen tuotantomäärät ovat 3 % aikaisempia suuremmat. Hintoja alennettiin vastaavasti 3 %.

^{e)} ennakko

sinkin vuonna 1990 näin tapahtui. Maidonlähettäjien lukumäärä aleni viime vuonna edelleen (ks. liitetaulukko 2).

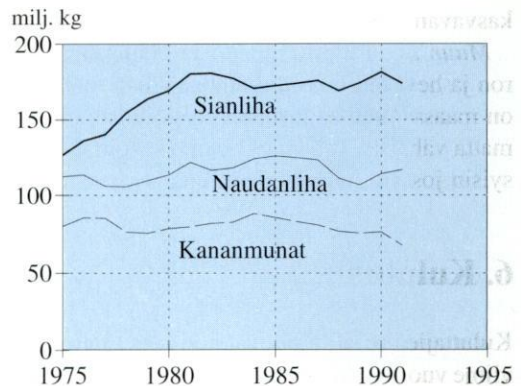
Vuonna 1992 on tarkoitus pudottaa meijerimaidon tuotantoa edelleen noin 100 milj. litralta. Bonussopimuksia voi tehdä jälleen keväällä 1992. Etusijalla ovat pienet karjat, joiden omistajien toivotaan tekevän pysyviä tuotannonsu-pistamispäätöksiä. Vuonna 1990 tehdyistä so-pimuksista olikin noin 70 % lopettamissopi-muksia. Koska jäljellä jäävien on ainakin tois-taiseksi ollut mahdotonta laajentaa tuotantoaan, on nähtävissä pysyvä maidontuotannon alene-minen, mikä onkin valtiovallan tavoitteena.

Meijeriteollisuuden mielestä tuotannon ale-neminen on ollut liian nopeaa. Etelä-Suomeen joudutaan kuljettamaan maitoa kaukaa ja maa-kunnan meijereiden jalostusmahdollisuudet kaventuvat raaka-aineen vähentymisen takia. Kokonaisuutena katsottuna ylituotanto on kui-tenkin vielä olemassa. Maitonesteen omavarai-suus on nousemassa minimimitekiäiseksi, kun sen sijaan voirasvaa on suhteellisesti enemmän.

Naudanlihantuotanto kasvoi hieman viime vuonna. Tuotanto oli 121 milj. kg, joten kasvua oli 3 milj. kg. Teuraseläinten määrä oli suurin piirtein sama kuin vuonna 1990, mutta teuraspainot kasvoivat jälleen. Lehmien kar-sinta oli myös tavallista runsaampaa, sillä 47 000 lehmää poistettiin maidontuotannosta bonus-sopimuksilla.

Tuotanto ylitti kulutuksen noin 13 milj. kilolla. Aikaisempi hyvä markkinatasapaino on huonontunut. Lypsylehmien nopean vähenemisen takia teuraseläinten määrä varmaankin laskee huomattavasti lähi vuosina ja naudanlihan tuotannon voi odottaa putoavan jopa alle oma-varaisuuden. Vuonna 1992 tuotannon odote-taan alenevan noin 10 milj. kg:lla. Kulutus on lievästi kasvanut, mikä on tasapainottanut markkinoita.

Sianlihantuotanto oli viime vuonna 179 milj. kilo eli 4 % pienempi kuin vuonna 1990.

Kuvio 6. Naudan- ja sianlihan sekä kananmunien tuotanto vuosina 1975-91.

Vuoden 1990 loppupuolella otettiin käyttöön markkinoimismaksu, joka peritään yli 76 kilon teurailta. Tavoitteena oli vähentää ylituotantoa ja parantaa sianlihan laatua. Niinpä teuraspainot ovatkin alentuneet.

Sianlihan markkinatasapaino parani viime vuonna. Sianlihaa vietiin noin 13 milj. kiloa, joten täysimääräinen vientikatto ylittyi vain 5 milj. kilolla. Ylijäämä on varsin pieni. Tuotannon ennustetaan alenevan noin 4 milj. kg vuonna 1992.

Kananmunantuotanto aleni noin 8 milj. kg eli 11 % edellisvuodesta. Tämä oli seurausta tuotannonsupistamissopimuksista ja pakollisista tuotannon seisokeista. Ylituotanto putosi 12 milj. kiloon ja maatalouden vientikustannusosuus aleni jo varsin pieneksi. Tuotannon ennustetaan alenevan edelleen pari miljoonaa kiloa. Ylituotantoa jää kuitenkin vielä silloinkin runsaat 10 milj. kg., sillä kulutus on hyvin vakaa.

Siipikarjanlihantuotannon kasvu jatkui viime vuonna. Broileri on siten valtaamassa markkinoita muulta lihalla, millä ilmeisesti selittyi mm. sianlihan kulutuksen pysyminen vakaana. Siipikarjanlihan markkinat ovat yleensä olleet tasapainossa. Tuotantohan perustuu sopimuksiin, joilla voidaan säädellä tuotantoa kysynnän mukaan. Viime vuonna tuotanto kasvoi kulu- tusta enemmän ja varastot täyttyivät. Tilanne pysyi kuitenkin hallinnassa, eikä mitään hintaromahdusta tapahtunut. Tuotannon odotetaan kasvavan edelleenkin.

Muun lihan tilasto muodostuu lampaan, pö- ron ja hevosen lihasta. Lampaanlihan tuotanto on maassamme kaikista elvytystoimista huoli- matta vähäistä. Lihamarkkinoita sekoittaa syk- ysisin jossain määrin hirvenliha.

6. Kulutus

Kuluttajien reaalitytulot ovat nousseet tuntuvasti viime vuosina. Maataloustuotteiden kulutuksen tulo- ja hintajoustot ovat kuitenkin pieniä, joten taloudellisten tekijöiden takia elintarvikkeiden kulutuksessa ei tapahdu suuria muutoksia. Tosin taloudellisen laman olisi odottanut vaikuttavan

jossain määrin esim. lihan kulutukseen, mutta näin ei käynyt. Muut tekijät, ennen kaikkea ravintoon liittyvä terveyskeskustelu, näyttävät vaikuttavan enemmänkin kuin tulot tai hinnat. Kolesterolikeskustelua on käyty jatkuvasti, joskin viime vuonna se oli laimeampaa. Sitä enemmän puhuttiin ruuan hinnasta.

Energiana mitattuna kulutus tuskin kasvaa, vaan pikemminkin se alenee. Henkeä kohti kulutimme vuonna 1990 noin 2 800 kilokaloria (11.7 MJ) päivässä, kun vastaava luku oli noin 3 000 kaloria vuonna 1970. Kulutus on siirtynyt aikojen kuluessa viljatuotteista kotieläintuotteisiin, ennen kaikkea lihaan. Kuluttajavalistus suosittelee kuitenkin tänä päivänä enemmänkin kasvituotteiden kulutuksen lisäämistä. Vi- hannesten ja hedelmien kulutus onkin kasvanut voimakkaasti viime vuosina. Lihan kulutuksen odotetaan kuitenkin jossain määrin vielä kasva- van, mutta vastaavasti maitotuotteiden koko- naiskulutus alenee. Viljan ja perunan kulutus pysyvät suurin piirtein ennallaan, joskin kulu- tuksen lasku on myös mahdollinen.

Maitotuotteiden kulutuksen rakenne on muut- tunut voimakkaasti parina viime vuonna. Ke- vytlevitteet (voi-kasvisöljysekoitteet), joiden rasvapitoisuus on 40 tai 60 %, ovat vakiin-

Taulukko 6. Maitotuotteiden ja margariinin kulutus henkeä kohti vuosina 1983-91.

	Maito- neestee litraa	Voi kg	Juusto kg	Marga- riini kg	Voi- seokset ¹⁾ kg
1983	243.8	11.0	8.1	7.1	1.1
1984	240.5	10.3	9.3	6.8	1.4
1985	235.8	10.9	9.6	7.1	1.7
1986	228.4	8.8	10.3	7.2	1.7
1987	223.3	8.2	11.5	7.1	2.2
1988	221.8	7.0	11.7	7.3	2.1
1989	224.7	6.5	12.5	8.0	2.1
1990	222.9	5.5	12.7	7.6	2.2
1991 ^{e)}	218.4	6.0	13.6	7.9	2.3

^{e)} ennakko, ¹⁾ voi-kasvisöljyseokset

Lähde: MTTL:n ravintotaseet, PSM

nuttaneet asemansa suomalaisten ruokapöydässä. Niiden kulutuksen kasvu tapahtui voin kustannuksella.

Viime vuonna voin kulutus kasvoi peräti 9 %, mihin oli ilmeisesti syynä voin hinnan aleneminen noin 6 mk/kg. Se puolestaan liittyi maidon komponenttien hinnan muutoksiin. Valkuaisen hintaa nimittäin nostettiin ja voirasvan hintaa alennettiin. Siitä oli seurauksena valkuaispitoisten tuotteiden hinnan nousu ja rasvapitoisten tuotteiden hinnan lasku. Tilastoihin voi kuitenkin sisältyä virheitä, jotka aiheutuvat myynnin vaihtelusta vuoden vaihteessa.

Voin kulutukseen kasvu osoitti, että hintatekijätkin ovat edelleen tärkeitä kulutukseen vaikuttavia tekijöitä. Terveyskeskustelua on yleensä pidetty tärkeimpänä tekijänä, mikä voi olla totta tilanteessa, jossa ei tapahdu suuria hintamuutoksia.

Voin kokonaiskulutus oli 7.5 kg henkeä kohti eli 13 % enemmän kuin vuonna 1990. Pelkkä voin kulutus oli 6 kg/henkilö. Margariinin kulutus nousi hieman viime vuonna.

Nestemäisten maitotuotteiden kulutus aleni hieman vuonna 1991. Juuston kulutuksen kasvu on ollut poikkeus maitotuotteiden kulutuksessa ja se pitääkin maidon kokonaiskulutusta lähes vakiona. Juustoja kulutettiin viime vuonna 13.6 kiloa henkeä kohti. Siinä oli kasvua noin 7 %. Rahkan osuus juuston kulutuksesta on vajaa kilo.

Sianliha on juuston ja broilerin ohella ainoa maataloustuote, jonka kasvun on odotettu vielä jatkuvan joitakin vuosia. Sianlihan kulutus on kuitenkin säilynyt jo pitkään lähes ennallaan, joten kulutuksen lakipiste on jo voitu saavuttaa. Vuonna 1990 kulutus kasvoi noin 4 %, mutta säilyi viime vuonna ennallaan. Terveysasiantuntijat pitävät lihan kulutuksen nykytasoa riittävänä. Kanan ja kalan osuutta voitaisiin lisätä "punaisen" lihan sijasta.

Naudanlihan kulutus säilyi suurin piirtein ennallaan viime vuonna. Sen on ennustettu alenevan, koska kotimainen tarjonta tulee ilmeisesti alenemaan lypsylehmien lukumäärän vähenemisen takia. Tarjonnan niukkuus nostaa hintatasoa, jota pidetään jo nytkin aivan liian korkeana. Kulutus on kuitenkin ollut varsin

Taulukko 7. Lihan ja kanamunien kulutus vuosina 1980-91, kg/capita¹⁾.

	Naudanliha	Sianliha	Siipikarjanliha	Kanamunat
1980	23.2	29.5	3.2	11.7
1981	22.4	29.3	3.5	10.7
1982	22.0	29.6	3.4	10.6
1983	21.1	30.9	3.8	10.6
1984	21.7	31.0	4.0	10.9
1985	21.3	32.0	4.2	11.1
1986	21.1	32.7	4.5	11.7
1987	20.9	32.6	5.2	11.8
1988	20.8	32.7	5.6	11.6
1989	20.4	31.6	6.2	11.1
1990	21.7	33.0	6.7	11.1
1991 ^{e)}	21.6	33.0	7.2	11.2

^{e)} ennakko

¹⁾ Lihan kulutusluvut vuodesta 1990 alkaen ovat noin 3 % aikaisempia lukuja korkeammat kuuma-painovähennyksen jäätyä pois punnituksessa.

vakaa, joskin lievästi aleneva viime vuosina.

Siipikarjanlihan kulutus lisääntyi 7 % viime vuonna. Edellisvuoden tapaan kasvu oli nopeaa ja sen oletetaan jatkuvan edelleenkin.

Kanamunien kulutus säilyi ennallaan viime vuonna. Kulutusta ei voitu pitää sillä tasolla, jolle se nousi vuonna 1986. Kolesterolikeskustelu oli ehkä eräs syy tähän laskuun. Toisaalta kulutus näyttää asettuvan sille tasolle, jossa sen aikaisemmin ennustettiin pysyvän pitemmän aikaa.

7. Ulkomaankauppa

Koska Suomen maatalouden tavoitteena on omavaraisuus ja koska maa on suljettu ulkomaiselta kilpailulta, viennin ja tuonnin tehtävä on pääasiassa tasoittaa kysynnän ja tarjonnan vaihteluja. Niinpä ulkomaankaupan tehtävänä on viedä maasta ylituotanto, jotta kotimainen hintataso voidaan säilyttää asetetulla tasolla. Peruselintarvikkeita tuodaan vähän. Ainoastaan

Taulukko 8. Maataloustuotteiden vienti ja tuonti vuosina 1980-91, milj. mk.

	Vienti	Tuonti. Yht.	Kahvi	Hedelmät	Juomat ja tupakka
1980	1669.9	4598.1	1097.1	638.0	255.6
1981	2639.4	4462.2	825.4	688.9	335.1
1982	2151.9	5308.9	990.5	710.6	286.0
1983	2673.4	4888.2	1065.7	752.2	332.7
1984	2994.1	5226.5	1360.5	775.1	342.3
1985	2876.2	5388.9	1125.5	814.0	358.9
1986	2256.3	5713.2	1376.9	855.2	405.0
1987	2074.7	5798.1	990.9	978.7	401.7
1988	1815.8	5705.2	787.6	915.4	372.6
1989	2098.5	6111.3	825.5	942.1	494.3
1990	2508.7	5613.9	562.5	963.3	537.8
1991 ¹⁾	1941.9	4787.1	490.4	810.5	423.7

¹⁾ tammi-lokakuu

Lähde: Suomen virallinen tilasto IA. Ulkomaankauppa.

viljaa joudutaan tuomaan suuremmassa määrin silloin, kun viljasato jää pieneksi sääolojen takia. Näin kävi mm. vuosina 1987 ja 1988.

Hedelmiä ja vihanneksia tuodaan kysynnän mukaan, koska kotimainen tuotanto on vähäistä. Kahvi on yksi merkittävimmistä vapaista tuontiartikkeleista. Eräiden troopisten tuotteiden ulkomaankauppa on myös suhteellisen vapaata. Markkamääräisesti tuonti on suurempaa kuin vienti (taulukko 8), vaikka ylituotantoa pidetäänkin maatalouden suurimpana ongelmana.

Tuotannon aleneminen näkyi vientimäärien vähentymisenä. Maitotuotteista erityisesti voin ja maitojauheiden vienti väheni huomattavasti. Juuston vienti pysyi sen sijaan lähes entisellään, mutta senkin odotetaan vähenevän selvästi vuonna 1992. Maahamme tuodaan juustoja EY:n kanssa tehdyn sopimuksen mukaan noin 2 milj. kg vuodessa. Voita joudutaan viemään edelleenkin huomattavia määriä.

Sianlihan vienti vaihtelee tuotannon mukaan. Vuonna 1991 tuotanto väheni ja niin vientikin väheni suurin piirtein saman verran eli noin 8 milj. kg. Tämä kehitys jatkuu edelleen. Naudanlihan vienti kasvoi hieman viime vuonna,

mutta tämä on tilapäistä ja vuonna 1992 viennin odotetaan olevan hyvin vähäistä.

Kananmunien vienti väheni lähes puoleen edellisvuodesta. Siihen oli syynä tuotannon aleneminen erilaisten sopimusten takia. Pientä viennin vähenemistä on edelleen odotettavissa vuonna 1992.

Viljan vienti on kasvanut voimakkaasti parina viime vuonna hyvien satojen takia. Viime vuonna vietiin viljaa yhteensä 1 116 milj. kg, joten vienti lisääntyi huomattavasti edellisvuoteen verrattuna. Vienti on ollut hyvin epäedullista, sillä maailmanmarkkinahinnat ovat olleet ennätyksellisen matalat. Vuonna 1991 vienti kasvoi erityisen suureksi siitä syystä, että vuoden 1990 hyvää satoa varastoitiin siinä toivossa, että sitä voitaisiin käyttää kotimaassa. Kun vuonna 1991 kesannoinnista huolimatta saatiin suuri sato, vientiin oli pakko ryhtyä, koska uutta satoa ei olisi saatu markkinoiduksi, eikä viljelijöilläkään ole aina mahdollisuutta varastoida viljaa tiloillaan.

Viljan maailmanmarkkinahintainen käyttö teollisuudessa oli 218.5 milj. kg.

EFTA ja EY ovat neuvotelleet valmiiksi uuden ETA-sopimuksen, joka koskettaa vain osit-

Taulukko 9. Eräiden maataloustuotteiden vienti vuosina 1980-91, milj. kg.

	Voi	Juusto	Maito- jauhe	Sian- liha	Naudan- liha	Kanan- munat	Vilja
1980	9.8	40.3	30.1	25.9	0.9	25.8	-
1981	14.7	36.8	28.0	40.6	16.0	27.5	-
1982	8.8	33.3	22.6	34.4	8.5	30.1	-
1983	26.6	32.3	37.5	26.6	16.7	32.2	-
1984	20.0	37.0	41.2	20.8	19.2	35.4	811.3
1985	18.6	37.0	40.1	17.8	21.5	32.9	561.0
1986	14.9	34.5	33.9	10.2	21.3	25.1	664.3
1987	20.8	36.0	32.0	17.1	22.3	21.6	294.9
1988	19.2	32.5	18.4	9.2	10.5	18.6	25.0
1989	20.3	26.3	8.1	14.0	5.5	20.0	520.0
1990	25.0	31.0	22.8	25.8	8.5	21.1	698.5
1991 ^{e)}	17.8	27.0	16.4	13.0	13.0	12.0	1116.0

^{e)} ennakko

Lähde: Kauppa- ja teollisuusministeriön tilastot.

tain maataloustuotteita. Jalostettujen elintarvikkeiden tuonti lisääntyy sen myötä hieman. Perustuotanto näyttää ainakin toistaiseksi jäävän vielä varsin suojatuksi. Suurimmat paineet Suomen maatalouteen ovat kohdistumassa GATT-neuvotteluissa, joissa suuret vientimaat vaativat vapaata ulkomaankauppaa myös maataloustuotteille. Suomen maatalouden olisi hyvin vaikea sopeutua täydelliseen kilpailuun, sillä kustannustasomme on liian korkea verrattuna monien varsinaisten maatalousmaiden kustannustasoon.

8. Hintaratkaisut

Maataloustuotteiden tuottajahinnoista päätetään kaksi kertaa vuodessa käytävien maataloustuloneuvottelujen yhteydessä. Neuvottelut perustuvat maataloustulolakiin, joka määrittää yleisohjeet hintojen asetannalle. Lain mukaan neuvottelut käydään valtion ja maataloustuottajain järjestöjen kesken.

Neuvotteluissa voidaan katsoa olevan kaksi vaihetta. *Ensimmäisessä vaiheessa* maatalouden hintaneuvottelukunta laatii maatalouden

tuottoa ja kustannuksia koskevan kokonaislaskelman kolmen viimeisen kalenterivuoden määrien keskiarvojen perusteella. Hintoina käytetään edellisen ratkaisun ja tarkasteluhetken hintoja. Kustannusten nousu kompensoidaan lain mukaan kokonaan viljelijöille nostamalla ns. tavoitehintoja ja hintapoliittista tukea niin, että kokonaistuoton lisäys vastaa kustannusten nousua.

Hintaneuvottelukunnan *kokonaislaskelmaan* kuuluvat (eräin poikkeuksin) samat tuotteet ja tuotantopanokset kuin Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen kokonaislaskelmaan (ks. liitetaulukko 5). Määrät ovat kuitenkin kolmen edellisen kalenterivuoden keskiarvoja ja hinnat tammi- ja heinäkuun hintoja (eräin poikkeuksin). Siten hintaneuvottelukunnan laskelman tuotto- ja kustannusluvut eivät vastaa minkään vuoden todellisia lukuja.

Tavoitehinnat asetetaan maidolle, sian-, naudan- ja lampaanlihalle, kananmunille, rukiille, vehnälle, rehuohralle ja rehuauralle (ks. liitetaulukko 7). Muiden tuotteiden tuottajahinnat saavat muodostua vapaasti, mutta hintojen muutokset otetaan huomioon kokonaislaskelmassa. Tosin mm. sokerijuurikkaan,

perunan ja öljykasvien tuottajahinnoista sovi-
taan tuloneuvottelujen yhteydessä.

Tavoitehintojen tulisi toteutua täydelli-
sesti. Kevään ratkaisun yhteydessä tehdäänkin
laskelma, josta käy ilmi tavoitehintojen alitus
tai ylitys. Nykyisen lain mukaan yli yhden pro-
sentin alitus hyvitetään tai ylitys vähennetään
kevään ratkaisun yhteydessä. Seuraavana vuon-
na tämä korjaus palautetaan takaisin hintoihin.
Aikaisempien lakien mukaan koko ylitys tai
alitus otettiin huomioon ja täten viljelijät saivat
pitkällä aikavälillä täsmälleen sovitut hinnat.
Järjestelmä takaa kuitenkin edelleenkin lähes
tavoitteen mukaisen hintakehityksen. Jälkiti-
litkin otetaan huomioon hintaratkaisussa, joten
sitäkään kautta ei ole mahdollista poiketa
tavoitehintatasosta.

Toisessa vaiheessa neuvotellaan maatalous-
tulon korottamisesta. Maataloustulo on kor-
vausta viljelijöiden omalle työpanokselle ja
omalle pääomalle (velkojen korot otetaan huo-
mioon kustannuslaskelmassa). Aikaisemmissa
laeissa oli maataloustulon korottaminen sid-
dottu yleisen ansiotason kehitykseen tai maa-
seudun palkansaajien tulokehitykseen. Nykyi-
sin ei ole olemassa mitään sidonnaisuutta, vaan
neuvottelijat voivat vapaasti päättää tulokoro-
tuksesta. Käytännössä on kuitenkin seurattu
yleisiä työmarkkinaratkaisuja siten, että maata-
loutta on käsitelty eräänlaisena matalapalkka-
alana ja ratkaisu on tehty samankaltaisena kuin
muilla kansantalouden sektoreilla. Korotus on
pyritty tekemään työtuntia kohti, minkä jälkeen
se on arvioitu koko maatalouden osalle maata-
louden kokonaistyöpanoksen perusteella. Kos-
ka ratkaisu on aina neuvottelutulos, ei sitä voida
pukea mihinkään selvään kaavaan.

3.1. Kevään hintaratkaisu

Kevään hintaratkaisussa lasketaan kustannus-
ten nousu edellisen vuoden syksyn ratkaisusta
(eli heinäkuun tasosta). Useana aikaisempana
vuonna syksyn hintojen tarkistus on jäänyt teke-
mättä alhaisen inflaation takia. Näin oli asian-
laita myös syksyllä 1990 ja niin kustannuslas-
kelma tehtiin vuoden 1990 tammikuun tasosta
vuoden 1991 tammikuun tasoon.

Taulukossa 10 on hintaratkaisu pääpiirteit-
tään. Aluksi siinä on esitetty muiden kuin
tavoitehintatuotteiden (kuten perunan, sokeri-
juurikkaan, öljykasvien, siipikarjanlihan ja
mallasohran) tuoton kasvu. Lisäksi tulevat
jälkitilien, vuokratulojen ja tuen muutokset.
Yhteensä nämä osoittivat kokonaistuoton
alentuneen 91.3 milj. mk eli 0.4 %. Suurin osa
tästä aiheutui satovahinkokorvausten muutok-
sista. Vuoden 1987 katokorvauksista jäi osa
maatalouden vastuulle ja tämän takia perittiin
maataloudelta vielä vuonna 1990 210 milj. mk.
Vuoden 1991 katokorvaus oli 95 milj. mk.
Muiden tuotteiden tuottoa alensi perunan ja
sokerijuurikkaan hintojen aleneminen. Jälkitilit
ovat yleensä kasvaneet vuodesta toiseen, mutta
vuonna 1990 ne pienivät hieman.

Kustannukset kasvoivat vuodessa 828.4 milj.
mk eli 4.8 %. Maatalouden kohtaama inflaatio
oli siis hieman pienempi kuin koko kansanta-
louden inflaatio 6 %. Eryyisen voimakas oli
energian hinnan nousu. Laskelma osoittaa vä-
kilannoitteiden hintojen nousseen 9.1 %, mutta
siitä on lähes puolet lannoiteveron nousun osuut-
ta, mitä ei otettu huomioon lopullisessa hintarat-
kaisussa. Merkittäviä kustannuseriä ovat lisäk-
si ostorehut, joiden hintojen nousu oli kuitenkin
vain 2.3 %, sekä kone- ja kalusto-kustannus,
minkä osalta kustannusten nousu oli 5.6 %.
Yleismenot on myös suuri kustannuserä, mutta
se ei aiheuttanut suurta lisäystä kustannuksiin,
sillä tukkuhintaindeksi, jolla seurataan sen hin-
tojen kehitystä, nousi vain 1.8 %.

Tuotantopanosten hintojen seuranta on osoit-
tautunut vaikeaksi tehtäväksi erilaisten alen-
nusten takia. Rehujen ja lannoitteiden hinta-
tilastointia on jo muutettu ja käytetyt hinnat
ovat ilmeisesti jo varsin lähellä viljelijöiden
maksamia hintoja. Ostorehujen hintoja joudut-
taneen vielä korjaamaan jossain määrin.

Supistuvan maataloustuotannon ongelma on,
että osa tuotantokapasiteesista jäi käyttämättä.
Eryyisesti tämä koskee pääomahyödykkeitä.
Poistolaskelmia korjattiin osittain vuonna 1990,
mutta tilastointi ei välttämättä ole vielä täysin
tydyttävä.

Kustannuslaskelmassa näkyy lähtötasoa
nostavana tekijänä tavoitehintojen ylitys. Edel-

Taulukko 10. Kevään 1991 hintaratkaisun tuotto- ja kustannuslaskelma.

	Kevään 1990 taso, milj.mk	Kevään 1991 taso, milj.mk	Muutos %
Tuotto			
Tavoitehintatuotteet	17 719.7	17 719.7	
Muut tuotteet	2 682.8	2 664.9	-0.7
Vuokratulot	670.2	722.6	7.8
Jälkitilit	327.8	317.0	-3.3
Tuki yhteensä	3 162.5	3 162.5	
Satovahinkokorvaukset	210.0	95.0	-54.8
Yhteensä	24 773.0	24 681.7	-0.4
Tavoitehintojen ylitys vuonna 1989, palautus	5.1		
Tuotto yhteensä	24 778.1	24 681.7	
Kustannukset			
Lannoitteet	1 485.4	1 620.7	9.1
Ostorehut	3 545.0	3 628.3	2.3
Palkkakustannus	538.6	573.1	6.4
Kone- ja kalustokustannus	3 977.4	4 199.5	5.6
Rakennuskustannus	1 080.3	1 116.7	3.4
Velkojen korot	1 957.7	2 034.3	3.9
Yleismenot	1 412.1	1 437.8	1.8
Vuokramenot	591.0	626.4	6.0
Muut menot	2 680.2	2 859.4	6.7
Yhteensä	17 267.8	18 096.2	4.8
Maataloustulo	7 510.3	6 585.5	
Muutos perustasosta		-924.8	

lisen lain mukaan tavoitehintojen tuli toteutua täsmälleen. Mikäli näin ei tapahtunut, poikkeaminen otettiin huomioon korjauksena seuraavan vuoden hintaratkaisussa. Uuden lain mukaan ylitys otetaan huomioon siltä osin kuin se on enemmän kuin yksi prosentti. Kun vuonna 1989 tavoitehinnat ylittyivät laskelman mukaan 1.03 %:lla, tavoitehintatasoa alennettiin 5.1 milj. mk:lla (eli 0.03 %:lla) vuodeksi 1990.

Vuoden 1991 kevään hintaratkaisussa tämä summa palautettiin takaisin tavoitehintatasoon.

Maatalous hyötyy uudesta laista, mikäli tavoitehinnat ylittyvät jatkuvasti. Yksi prosentti oli 169.1 milj. mk eli runsas 2 % maataloustulosta vuonna 1990. Tavoitehintojen alitus jäi kuitenkin vuonna 1990 alle yhden prosentin, joten tältä osin ei tullut nyt mitään korjausta kustannuslaskelmaan.

Tuotto- ja kustannuslaskelman loppusumma osoitti tavoitehintatason korotustarpeeksi 924.8 milj. mk. Tästä oli fosforilannoiteveron osuus 60.2 milj. mk, mitä ei otettu huomioon lopullisessa tulo- ja kustannuslaskelmissa.

Maataloustuloneuvotteluissa oli kysymys ns. Kallion sopimuksen toisen vuoden ratkaisusta. Vuonna 1990 tehty yleinen tulo- ja palkkasopimus rajoitti maataloustulon korotuksen varsin pieneksi. Sen sijaan kustannusten kompensointi saatiin toteuttaa normaalilla tavalla.

Maataloustuloneuvottelut saatiin päätökseen helmikuun lopussa, kuten laki edellyttääkin normaalilta ratkaisulta. Niitä kiirehtivät myös maaliskuussa pidetyt eduskuntavaalit. Ratkaisua ei ollut syytä viivästyttää, vaikka neuvottelut etenivätkin varsin vaivalloisesti. Niiden jatkuminen aivan vaalien alla olisi ollut poliittisesti hankalaa.

Kallion sopimuksen mukaisesti maataloustuloa nostettiin 150 milj. mk. Polttoaineiden hintojen vaihtelu on ollut suurta ja hinnat olivat alentuneet jo helmikuussa huomattavasti alle

laskelmassa käytetyn tammikuun tason. Sen tähden neuvotteluissa sovittiin, että polttonesteiden hintojen nousua korjattiin alaspäin 65 milj. markalla. Fosforivero huomioon ottaen maataloustulo- ja kustannuslaskelmissa muodostui 949.6 milj. mk:

	milj. mk
Tuotto- ja kustannuslaskelma	924.8
- fosforivero	-60.2
- polttonesteiden hinta	-65.0
Tulonkorotus	150.0
	<hr/>
Korotus yht.	949.6

Korotus jaettiin siten, että tavoitehintoihin ohjattiin 152.2 milj. mk ja hintapoliittiseen tukeen 481.7 milj. mk sekä sosiaalipoliittisiin etuuksiin yhteensä 108.7 milj. mk. Vuonna 1990 sovittiin, että maatalous osallistuu tuotannon tasapainottamiseen 146 milj. markalla.

Taulukko 11. Tavoitehinnat vuosina 1988-91¹⁾.

		1.4.88	1.3.89	1.3.90	1.3.91
Ruis	mk/kg	3.00	3.10	3.10	3.10
Vehnä	"	2.43	2.51	2.51	2.51
Rehuohra	"	1.75	1.78	1.80	1.82
Rehukaura	"	1.66	1.76	1.75	1.72
Maito	mk/l	2.445	2.69 ²⁾	2.77	2.82
Naudanliha	mk/kg	26.10	27.80	28.22	28.42
Sianliha	"	17.00	17.95	18.06	18.06
Kananmunat	"	9.10	9.20	9.20 ³⁾	9.20
Lampaanliha	"	25.90	27.45	27.88	27.88

¹⁾ Viljan hinnat tulivat voimaan 1.7. Lihan kuumapainovähennys poistettiin 1.3.1990 alkaen, jolloin lihan hintoja alennettiin 3 %. Katso myös liitetaulukko 5.

²⁾ Maidon tavoitehintaa nostettiin 1.1.1990 15 p/l alentamalla samalla määrällä jälkitiliä. Tavoitehintaa oli siis 2.595 mk/l vuoden alusta alkaen.

³⁾ Kananmunien tavoitehintaa on 1.3.1990 alkaen määrätty IA-luokan kananmunille. Tähän liittyen kananmunien lisähintaa korotettiin 1.3.1990 lähtien 39 p/kg ja edelleen 20 p/kg 1.10.1990 lähtien.

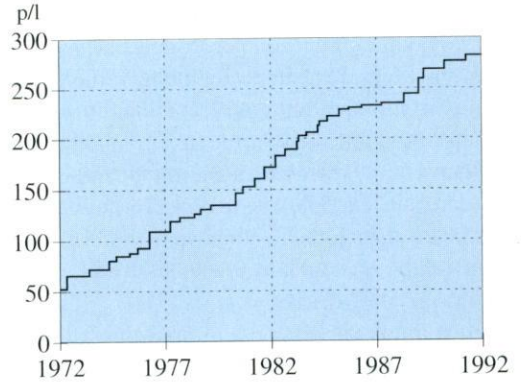
Tämä erä otettiin nyt vähentävänä tekijänä huomioon ratkaisussa, mutta se kiertää budjetin kautta viljelijöille. Korotustarpeesta vähennettiin lisäksi 61.0 milj. mk, jolla summalla vuonna 1990 päätetty 510 milj. markan hehtaarituki jouduttiin ylittämään liian suuren hehtaarikorvauksen (tai liian pienen kokonaisvarauksen) takia. Sen summan maatalous on jo saanut. Jaettava summa näyttää siis olleen 633.9 milj. mk, mutta maatalous saa koko summan 949.6 milj. mk, joskin monella eri tavalla. Tuloratkaisun kokonaisjako oli siis seuraava:

Tavoitehinnat	152.2
Hintapoliittinen tuki	481.7
Hehtaarituen ylitys	61.0
Maatalouden osuus tasapainottamisesta	146.0
Sos. pol. etuudet	
- vanhat	48.7
- uudet	60.0
	<hr/>
Yhteensä	949.6

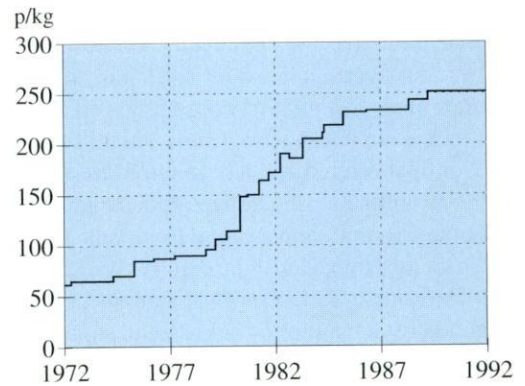
Vuonna 1990 tuli käyttöön ns. hehtaarituki. Hintatukea, joka lisää tuotantoa, ei tulisi lisätä GATT-sitoumusten takia, vaan olisi käytettävä suoraa tukea. Tätä tarkoitusta varten siirrettiin vuonna 1990 maataloustulon korotuksessa 510 milj. mk maksettavaksi suorana tukena pinta-alan mukaan. Vuonna 1991 hehtaarituki nousi 850 milj. markkaan. Sen perusteella maksetaan suoraa tukea 450 mk/ha. Alle 3 ha:n tilat eivät saa tätä tukea. Sen sijaan nuoret tuottajat saavat hehtaaritukea 600 mk/ha. Tukea maksetaan noin 85 %:lle koko peltoalasta.

Tavoitehintojen korotus oli vähäistä. Maidon hintaa nostettiin 5 p/l, naudanlihan hintaa 20 p/kg, sekä rehuohran hintaa 2 p/kg, kun sensijaan rehukaaran hintaa laskettiin 3 p/kg. Hintalisää tulee hehtaarituen nousun kautta noin 5-6 penniä viljakilolta ja vastaavasti kotieläintuotteille viljelypinta-alan mukaan.

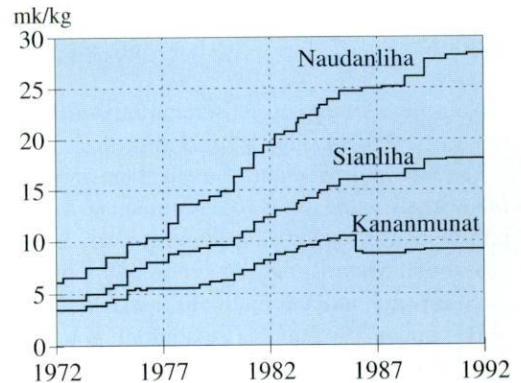
Kuten kuvioista 7-9 ja liitetaulukosta 7 käy ilmi, tavoitehintojen kehitys on ollut maltillista ja hieman yleistä inflaatiota hitaampi.

Kuvio 7. Maidon tavoitehintana vuosina 1972-91.

Kuvio 8. Vehnän tavoitehintana vuosina 1972-91.

Kuvio 9. Naudan- ja sianlihan sekä kananmunien tavoitehinnat vuosina 1972-91.

8.2. Syksyn hintaratkaisu

Syksyn hintaratkaisussa selvitetään tuotantopanosten hintojen muutoksesta aiheutunut kustannusten muutos ja korjataan tavoitehintoja vastaavasti. Syksyn ratkaisu on suppeampi kuin kevään ratkaisu. Tulokysymyksistä ei neuvotella lainkaan ja pääomakustannusten muutos otetaan huomioon vain kerran vuodessa eli kevään ratkaisun yhteydessä.

Kustannukset laskivat tammikuusta 1991 heinäkuuhun 1991 8.6 milj. mk. Ostorehujen hinnat olivat keskimäärin hieman vuoden alkua alemmat siitä syystä, että alennukset otettiin huomioon myös broilerrehuseosten ja vasikanrehuseosten osalta, mitä ei oltu voitu tehdä aikaisemmin tilastojen puutteen takia. Kone- ja kalustokustannus aleni 35.8 milj. mk, koska kauppa alensi listahintoja noin 15 %. Väkilannoitteissa oli nousua 60.3 milj. mk. Muiden tuotantopanosten hintojen muutokset olivat vähäisiä. Inflaatio on edelleen hidastunut.

Tuoton osalta otetaan huomioon vain jälkilitien muutos, mikä tapahtuu vain syksyn ratkaisun yhteydessä. Jälkilitit olivat alentuneet 15.0 milj. mk. Syksyn tuotto- ja kustannuskompensatio laskelma oli siis seuraava:

Kustannusten aleneminen	8.6 milj. mk
Tuoton aleneminen	15.0 -"-
Korotustarve	6.4 milj. mk

Näin tavoitehintojen ja hintapoliittisen tuen muutostarve olisi ollut 6.4 milj. mk.

Tavoitehintojen muutos toteutetaan syksyn ratkaisussa vain, jos tavoitehintojen ja hintapoliittisen tuen muutos on suurempi kuin kaksi prosenttia. Muutos oli tällä kertaa hyvin pieni, joten tavoitehintoja ei muutettu lainkaan. Näin ollen vuoden 1991 aikana tapahtunut tuotantopanosten hintojen muutos otetaan huomioon kokonaisuudessaan vuoden 1992 tulo- ja kustannusratkaisun yhteydessä.

Vaikean markkinatilanteen takia rukiin ja vehnän tavoitehintoja alennettiin 20 p/kg. Kevään 1992 ratkaisun yhteydessä päätetään, mi-

ten tämä muutos otetaan lopullisesti huomioon. Hintasuhteita voidaan yhteisellä sopimuksella muuttaa hinnoitteluvuoden aikana.

8.3. Tuottajahinnat

Tavoitehinnat (ks. liite 7) eivät anna täysin tarkkaa kuvaa siitä, miten paljon viljelijät saavat tuotteistaan kaikkine lisineen. Esim. maidon lisähinta oli vuonna 1990 keskimäärin 25 p/litra ja muu hintatuki yhteensä 10 p/l. Näin ollen maidosta maksettiin keskimäärin 3.17 mk/l. Taulukossa 12 on esitetty tärkeimpien tuotteiden tuottajahintojen kehitys vuosina 1980-1991. Näistä hinnoista on vähennetty vientikustannusmaksut.

Maidon tilityshinnan rakennetta on muutettu niin, että valkuaisen osuutta on lisätty ja rasvan paino-osuutta vähennetty. Uudesta hinnoittelusta on seurauksena erityisesti vähittäishintojen muutokset. Voin hinta on laskenut,

Taulukko 12. Tärkeimpien maataloustuotteiden maksetut tuottajahinnat kaikkine lisineen ja vientikustannusmaksut ja maidon kiintiömaksut vähennettyinä vuosina 1980-1991.

Vuosi	Maito p/l	Naudan- liha mk/kg	Sian- liha mk/kg	Kanan- munat mk/kg
1980	184.2	17.69	10.13	7.35
1981	203.1	19.59	11.42	8.48
1982	229.6	22.22	12.68	9.31
1983	248.2	24.01	13.68	9.99
1984	261.7	25.84	14.98	10.29
1985	273.9	27.62	16.17	10.72
1986	276.4	28.28	16.49	10.68
1987	283.3	28.77	16.52	10.71
1988	292.6	30.62	17.28	11.06
1989	312.6	32.86	18.02	11.76
1990	316.8	32.11	17.66	11.81
1991 ^{e)}	320.0	29.40	17.10	11.80

^{e)} ennakko

Taulukko 13. Eräitä vähittäishintoja syyskuussa vuosina 1989-91.

Tuote	1989 mk/kg	1990 mk/kg	1991 mk/kg
Kulutusmaito (mk/l)	3.74	4.04	4.11
Voi	40.60	39.48	33.12
Emmental-juusto	43.81	47.91	49.27
Naudanliha (jauheliha)	48.21	49.98	49.44
Sianliha (keskikytki)	32.58	34.39	35.78
Kananmunat	16.79	16.87	17.18
Vehnäjauhot	6.23	6.26	6.22
Sokeri (pala)	9.16	9.95	10.23
Peruna	3.17	2.77	3.12

Lähde: Tilastollisia katsauksia.

kun sen sijaan valkuaispitoisten tuotteiden hinnat ovat suhteellisesti nousseet. Lopulliseen maidon tuottajahintaan vaikuttaa lisäksi valtiollisen päätös kerätä markkinoimismaksuja 3.7 rasvaprosentin ylittävältä maidolta siten, että käytännössä rasvasta ei makseta lainkaan rasvapitoisuuden ylittäessä 3.7 % (ks. vientikustannusmaksut luku 12.4).

8.4. Vähittäishinnat

Taulukossa 13 on annettu eräitä elintarvikkeiden vähittäishintoja. Tuottaja- ja vähittäishintojen välisiä vertailuja on vaikea tehdä sen tähden, että kuluttajan pöydälle tuleva tuote on harvoin sama kuin mikä on lähtenyt maatilalta. Kulutusmaito on saatu vähentämällä lehmänmaidosta rasvaa, liha on vain jokin ruhon osa, leipävilja on jauhettu jne. Eräissä tapauksissa vertailu on helpompia. Esim. kananmuna tai peruna ovat tuotteita, jotka eivät muutu kaupan ketjussa.

Vähittäishinnat ovat yleisesti ottaen lievästi nousseet lukuunottamatta voita ja naudanlihaa. Voin hinnan lasku johtuu maitorasvan hinnan alentamisesta valkuaisen kustannuksella. Sianlihan vähittäishinta näyttää nousseen huolimatta tuottajahinnan pysymisestä ennallaan.

9. Tulokehitys maataloudessa

9.1. Tuloerot

Maatalouden taloudellisessa tutkimuslaitoksessa on tehty selvityksiä maatalouden tulo-
tasosta ja verrattu sitä muiden kansantalouden sektoreiden tulotasoon. Käytettävissä on vasta vuoden 1988 tiedot, sillä verotuksen viivästymisen takia vuosien 1989 ja 1990 tilastot valmistuvat vasta vuoden 1992 loppupuolella. Tässä annettavat tiedot poikkeavat aikaisemmista luvuista tilastojen tarkentumisen takia.

Viljelijäperheet saavat noin puolet tuloistaan maataloudesta, kuten taulukosta 14 käy ilmi. Nämä tiedot perustuvat maatilatalouden yritysten ja tulotilastoon, jonka perusjoukossa oli 126 700 luonnollisten henkilöiden tilaa vuonna 1988. Peltoa näillä tiloilla oli keskimäärin 15.8 ha ja metsää 37.7 ha. Maataloustulon osalta verotuksen tietoja on täydennetty muilla tilastoilla.

Edellä mainitussa tutkimuksessa on tilat luokiteltu hyvin monella tavalla. Eräs keskeinen luokittelu perustuu veronalaisten nettotulojen jakaumaan. Päätoimisiksi viljelijöiksi on luokiteltu sellaiset viljelijäpuolisot, joilla maatilatalouden tulo-osuus on yli 75 % kokonaistuloista. Tällaisia tiloja oli 39 550 vuonna 1988. Niiden peltoala oli keskimäärin 21.4 ha. Henkilöä kohhti laskettu maataloustulo niillä oli 52 430 mk. Ammattitaitoisen teollisuustyöntekijän palkkatulo oli samana vuonna 83 860 mk.

Taulukko 14. Verotuksen mukaiset viljelijäperheen tulot eri lähteistä yli 2 ha:n tiloilla vuonna 1988.

	Tulot mk/tila	%
Maatalous	51 754	45.1
Metsätalous	10 794	9.4
Palkkatulot	31 624	27.5
Muut	6 490	5.6
Eläketulot	14 232	12.4
Yhteensä	114 894	100.0

Vuodet 1987 ja 1988 olivat katovuosia maataloudessa, mikä näkyy myös tuloissa. Maatalouden tulot olivat vuonna 1988 samat kuin vuonna 1986. Tämän takia myös maatalouden osuus kaikista tuloista putosi kahdessa vuodessa 50 %:sta 45 %:iin. Toisaalta palkkatulojen osuus kasvaa ilmeisesti muita tuloja nopeammin viljelijäperheen jäsenten käydessä ansiotyössä tilan ulkopuolella.

9.2. Maataloustulo vuonna 1991

Viljelijöiden tulot alenivat ennakoarvion mukaan 13 %. Tämä oli myös odotettavissa. Tuotannon volyyymi aleni noin 6 %. Maidontuotanto oli 10 % pienempi kuin edellisellä vuonna ja lihan tuotantokin aleni. Viljan markkinoille tulleet määrät olivat noin 8 % pienemmät kuin vuonna 1990.

Tuotantopanosten käyttö väheni myös lähes vastaavasti. Erityisesti lannoitteiden ostojen väheneminen noin 27 % oli merkittävä. Rehuja ostettiin lähes 10 % edellisvuotta vähemmän.

Muidenkin tuotantopanosten käyttö väheni huomattavasti. Kesannoinnin lisääntyminen ja kotieläintuotannon väheneminen täytyy vaikuttaa myös kustannuksia vähentävästi.

Tuottajahinnat alenivat viime vuonna noin 3 % vuositasolla. Tavoitehintoja nostettiin hieman keväällä, mutta niitä ei saavutettu. Lihan ja viljan tuottajahinnat jäivät selvästi alle tavoitteiden. Kohonneet markkinoimismaksut alensivat osaltaan tuottajahintoja.

Tuotantopanosten hintojen nousu oli noin 4 %, mikä vastaa inflaatiota koko kansantaloudessa. Lannoitteiden ja rehujen hinnat nousivat huomattavasti verojen takia. Traktoreiden listahinnat alenivat kesällä 15 %, mikä näkyy kokonaislaskelmassa. Todellisuudessa hintojen lasku ei ilmeisesti ollut näin suuri, sillä viljelijät ovat saaneet aina tuntuvia alennuksia, joita ei kuitenkaan ole voitu ottaa huomioon tulolaskelmissa.

Tulokehityksen vaikuttivat erityisesti markkinoimismaksut, joita kerättiin maataloudelta noin 1.3 mrd mk, joskin toisaalta valtio maksoi kesannoimis- ja tuotannon tasapainottamiskor-

Taulukko 15. Maataloustulon kehitys vuosina 1980-91, milj. mk ja indeksinä.

	Kokonais- tuotto	Kokonais- kustannus	Maatalous- tulo	Indeksi
1980	13 176.1	9 803.4	3 372.7	108.1
1981	14 760.4	11 345.7	3 414.7	109.4
1982	17 594.1	13 222.1	4 372.0	140.1
1983	19 911.5	13 897.3	6 014.2	192.7
1984	21 011.1	14 637.5	6 373.6	204.2
1985	21 919.8	15 186.8	6 733.0	215.7
1985 ^{d)}	22 516.4	15 504.0	7 012.4	100.0
1986	23 262.3	15 981.5	7 280.8	103.8
1987	22 473.5	16 711.6	5 761.9	82.2
1988	24 013.8	16 825.3	7 188.5	102.5
1989	25 790.0	18 173.8	7 616.2	108.6
1990	27 357.1	18 428.6	8 928.5	127.3
1991 ^{e)}	25 727.6	17 931.3	7 796.3	111.2

^{d)}Uusi kustannusten laskentaperuste.

^{e)}ennakko

Lähde: MTTL.

vauksia 1.7 mrd. mk. (taulukko 18). Ilman yli-tuotannosta aiheutuvia kustannuksia maatalou-den tulokehitys olisi ollut tyydyttävä. Kolmena viime vuonna saadut hyvät sadot ovat olleet pohjana tällä hyvälle kehitykselle.

9.3. Verotus

Maatalouden harjoittaja maksaa tuloveroa todellisten tulojen mukaan. Sitä varten jokainen viljelijä pitää yksinkertaista kirjanpitoa, josta käy ilmi myyntitulot ja tuotantopanoksista maksetut menot. Käyttöomaisuudesta kuten koneista ja rakennuksista tehdään poistot. Tulojen ja kustannusten välinen ero eli maatalouden puhdas tulo on verotettavaa tuloa, josta viljelijä maksaa veroa samojen säännösten ja verotaulukkojen mukaan kuin muutkin tulonsaajat.

Koneista ja laitteista tehtävät poistot saavat olla korkeintaan 25 % menojäännöksestä ja tuotantorakennuksista tehtävät poistot korkeintaan 10 %. Koneiden ja laitteiden poistot olivat 79 % ja rakennusten poistot 15 % kaikista poistoista vuonna 1988.

Tilalla käytettyjen omien maataloustuotteiden arvoa ei lasketa veronalaiseksi tuloksi. Yksityistalous pyritään erottamaan mahdollisimman tarkoin tuotantotoiminnasta. Ongelmia aiheutuu erityisesti energian käytöstä. Lämmitysöljy ja sähkö ostetaan tilalle yhdessä sekä tuotantotoimintaan että yksityistalouteen. Verottajalla on käytössään ohjeet tämän huomioon ottamiseksi. Vaikeuksia aiheutuu myös korkomenojen jakamisessa tuotantotoimintaan ja yksityistalouteen.

Verovelvollinen maksaa Suomessa sekä kunnan että valtion veroa. Kunnallisvero on

prosentuaalinen tasavero tulotasostariippumatta (15-20 % tuloista), kun taas valtion vero on progressiivinen.

Verovähennyksiä tehdään monin eri perustein, ja verotettava tulo voi olla huomattavasti pienempi kuin veronalainen tulo. Vuonna 1988 viljelijän ja puolison verotettavat tulot olivat keskimäärin koko maassa yhteensä 101 300 mk. Siitä he maksoivat veroa noin 27 %.

Omaisuuksista maksetaan veroa erillisen progressiivisen varallisuusverotuksen mukaan (korkeintaan vajaa 2 % omaisuuden arvosta). Maatalouden tuotanto-omaisuus (kotieläimiä ja varastoja lukuunottamatta) on veronalainen päinvastoin kuin muussa yritystoiminnassa. Käytännössä kuitenkin vain suuret tilat maksavat varallisuusveroa, koska verotuksessa käytettävä tilan arvo on paljon alle todellisen arvon.

Suomessa maksetaan lähes kaikista tuotteista liikevaihtoveroa, joka oli 17.5 % viime vuonna lokakuun alkuun saakka, jolloin vero ryhdyttiin ilmoittamaan arvonlisäveron tapaan verottomasta hinnasta. Samalla veroa nostettiin pohjana olleesta 21.2 %:sta (vastaa aikaisempaa 17.5 %) 22 %:iin. Maatalouden tuotantopanoksissa on myös liikevaihtoveroa arvion mukaan noin 7.2 % tuettomasta tuotannon arvosta. Sitä ei palauteta maataloudelle, joten maatalouden tuotantokustannukset ovat korkeammat kuin ne olisivat ilman liikevaihtoveroa.

Sen sijaan maataloustuotteiden vähittäishinnan sisältämää liikevaihtoveroa laskettaessa alkutuotanto vapautetaan liikevaihtoverosta. Tämä tarkoittaa sitä, että liikevaihtoveroa kannetaan vain jalostuksen, jakelun ja kaupan aikaansaaman arvonlisäyksen osalta. Eräiden arvioiden mukaan elintarvikkeiden liikevaihtovero on noin 15 % verottomasta vähittäishinnasta.

III MAATALOUSPOLITIikkaA

10. Maatalouspolitiikan peruslinjat

Suomen maatalouspolitiikan muotoutumiseen on vaikuttanut pyrkimys taata elintarvikkeiden saanti kaikissa olosuhteissa, kehittää viljelijöiden tulotasoa sekä tukea syrjäseutujen asuttuna pysymistä. Taustalla on pitkä kehityskaari sodanjälkeisen ajan elintarvikepulasta nykypäivän yli tuotantoon. Maataloutta on suojattu ulkomaiselta kilpailulta, jotta hintatasoa on voitu säädellä halutulla tavalla tulotavoitteen saavuttamiseksi.

Tilanne on muuttunut ja muuttumassa koko ajan. Tuotanto nousi jo 1950-luvulla yli kotimaisen kulutuksen, ja yli tuotannon rajoittaminen ja vähentäminen ovat olleet sen jälkeen jatkuvan poliittisen kiistelyn kohteena. Pitkän aikaa paineet tulivat maan sisältä, valtiontaloudellisista lähtökohdista. Yli tuotannon vinnin vaatimat subventiot olivat kovimman kritiikin kohteena. Aivan viime vuosina paineet maatalouspolitiikan itsenäisyyttä kohtaan ovat tuleet ulkomailta, ennen muuta GATT:in taholta. Maataloustuotteiden ulkomaankauppaa halutaan vapauttaa ja tämä vaatimus saa vastakäikua myös Suomessa. Kuluttajat arvostelevat voimakkaasti korkeaksi nousutta hintatasoamme.

Tämän hetkinen maatalouspolitiikka on muotoutunut pitkän ajan kuluessa, mutta siihen on vaikuttanut erityisesti kesällä 1987 valmistunut Maatalous 2000 -komiteanmietintö, jossa luonnosteltiin pitkän aikavälin maatalouspolitiikan ohjelma. Sen ydinkohtia ovat hinta- ja tulopolitiikka sekä tuotantopolitiikka, mutta mietinnössä otetaan kantaa muihinkin maata-

louspolitiikan lohkoihin. Seuraavassa on lyhyesti tarkasteltu maamme maatalouspolitiikkaa, joka on jälleen pohdittavana erityisessä työryhmässä. Siltä odotettiin uudistusehdotuksia vuoden 1991 puoliväliin mennessä, mutta monet tekijät ovat viivästyttäneet työn valmistumista.

10.1. Maatalouspolitiikan tavoitteet

Maamme maatalouspolitiikan tavoitteet konkretisoituvat lainsäädännössä ja julkisen vallan toimenpiteinä. Maatalous 2000 -komitean mukaan maatalouspolitiikan keskeisiä osaluaita ovat:

- tuotantopolitiikka
- rakennepolitiikka
- tulopolitiikka
- maaseudun työllisyys ja asuttuna pitäminen.

Tuotantotavoite esitetään tavallisesti omavaraisuustavoitteena: tuotantoa on ohjattava niin, että se pitkällä aikavälillä vastaa kotimaista kulutusta. Vaatimus merkitsee käytännössä tuotannon supistamista, sillä kulutus ei kasva oleellisesti ja omavaraisuus on päätuotteiden osalta tällä hetkellä yli 100 %. Kausivaihtelun takia hyväksytään kuitenkin lievä yli tuotanto. Tämä koskee ennen muuta maidontuotantoa. GATT-neuvottelutarjouksessaan hallitus asetti tavoitteeksi alentaa vientitukea 60 %:lla vuoteen 1996 mennessä ja samalla annettiin ymmärtää, että vientitukea voidaan vähentää sitäkin enemmän. Näin päästäisiin ehkä vuoteen 2000 mennessä kokonaan eroon yli tuotannosta, mitä mm. Maatalous 2000 -komiteanmietintö asiallisesti merkitsee.

Omavaraisuustavoitteen taustalla on pyrkimys turvata elintarvikehuolto kaikissa oloissa. Sen tähden on katsottu tarpeelliseksi korkea rauhanajan tuotanto. Maataloustuotannon säilyttämistä on pidetty tärkeänä myös työllisyys- ja aluepolitiikan sekä maaseudun asutuksen takia. Kaikki nämä perustelut ovat joutuneet kritiikin kohteeksi. Omavaraisuustavoitteella on kuitenkin varsin yksimielinen kannatus kaikissa poliittisissa piireissä.

Rakennepolitiikan tulee tukea omavaraisuustavoitetta. Suomen maatalous perustuu tulevaisuudessakin perheviljelmiin. Niiden toimintaedellytyksiä pyritään kehittämään turvaamalla tuottavuuden kasvu, mikä tapahtuu mm. tuotantotekijöiden järkipäisellä käytöllä. Yrityskokoa nostamalla voitaisiin alentaa tuotantokustannuksia. Maatalousyrittäjien kasvua rajoitetaan kuitenkin tuotannon vähentämiseksi ja maaseudun asutuksen säilyttämiseksi.

Yrityskorajojen tulee Maatalous 2000 -komitean mielestä olla sellaisia, ettei yrityskoon kasvattaminen niiden jälkeen enää oleellisesti alenna tuotteen yksikkökustannuksia. Pienekö yrityskotavoite perustuu osittain ajatukseen, että viljelijät saavat lisäansioita metsätaloudesta ja muista elinkeinoista.

Tulopolitiikan tavoitteena on maatalous 2000 -komitean mukaan taata viljelijäväestölle oikeudenmukainen tulotaso muihin väestöryhmiin verrattuna. Tilojen alueellisesta sijainnista ja tilakoosta aiheutuvia eroja tasoitetaan hintapolitiikan keinoin. Sosiaaliturva pyritään saattamaan tasaveroiseksi muiden väestöryhmien kanssa.

Tulotason kehittyminen turvataan hintapolitiikalla, jonka tärkein väline on hintalaki. Se takaa tuotantopanosten hintojen noususta aiheutuvan kustannusten nousun kompensoinnin ja myös maataloustulon nousun niin, että viljelijöiden tulot nousevat suurin piirtein samoin kuin tulot muissa kansantalouden sektoreissa.

Maaseudun asutus, jota maatalous 2000 -komitea painottaa, liittyy maatalouden ja muun yhteiskunnan välisiin suhteisiin. Maatalousväestön väheneminen aiheuttaa ongelmia erityisesti haja-asutusalueilla. Maaseudun säilymistä elinvoimaisena pidetään toivottavana, ja sen

tähden halutaan tukea maataloutta ja maatalouden sivuelinkeinoja sekä muutakin maaseudun elinkeinotoimintaa yleisten yhteiskunta-politiittisten ja aluepoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Komitea ehdotti, että ylituotannon vientikustannusten vähentymisestä säästyviä varoja käytetään maatalouden ja maaseudun muun elinkeinotoiminnan ja palvelujen kehittämiseen ja sitä kautta maaseudun asutuksen säilyttämiseen.

10.2. Muita tavoitteita

Maatalouspolitiikkaan kuuluu myös muita tavoitteita, joita esim. Maatalous 2000 -komitea ei erikoisesti painottanut, mutta jotka tulevat esiin joko maatalouspoliittisessa keskustelussa tai käytännön politiikassa. Näitä tavoitteita ovat mm. kohtuulliset kuluttajahinnat, puhtaat elintarvikkeet ja yleensä ympäristön hoito.

Elintarvikkeiden hinnat ovat Suomessa kansainvälisesti verraten korkeat. Tästä syytetään maatalouspolitiikkaamme. Käytännössä kuluttajahintatavoite ei olekaan saanut paljoa huomiota osakseen. Tuottajahinnat on määrätty vain viljelijöiden tulotasotavoitteen mukaisesti. Tosiasia on kuitenkin, että tuottajahinnat ovat korkeat luonnonolojen ja maan yleisen korkean kustannustason takia, eikä niitä voida alentaa, mikäli pidetään kiinni viljelijöiden tulotasosta.

Julkisuudessa käyty keskustelu on selvästi osoittanut, että maatalous ei yksin ole arvostelun kohteena, vaan yhtä lailla myös jalostusteollisuutta ja kauppaa voidaan syyttää maamme korkeista elintarvikkeiden hinnoista. Myös kaupan ja jalostuksen mahdollisuudet alentaa ruoan hintaa ovat rajoitetut.

Maataloustuotteiden laatuun on kiinnitetty yhä enemmän huomiota. Jäämien määrää seurataan jatkuvasti. Kemiallisia aineita käyttävän maatalouden tuotteisiin liittyy joko luuloteltuja tai todellisia ongelmia. Osa kuluttajista suosii luonnonmukaisesti tuotettuja elintarvikkeita, vaikka ne maksavat enemmän kuin tavalliset lannoittein ja kasvinsuojeluainein viljellyt tuot-

teet. Suomen maatalouspolitiikassa ei näihin tekijöihin ole kuitenkaan otettu selvää kantaa, joskin luonnonmukaista viljelyä onkin ryhdytty tukemaan.

Laatutekijöillä voi kuitenkin tulevaisuuden maataloudessa olla merkittävä asema. Ne voisivat myös auttaa ratkaisemaan ylituotanto- ja ympäristöongelmia. Laajaperäinen, vähemmän lannoitteita ja muita kemikaaleja käyttävä maatalous voisi tuottaa kuluttajan vaatimia puhtaita tuotteita. Edellytyksenä on kuitenkin, että kuluttaja on valmis maksamaan nykyistä korkeamman hinnan elintarvikkeista, sillä laajaperäinen tuotanto johtaa tavallisesti kustannusten nousuun.

Maatalouden ympäristöpolitiikka on vähitellen muotoutumassa. Sitä käsitellään tarkemmin luvussa 11.1.

10.3. Maatalouspolitiikan hoito

Maatalouspolitiikka on ennen muuta erilaisten keinojen käyttöä ja etsimistä tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimenpiteitä valmistellaan komiteoiden, toimikuntien, työryhmien ja viranomaisten toimesta sekä tuottajien ja valtion välisissä neuvotteluissa. Toimenpiteet perustuvat lopulta lakeihin, asetuksiin sekä valtioneuvoston ja muiden viranomaisten päätöksiin.

Maatalouspolitiikan hoidossa on käytettävissä neljä tärkeää lakia: maataloustulolaki, laki maataloustuotannon ohjaamisesta ja tasapainottamisesta, laki kotieläintuotannon ohjaamisesta (perustamislupalaki) sekä maaseutuelinkeinolaki (aikaisemmin maatilalaki). Näitä täydentävät maidon- ja kananmunantuotannon kaksihintajärjestelmät.

Maataloustulolain avulla hoidetaan tulopolitiikkaa. Sen mukaan maatalouden harjoittajat neuvottelevat hinnoista valtion kanssa kaksi kertaa vuodessa (ks. luku 8). Tähänastisten lakien mukaan tuottajat ovat saaneet täyden korvauksen tuotantopanosten hintojen noususta aiheutuneesta kustannusten noususta ja maataloustulon korottamisesta on sovittu sen lisäksi erikseen. Uusi maataloustulolaki tuli

voimaan vuoden 1990 alussa.

Tulopolitiikkaan kuuluu oleellisena osana monimuotoinen tukipolitiikka, jolla tasoitetaan tuloeroja maan eri osien ja eri kokoisten tilojen välillä. Lisähintaa ja tulotukea maksetaan alueittain porrastettuna, joten maataloutta voi harjoittaa maan pohjoisimmissakin osissa (ks. luku 13.2). GATT-sopimusten velvoittama tuen jäädyttäminen pakotti ottamaan käyttöön suoran tulotuen vuonna 1990.

Maataloustulolaki asettaa yleiset tuotantopoliittiset tavoitteet. Laki maataloustuotannon ohjaamisesta ja tasapainottamisesta sekä perustamislupalaki antavat keinot tuotannon säätelyyn, millä on keskeinen asema Suomen maatalouspolitiikassa. Se on pääasiassa tuotannon rajoittamista, mutta jossain määrin myös tuotannon tukemista. Näitä käsitellään tarkemmin luvussa 12.

Maatalouden rakennetta on kehitetty maatilalain avulla. Se on antanut puitteet maatalouden lainoitukselle ja avustukselle ja siten mahdollisuudet puuttua rakennekehitykseen. Laki uudistettiin vuonna 1990, ja sen nimi on nyt maaseutuelinkeinolaki. Tavoitteena on lainoittaa myös muita kuin pelkkiä maatilayrityksiä (ks. luku 14). Maidon- ja kananmunantuotannon kaksihintajärjestelmät sekä perustamislupajärjestelmä (ks. luku 12.6) säätelevät myös voimakkaasti maatalouden rakennetta.

Maatalouspolitiikan keinot ovat moninaiset ja monet niistä vaikuttavat usean päämäärän hyväksi. Kuten tavoitteet niin myös keinot ovat toisinaan ristiriidassa keskenään. Esimerkiksi hintapolitiikalla hoidetaan viljelijöiden tulojen kehitystä, mutta liian korkeat hinnat johtavat ylituotannon syntymiseen. Halpakorkoiset lainat voivat johtaa maatalousyriyten hintojen nousuun mitätöiden siten yhteiskunnan antaman tuen, jolla yritetään parantaa maatalouden rakennetta. Tavoitteiden ja keinojen ristiriitaisuutta on kuitenkin vaikea välttää hallinnollisesti johdetussa maatalouspolitiikassa. Sen sijalle suositetaan usein markkinakeskeistä maatalouspolitiikkaa, josta aiheutuvia haittoja hoidettaisiin esimerkiksi viljelijöille maksettavalla suoralla tulotuella.

10.4. Maataloustulolaki

Tällä hetkellä sovellettava maataloustulolaki säädettiin vuonna 1989. Se on viisivuotinen ja koskee hinnoitteluvuosia 1990/91-1994/95. Hinnoitteluvuosi alkaa maaliskuun alussa, viljojen osalta heinäkuun alussa. Ensimmäisen kerran sitä sovellettiin kevään 1990 ratkaisuun.

Laki on periaatteeltaan samanlainen kuin edellinen laki, joka tuli voimaan vuonna 1982. Tuotantopanosten hintojen nousu kompensoidaan aluksi täysimääräisesti viljelijöille ja sen jälkeen neuvotellaan maataloustulon korotuksesta kuten aikaisemmankin lain mukaan (ks. luku 8).

Toinen tärkeä kohta maataloustulolaissa ovat tuotanto- ja vientikatot, jotka määrittävät valtion osuuden maataloustuotteiden viennin tukemisesta aiheutuvista kustannuksista. Edellisen lain mukaan valtio tuki vientiä tuotanto- ja vientikattoihin saakka sataprosenttisesti.

Nykyisen lain mukaan maatalouden osittaisen vientivastuu (10 %) alkaa heti ensimmäisestä vientikilosta. Seuraavassa vaiheessa vientivastuu on 50 % ja lopulta 100 %. Maidon osalta valtio vie kuitenkin osan täysin omalla kustannuksellaan, jonka jälkeen viljelijöiden vientivastuu on 10 %. Kaikki tuotanto- ja vientivastuukatot alenevat viiden vuoden aikana. Näitä kattoja muutettiin vuosiksi 1991 ja 1992 (ks. taulukko 16).

Maataloustuotanto pyritään pitämään tuotanto- ja vientikattojen määrittämällä tasolla tai sen alapuolella. Tuotannon ohjaamiseen ja tasapainottamiseen varataan vuosittain valtion tulo- ja menoarviossa siirtomääräraha, joka on lain mukaan 550 milj. mk vuosina 1990-91 ja 500 milj. mk vuosina 1992-94. Mikäli määräraha ylitetään, luetaan ylimenevästä osasta 50 % maatalouden saamaksi tuloksi.

Ohjaustoimiin on viime vuosina käytetty vuosittain 300-500 milj. mk (ks. jäljempänä luku 12). Kesannoinnin takia määräraha on noussut huomattavasti viime vuosina. Maatalous on osittain itse rahoittanut kesannointia siten, että liikaa maksettuja markkinointimaksuja ei ole palautettu täysimääräisesti ta-

kaisin maataloudelle. Tästä on sovittu erikseen tuloneuvottelujen yhteydessä.

Tuottajahintojen poikkeaminen tavoitehinnoista otettiin edellisen lain aikana huomioon täysimääräisesti hintaratkaisussa. Vuoden 1989 lain mukaan poikkeama otetaan huomioon vain siltä osalta kuin hinnat poikkeavat keskimäärin tavoitehinnoista enemmän kuin yhden prosentin.

10.5. Muutoksia maataloustulolakiin

Vaikka laki on ollut voimassa vain vähän aikaa, sitä on vaadittu muutettavaksi. Perusteluina ovat olleet valtiontalouden vaikeudet, kansainväliset paineet maatalouden tuen alentamiseksi ja yleinen arvostelu korkeasta hintatasosta. Hallitus asetti helmikuussa 1991 työryhmän tarkistamaan maataloustulolakia. Toimikunta jätti mietintönsä elokuussa. Se oli hyvin erimielinen, joten hallituksella oli vaikeuksia ryhtyä muuttamaan lakia kokonaisuudessaan. Sen tähden lakia korjattiinkin vain vuosien 1991 ja 1992 osalta. On todennäköistä, että lakia tullaan muuttamaan myös jäljellä-olevien vuosien osalta.

Maataloustulolain mukaan maatalouden vientivastuu voi olla korkeintaan 13 % maataloustulosta. Tämä katto poistettiin vuoden 1991 osalta. Viljan vienti kasvoi yli kaikkien arvioiden ja viljamarkkinat näyttivät tukkeutuvan kokonaan. Vientiä oli pakko lisätä, jotta uusi sato saataisiin markkinoille. Vuonna 1990 maatalouden vientivastuu ei noussut ylärajaan saakka, vaikka viljan ylituotannon takia niin olisi pitänyt tehdä. Vientiä siirrettiin vuodelle 1991 ilmeisesti siinä toivossa, että tilanne olisi parempi. Kesän 1991 sato oli jälleen hyvä ja vientitarve lisääntyi jyrkästi. Lain muutos on täten jossain määrin perusteltavissa.

Viljan vientitarve oli vuonna 1991 noin 1.4 milj. tonnia, joka ylitti vientikatton noin 0.7 milj. tonnilla. Maatalous joutuu valtiontalouden vaikeuksien takia itse hoitamaan vientikatton

ylittävän viennin huolimatta siitä, että viljelijöiden tulotaso alenee tuntuvasti.

Valtion tulo- ja menoarvioesityksessä vuodelle 1991 oli varauduttu 2 880 milj. mk vientitukeen, josta maatalouden osuus oli 650 milj. mk. Uuden arvion mukaan vientituen tarve on 4 100 milj. mk, josta maatalouden vastuulle jää 1 700 milj. mk. Tämä on noin 23 % laskennallisesta maataloustulosta. Viljan vientikustannusmaksuja jouduttiin nostamaan.

Maidon tuotantokaton osalta lakia muutettiin niin, että maataloustuottajat vastaavat vuonna 1991 seitsemän miljoonan voikilon vientikustannuksista. Lisäksi vientikustannusmaksujen keräämistä muutettiin siten, että tukea alennettiin 80 milj. markalla, mitä määrää vientikustannusmaksuja ei peritä maataloudelta.

Vuoden 1992 osalta lakia muutettiin vientikatkojen osalta. Valtion osuutta alennettiin 90 %:sta 80 %:iin ja määrää muutettiin myös (ks. taulukko 16). Tämä enteilee sitä, että valtio haluaa vähentää vientitukea aikaisempaa tavoitetta nopeammin. Yleisesti on pidetty tavoitteena päästä vientituesta eroon vuoteen 2000 mennessä, mutta hallituksen tavoitteena lienee päästä siihen noin viidessä vuodessa.

Lakia muutettiin vuoden 1992 osalta lisäksi siten, että maatalouden vastuu vientikustannusmaksuista saa nousta 20 %:iin. Maataloustulolaisissa säädetään maataloustuotannon ohjaamiseen ja tasapainottamiseen käytettävistä määrärahoista. Lakiin tuli lisäys, jonka mukaan maatilatalouden kehittämisrahaston varoja käytetään tähän tarkoitukseen 200 milj. mk vuonna 1992.

11. Erikoisaiheita

11.1. Maatalouden ympäristökysymykset

Maatalouden aiheuttamiin ympäristöongelmiin on ryhdytty kiinnittämään yhä enenevää huomiota Suomessa. Fosforikuormituksen lisääntyminen ja vesistöjen rehevöityminen on todettu ongelmaksi ja maataloutta pidetään teolli-

suuden ja asutuksen ohella merkittävänä päästölähteenä. Myös typpilannoitteet vaikuttavat vesistöjen rehevöitymiseen. Voimaperäisestä lannoituksesta peräisin olevat ravinteet ovat paikoin aiheuttaneet happikatoa merenlahdissa.

Maatalouden vesistökuormituksen kasvuun on ilmeisesti vaikuttanut erikoistuminen ja jatkuva viljanviljely, jonka johdosta maa on paikoin tiivistynyt haitallisesti ja maan rakenne huonontunut. Huuhtoumat ovat sen takia lisääntyneet.

Pohjavesien pilaantuminen on paikoin todettu ongelmalliseksi myös Suomessa varsinkin maaseudun yksityisten kaivojen osalta. Myös säilörehun puristeneste sekä eläinten lannassa olevat mikrobit (esim. salmonella) voivat saastuttaa vesistöjä tai kaivoja.

Karjasuojista ja lantaloista sekä lannan levietyksen yhteydessä haihtuu huomattava määrä ammoniakkia. Ammoniakkikaasu palaa sateen mukana maahan ja happamoittaa maaperää. Liikenteestä peräisin olevat typpikaasut nostavat ilman otsonipitoisuutta, minkä on mm. Ruotsissa todettu alentavan kevätvehnän satoa. Suomessa on myös ryhdytty tutkimaan asiaa.

Maaseutumaisema on nousemassa huomion kohteeksi. Maataloutta on pidetty Suomessa tärkeänä kulttuurimaiseman ylläpitäjänä, ja sen takia maatalouden harjoittamista kaikkialla maassa halutaan tukea. Nykyaikainen maatalousteknologia aiheuttaa toisaalta ekologisia ongelmia. Kasvinsuojeluaineiden käyttö, salaajitus ja niittyjen häviäminen ovat aiheuttaneet monien kasvilajien katoamisen ja eräiden lintulajien populaatioiden harvenemisen.

Ympäristöongelmat keskittyvät veteen ja maaperään. Suomalainen ruoka sen sijaan on puhdasta. Raskasmetallitkaan eivät ole suuri ongelma. Hyvän raaka-aineen takia lannoitteissa on suhteellisen vähän kadmiumia. Muita kadmiumlähteitä ovat atmosfäärinen laskeuma ja puhdistamoliete, jonka käyttöön maatalous suhtautuu torjuvasti. Elintarvikkeiden sisältämät kasvinsuojeluaineiden jäämät ovat varsin vähäisiä. Kasvinsuojeluaineiden kokonaisteho aineiden kilomäärissä on sitä paitsi tapahtunut lievää laskua kuten muualla Euroopassakin.

Ympäristöongelmia pyritään ratkaisemaan monin eri tavoin. Fosforilannoitusta ollaan vähentämässä vapaaehtoisia tietoja alentamalla lannoitteiden fosforisisältöä ja muuttamalla lannoitussuosituksia fosforin osalta, mutta myös verottamalla. Vuoden 1990 alusta tuli voimaan fosforivero, joka oli vuoden alusta 50 penniä ja vuoden puolivälistä yksi markka fosforikiloa kohti. Vuoden 1991 kesäkuun 16. päivästä alkaen tämä vero oli 1.50 mk kilolta.

Lannoitevero ja fosforivero yhdistettiin vuoden 1992 alussa. Vero määräytyy nyt lannoitteen typpi- ja fosforisisällön mukaan. Veron määrä on 2.90 mk typpikiloa kohti ja 1.70 mk fosforikiloa kohti. Tavoitteena on kerätä veron avulla maataloudelta noin 650 milj. mk vuonna 1992. Koko summa käytetään maatalouden vientikustannusosuuden rahoittamiseen. Aikaisemmin fosforivero oli pelkkä ympäristövero.

Typpilannoitteiden käyttöä rajoitetaan epäsuorasti, sillä lannoiteveroa on kerätty maataloudelta ylituotannon viennin ja kesannoinnin rahoittamiseen. Päätaavoite on tosin ollut tuotannon rajoittaminen, eikä pohjavesien nitraattipitoisuuden lisäys ole vielä aiheuttanut erityistoimia.

Fosforin huuhtoutumista vesistöihin pyritään estämään myös suojakaistoilla ja viherkesannoilla, joista maksetaan erityiskorvausta.

Maataloustuottajat ovat oma-aloitteisesti ryhtyneet kiinnittämään huomiota ympäristötekijöihin. Maataloustuottajain keskusliitto on hyväksynyt ympäristöpoliittisen ohjelman. Se antaa yleisiä ohjeita sellaisista viljely- ja muista tuotantotekniikoista, joilla voidaan vähentää mm. lannoitteiden, lannan, kasvinsuojeluainesten ja muiden ympäristöä rasittavien tekijöiden aiheuttamia ongelmia. Myös maatalouden neuvontajärjestöt ovat vahvistaneet ympäristöneuvontaansa.

Ympäristöön liittyvää hallintoa ja toimintaa on monella taholla. Työtä on osittain johtanut ja koordinoitunut maa- ja metsätalousministeriön vuonna 1989 asettama työryhmä, joka on mm. tehnyt useita aloitteita ministeriölle ympäristön hoitoa koskeissa asioissa.

11.2. Ajankohtaista keskustelua

Maataloustulolain muutokset ja markkinoimismaksujen korotukset aiheuttivat voimakkaita reaktioita viljelijöiden keskuudessa. Varsinkin viljanviljelijät protestoivat uusia markkinoimismaksuja vastaan. Traktorimarssit yleistyivät ja lokakuussa oli pääkaupungissa laaja viljelijöiden mielenosoitus.

Maataloustulolain muutokset merkitsevät, että tuotannon vähentäminen etenee suunniteltua nopeammin. Uusimmissa kaavavaiheissa on lähdetty siitä, että ylituotanto poistuisi 5-6 vuodessa. Maatalous on vastustanut supistamistoimia pitäen niitä liian nopeina. Hallitus on perustellut toimiaan valtiontaloudellisilla syillä. Myös kansainväliset paineet ovat vaikuttaneet tehtyihin päätöksiin.

Tuotannon vähentäminen pienentää vientisubventioita. Näin säästyvät määrärahat voitaisiin käyttää maaseudun kehittämiseen, kuten mm. Maatalous 2000 -komitea ehdotti, mutta nykyisessä taloudellisessa tilanteessa näin tuskin käy.

Suomen maatalouspolitiikkaa ollaan siis muuttamassa. Erityisesti tuotantopolitiikkaa kiristetään. Ylituotannosta halutaan päästä eroon nopeammin kuin on aikaisemmin suunniteltu. Hintapolitiikan perusta on tosin vielä ennallaan, mutta hintojen korottaminen ei ehkä tulevaisuudessa onnistu niin hyvin kuin vielä nyt.

Ruoan hintakeskustelu jatkui koko vuoden. Arvostelu kohdistui maatalouden lisäksi myös muihin elintarvikeketjun osiin eli elintarviketeollisuuteen ja erityisesti vähittäiskauppaan. Julkisuudessa esillä ollut informaatio on vähitellen monipuolistunut, ja hintaeroja aiheuttavia syitä on pohdiskeltu tarkemmin. Pelkkien absoluuttisten hintaerojen tilalle on tuotu myös muita vertailuja.

Mielialat maataloudessa ovat edelleen matalalla. Pakkokesannointi oli voimakas toimenpide, joka alensi lähes kaikkien viljelijöiden tuloja. Markkinointimaksujen ja lannoiteverojen voimakas nousu alensi varsinkin viljanviljelijöiden tuloja. Kotieläintuotantoa vähennettiin myös huomattavassa määrin, mutta alentami-

nen tapahtui sopimus pohjalla, ja oli siten helpommin ymmärrettävää. Tulevaisuuden näkymät ovat yleisesti ottaen synkkenemässä, vaikka mahdollinen integroituminen on vähintään 10 vuoden päässä.

11.3. Integraatio

Kansainväliset sopimukset koskettavat yhä enemmän Suomen maataloutta. ETA-neuvottelut saatiin päätökseen vuoden 1991 lopulla, mutta lopullinen allekirjoitus jäi vuodelle 1992. GATT-neuvotteluissa pääsihteeri Dunkel teki välitysehdotuksen, johon vastaaminen jäi vuoden 1992 puolelle. Suomen integroituminen EY:öön on sen sijaan vasta keskusteluasteella, mutta se aiheutti voimakasta liikehdintää maatalouden piirissä.

ETA-neuvottelujen lopputulos ei vaikuta kovinkaan paljon maatalouteen. Jalosteiden kauppa lisääntyy jonkin verran ja vapaasti tuotavien tuotteiden määrä lisääntyy hieman, mutta kokonaisuudessaan näillä myönnytyksillä ei ole suurta tuontia lisäävää vaikutusta. Juustokauppa lisääntyy hieman sopimuksen mukaan. Sopimukseen liittyy lausuma, jonka mukaan maatalouden integroitumisesta neuvotellaan erikseen parin vuoden väliajoin.

Lähtökohtana oli, että elintarviketeollisuus kuuluisi sopimukseen siten, että jalosteiden kauppa olisi vapaata, mutta raaka-aineen hinta tasattaisiin rajalla EY:n halvimman maan ja Suomen hinnan mukaan. Suomen elintarviketeollisuus joutuisi tällöin kovaan eurooppalaiseen kilpailuun ja voisi tällöin menettää markkinoitaan.

Keskustelu Suomen mahdollisesta liittymisestä Euroopan Yhteisöön (EY) kiihtyi vuoden loppua kohti mentäessä ja alustavat selvitykset sen vaikutuksesta valmistuivat aivan vuoden lopussa. Integraation vaikutukset Suomen maataloudelle olisivat ilmeisesti hyvin kohtalokkaat. EY:n hintataso on vajaa puolet Suomen maatalouden hintatasosta, joten maataloilillemme olisi suuria taloudellisia vaikeuksia selviytyä uudessa tilanteessa.

Tehtyjen selvitysten mukaan vain suuret, te-

hokkaat viljatilat voisivat jatkaa tuotantoaan. Satotaso on vain noin puolet Keski-Euroopan sadoista, joten kustannukset ovat Suomessa aivan liian korkeat.

Kotieläintuotannon mahdollisuudet olisivat ehkä hieman paremmat, koska rehuviljan ja rehun hinnat alenisivat noin puoleen nykytasosta. Maidontuotannossa on myös pienehkö luonnollinen rajasuoja pitkien kuljetusmatkojen takia. Niinpä ainakin kulutusmaidon tuotanto voisi säilyä, koska siltä osin voitaisiin maksaa korkeampaa tuottajahintaa. Maitojalosteisiin käytetty maito pitäisi sen sijaan saada EY:n hintaan, jotta kotimaisten lopputuotteiden hinta ei ylittäisi tuontihintaa. Tosin kotimaisella tuotteella voi olla rajoitetut markkinat, vaikka vähittäishinta olisikin korkeampi kuin tuontituotteilla.

Myös sianlihan ja kananmunien tuotanto voisi olla kannattavaa suurilla, rationalisoiduilla tiloilla. Kaiken kaikkiaan maatalouden toimintaedellytykset heikkenisivät huomattavasti ja monen maatilan kohtalona olisi tuotannon lopettaminen. Niinpä maatalous on asetunut selvästi vastustamaan EY:öön liittymistä.

GATT-neuvottelujen henkiin herääminen huolestutti maataloutta. Tuen ja rajasuojan alentuminen tulisivat vaikeuttamaan maatalouden toimintaedellytyksiä, joskin suoran tuen käyttö voisi osittain korvata tulonmenetyksiä. GATT-ratkaisu antaisi kuitenkin esimakua siitä, miten maatalous sopeutuu yhdyntyvään Eurooppaan.

12. Tuotantopolitiikkaa

Tuotantopolitiikan tehtäviin kuuluu määrittää tuotantotavoitteet ja ohjata tuotantoa niin, että tavoite saavutetaan. Tuotantotavoitteiden voi katsoa muodostuvan maataloustulolaeissa säädettyjen tuotanto- ja vientikatkojen avulla (ks. taulukko 16). Maatalous 2000 -komitean suositus oli, että pitkällä aikavälillä tuotanto tulisi saada vastaamaan kulutusta, joskin jonkin asteinen ylituotanto sallittaneen kausivaihtelujen takia. Tätä 100 %:n omavaraisuutta voitaneen pitää tuotantotavoitteena, johon julkinen valta pyrkii.

Taulukko 16. Maidon tuotantomäärät (milj. litraa) ja lihan, kananmunien ja viljan vientimäärät (milj. kg), joihin saakka valtio vastaa 100-, 90- tai 50-prosenttisesti vientikustannuksista vuosina 1990-1994 alkuperäisen vuoden 1989 lain mukaan. Vuoden 1992 osalta on lisäksi annettu uudet määrät.

	%	1990	1991	1992	1993	1994	1992 ²⁾
Maito ¹⁾	100	2300	2280	2260	2240	2220	2150
	90	2400	2375	2350	2325	2300	
	50	2550	2525	2500	2475	2450	2300
Naudanliha	90	5	4	4	4	3	
	80						2
	50	8	7	6	6	5	5
Sianliha	90	7	6	6	5	5	
	80						4
	50	12	11	10	9	9	6
Kananmunat	90	8	7	6	5	4	
	80						2
	50	12	11	10	9	8	4
Vilja	90	515	490	465	440	415	
	80						350
	50	715	690	665	640	615	550

¹⁾ Maataloustuottajat vastaavat joka tapauksessa kolmen miljoonan (vuonna 1991 7 miljoonan ja 1992 10 miljoonan) voikilon vientikustannuksista.

²⁾ Uudet vuotta 1992 koskevat tuotanto- ja vientikatot.

Valtion vastuu ylituotannon viennin kustannuksista alenee asteittain. Niinpä valtio vastasi vuonna 1991 naudanlihan vientikustannuksista 90 prosenttisesti 4 milj. kiloon saakka ja sen jälkeen seuraavan 3 milj. kilon vientikustannuksista 50 prosenttisesti. Yli 7 milj. kiloa menevästä viennin osasta maatalous sai vain maailmanmarkkinahinnan. Vientikatot alenevat taulukon 16 mukaisesti vuoteen 1994 mennessä. Vuonna 1992 valtio vastaa viennistä 80-prosenttisesti 2 miljoonaan kiloon saakka ja 50-prosenttisesti 5 miljoonaan kiloon.

Vuonna 1992 valtio vastaa maitotuotteiden vientikustannuksista täysimääräisesti, mikäli meijeriin toimitettu maitomäärä ei ylitä 2 150

milj. litraa. Sen jälkeen valtion osuus on 50 % vientikustannuksista 2 300 litraan saakka, minkä jälkeen maatalous saa vain maailmanmarkkinahinnan viennistä. Tosin maatalous joutuu vastaamaan 10 miljoonan voikilon viennistä joka tapauksessa.

On odotettavissa, että tuotanto- ja vientikatot alenevat vuosien 1993 ja 1994 osalta.

Samanlaista menettelyä sovelletaan myös sianlihaan, kananmuniin ja viljaan. Teollisuuden ja muiden elinkeinojen käyttämä non-food vilja, jota toimitetaan maailmanmarkkinahintaan, lasketaan mukaan vientiin.

Maataloudelle tulee vientikustannusta siis joka tapauksessa pienistäkin vientimääristä.

Marginaalierien viennin ollessa kyseessä 10 %:n tai 20 %:n vientikustannusosuus ei välttämättä aiheuta taloudellisia tappioita. Kun osuus nousee 50 %:iin, "sakko" on jo niin suuri, ettei maatalouden kannata ylittää ko. rajaa.

Vientikustannusmaksuja voidaan periä alkuperäisen lain mukaan korkeintaan 13 % kunkin vuoden maataloustulosta. Yli menevä osa jää valtion vastuulle. Lakia muutettiin kuitenkin niin, että vuonna 1991 kattoa ei ollut lainkaan ja vuonna 1992 raja on 20 %.

Maatalouden vientikustannusvastuuta vähennetään maitotuotteiden, lihan ja viljan tuontimaksujen määrällä. Ajoittain voidaan nimittäin joutua tuomaan mm. lihaa kausivaihtelujen takia ja myös siitä syystä, että eräiden ruhon osien kysyntä on suurempi kuin mihin kotimainen tuotanto riittää. Vastaavasti joudutaan viemään osa tuotannosta ulkomaille. Viljaa joudutaan myös tuomaan mm. teollisuuden erikoistarpeisiin.

Tuotantokatot ylittyivät aikaisemmin erityisesti maidon, naudanlihan ja kananmunien osalta. Maatalouden vientivastuu kasvoi jatkuvasti tuotantokattojen ja maailmanmarkkinahintojen alentuessa. Tilanne korjaantui huomattavasti vuosina 1988 ja 1989, jolloin maatalouden ei tarvinnut lainkaan vastata ylituotannon vientikustannuksista. Erityisesti viljan vienti jäi huomattavasti alle vientikatton molempina vuosina.

Uuden maataloustulolain mukaan vientikatot alenivat, ja järjestelmä tuli aikaisempaa vaikeammaksi seurata. Taulukossa 17 on annettu vuosien 1990 ja 1991 osalta ne määrät, jotka menivät yli maatalouden täyden vientivastuun. Kun viljasato oli hyvä vuosina 1989-91, maatalouden vientivastuu kasvoi hyvin voimakkaasti niin vuonna 1990 kuin erityisesti vuonna 1991.

Tuotantopoliittisista keinoista ovat etusijalla olleet tuotannonrajoitustoimet. Tuotantoa voitaisiin ohjata hintaratkaisuuilla, mutta koska maataloustuloratkaisu on johtanut yleensä hintojen korotuksiin, reaali hinnat ovat pysyneet ennallaan eikä hintojen avulla ole voitu ainakaan vähentää tuotantoa. Pikemminkin on niin, että tuotannon lisäämispaineet ovat kasvaneet, koska hinnat ovat pysyneet vakaina.

Toisaalta hintasuhteita on ollut vaikea muuttaa maatalouden sisäisten tekijöiden takia. Kaikki tuotantosuunnat haluavat vähintään yhtä suurin hintojen korotuksen kuin toiset. Tämän takia tuotannon kehitystä on jouduttu ohjaamaan pääasiassa tuotannonrajoitustoimilla.

Tuotantoa rajoitetaan sekä pakollisilla että vapaaehtoisilla menetelmillä. Pakollisia tuotannonrajoitustoimia ovat maidon ja kananmunien kaksihintajärjestelmät, maatalousyritysten perustamislupajärjestelmä, pellonraivauksen rajoittaminen ja kesannointi.

Taulukko 17. Tuotanto- ja vientikattojen ylitykset ja alitukset sekä maatalouden osuus vientikustannuksista vuosina 1984-90.

	1986	1987	1988	1989	1990	1991 ¹⁾
Meijerimaito, milj.l.	93.0	-6.0	-130.0	-85.0	48.0	-60.0
Sianliha, milj.kg	-3.7	4.3	-2.8	3.0	13.8	5.0
Naudanliha, "	10.3	10.0	0.5	-4.0	1.1	12.0
Kananmunat, "	13.1	10.7	8.6	10.0	9.4	2.0
Leipävilja, "	-	-	100.0	100.0	-	-
Rehuvilja, "	169.9	-230.0	-510.0	-68.0	-	697.0
Vientikust., milj. mk	602	274	0	0	791	1715

¹⁾ Arvio tuotanto- ja vientikatton ylityksestä (maatalouden täysi vientivastuu).

Vapaaehtoisia järjestelmiä varten säädettiin vuonna 1983 puitelaki (laki maataloustuotannon ohjaamisesta ja tasapainottamisesta). Sen perusteella hallitus voi vuosittain päättää erilaisista toimenpiteistä tuotannon rajoittamiseksi. Laki uusittiin toissa vuonna ja se on voimassa vuoden 1994 loppuun saakka. Sen perusteella valtioneuvosto tekee päätöksiä erilaisista rajoitustoimenpiteistä. Se antaa hallitukselle entistä paremmat mahdollisuudet ohjata tuotantoa joustavasti kunkinhetkisen tilanteen mukaan. Tavallisesti viljelijä on voinut saada korvausta vain yhdestä toimenpiteestä. Tämä vaatimus on poistettu, joten esim. maidontuotannon vähentämissopimuksen teon jälkeen viljelijä voi aloittaa itseuudistuvan naudanlihantuotannon, jota tuetaan valtion varoin.

Käytössä olivat vuonna 1991 mm. seuraavat rajoitustoimenpiteet:

- maataloustuotannon ja
- maidontuotannon vähentämissopimukset sekä
- kesannoimissopimukset ja
- peltojen metsittämisen tukeminen

Kesannointi sekä maidontuotannon luopumissopimukset olivat tärkeimmät toimenpiteet tuotannon rajoittamiseksi vuonna 1991. Jonkin verran tehtiin myös maataloustuotannon vähentämissopimuksia. Nämä sopimukset koskivat siirtymistä maataloudesta metsätalouteen tai muihin maaseutuelinkeinoihin.

Myös monet muut toimenpiteet vaikuttavat tuotantoon. Tuotantoyksiköiden perustamisen luvanvaraisuus on eräs tärkeimpiä keinoja säädellä tuotantoa. Ylituotannon viennin rahoittamiseksi perittävillä vientikustannus- ja markkinoimismaksuilla sekä lannoite- ja rehuperuilla on markkinointivastuun kattamisen lisäksi myös tuotantoa rajoittava vaikutus. Tuotannonrajoittamiseen pyritään myös peltonraivausmaksulla, joka on lopettanut pellonraivauksen lähes kokonaan.

Eräänä keinona rajoittaa tuotantoa voidaan vielä mainita eläkkeellä olevia maataloustuottajia koskevat toimenpiteet. Eläkkeelle siirtymistä on pyritty nopeuttamaan parantamalla

eläkkeitä sekä poistamalla eläkeikäisiltä pinta-alalisät ja maidon lisähinta vuoden 1988 alusta sekä kananmunien lisähinta heinäkuun alusta 1988. Eläkkeelle siirtyminen ja tuotannosta luopuminen on kytketty kiinteämmin toisiinsa. Eläkeläisten kanssa on aiemmin tehty myös viljelemättömyyssitoumuksia.

Tuotantoa pyritään myös jossain määrin tukemaan. Naudan- ja lampaanlihan tuotantoa tuetaan lisähinnan avulla ja naudanlihantuotantoa myös emolehmissopimuksin. Myös muuta tuotantotukea on olemassa (ks. luku 12.8).

Tuotannonohjaustoimia on siis hyvin paljon ja ne hallitsevat käytännön maatalouspolitiikkaa. Seuraavassa on lyhyesti tarkasteltu näitä toimenpiteitä.

12.1. Tuotannon tasapainottaminen

Maataloustuotannon vähentämiseksi on voitu tehdä sopimuksia, jotka kohdistuvat joko tilan koko tuotantoon tai kotieläintuotantoon tai vain yhteen tuotteeseen kuten maitoon tai kananmuniin.

Maataloustuotannon vähentämissopimukset koskevat koko tilan tuotantoa ja niitä on tehty vuodesta 1977 alkaen. Uusia sopimuksia tehtiin vuonna 1991 noin 350 kpl. Sopimus voitiin tehdä sellaisten alle 60-vuotiaiden viljelijöiden kanssa, joilla oli edellytyksiä suuntautua metsätalouteen tai pienimuotoiseen elinkeinotoimintaan. Sopimukset ovat 10-vuotisia. Korvaus tuotannosta luopumisesta määräytyy tilan tulojen mukaan. Aiemmin voitiin tehdä sopimuksia myös iäkkäämpien viljelijöiden kanssa.

Tässä yhteydessä on tuettu ja kannustettu metsätaloustilojen perustamista. Metsätalouteen tai maaseutuelinkeinoihin suuntautuva tila saa ensimmäiset viisi vuotta tuloihin sidottua korvausta ja koko ajalta ns. peruskorvausta, joka on 12 500 mk vuodessa. Metsätaloustilalla tuli sopimusta solmittaessa olla vähintään sadan kiintokuutiometrin puuntuotos vuodessa. Näiden tilojen peltojen metsitystä tuettiin maksamalla metsityspalkkio kaksinkertaisena. Uuteen tuotantoon suuntautuminen on kuitenkin

vapaaehtoista. Tilojen koko 4 600 hehtaarin peltoalasta aiotaan metsittää noin 1 800 ha.

Metsitys on tapa saada peltoa pois pysyvästi tuotannosta. Sitä on myös pyritty aktivoimaan. Peltihehtaarin metsityksestä maksettiin viime vuonna alueesta riippuen 7 000 - 10 600 mk. Lupa myönnettiin noin 18 300 hehtaarin metsitykseen. Metsitys toteutuu lähivuosien kulussa. Vuonna 1991 metsitettiin aiempien lupien perusteella noin 10 000 ha.

Maataloustuotannon vähentämissopimukset koskevat tilan koko tuotantoa. Yksittäisiin tuoteisiin kohdistuneista sopimuksista olivat viime vuonna tärkeimmät maidon ja kananmunien tuotannon vähentämissopimukset.

Maidontuotannon luopumissopimuksia tehtiin vuoden 1990 lopussa ja vuoden 1991 alussa. Viljelijällä oli kaksi vaihtoehtoa luopua maidontuotannosta: a) lopettaa tuotanto viideksi vuodeksi tai b) lopettaa tuotanto kokonaan eli luopua maidon tuotantokiintiöstä. Korvaus oli määräaikaisessa sopimuksessa 90 p/l ja lopullisessa luopumisessa 120 p/l, yli 65-vuotiaille kuitenkin vain 75 p/l. Jos maitomäärä ylitti 120 000 litraa, korvaus oli ylittävältä osalta 50 p/l. Korvaus sai olla enintään 80 000 mk vuodessa. Korvausta maksetaan kummasakin tapauksessa kolmelta vuodelta. Sopimuksia tehtiin yhteensä 5 470 kpl ja niiden tuotantoa alentava vaikutus oli noin 210 milj. litraa. Keskimääräiseksi korvaukseksi muodostui 91 penniä/litra. Järjestelmän piiriin tulleista 42 000 lehmästä jätettiin emolehmiksi noin 9 000.

Vuonna 1992 on jälleen mahdollisuus tehdä samantapaisia maidontuotannon vähentämissopimuksia. Tavoitteena on pudottaa tuotantoa pysyvästi noin 100 milj. litraa.

Varsinaisia *sianlihantuotannon vähentämissopimuksia* ei ole tehty vuoden 1983 jälkeen. Tuotantoa vähentävä vaikutus on markkinomismaksujen porrastamisella. Se oli nimittäin 20 p/kg ruhopainon ollessa alle 76 kg mutta 60 p/kg sen yli meneviltä ruhoilta. Vuonna 1992 maksu on 30 p/kg ruhopainon ollessa korkeintaan 74 ja 100 p/kg, jos ruhopaino on yli 74 kg.

Kananmunantuotantoa on vähennetty tehokkaasti tuotannon vähentämissopimuksilla, joita on tehty aika ajoin vuodesta 1976 alkaen. Sopi-

mus on ollut joko määräaikainen tai lopullinen, jolloin valtio on ostanut pois tuotantokiintiöitä. Vuoden 1990 lopussa tehtiin kananmunantuotannon vähentämissopimuksia, jotka tulivat voimaan vuoden 1991 aikana. Sopimukset olivat 5-vuotisia ja korvaus oli 150 mk kanalta. Niiden tuotantoa vähentävä vaikutus oli noin 10 milj. kg.

Vuonna 1991 tulivat käyttöön kananmunantuotannon tuotantotauot. Tuottaja sai kananmunista lisähinnan (ks. luku 12.6) vain, jos hän piti tuotantopaksojen välissä vähintään kymmenen viikon tuotantotauon. Alle 20 viikon ikäisiä kanoja saa kasvattaa tämän tauon aikana.

Kananmunantuotantoa on pyritty supistamaan myös rajoittamalla *haudontoja*. Sitä varten on annettu yleismääräyksiä haudottavien kananpoikasten määrästä. Vuoden 1991 haudonnat saivat olla edellisvuoden tasolla. Hauto-mojen laajentaminen ja perustaminen on ollut viime vuosina kiellettyä.

Uuden pellon raivaaminen on tehty käytännössä kannattamattomaksi pellonraivausmaksulla, joka on ollut 30 000 mk hehtaarilta uudelta pellolta. Raivauslaki säädettiin viime vuonna 4-vuotiseksi ja se on nyt varsinainen kieltolaki aikaisemman maksulain sijasta. Raivaussakko nousi 50 000 markkaan hehtaarilta.

Maatalouden ylituotantotilannetta ryhdyttiin jo vuoden 1986 elokuussa hoitamaan myös *eläkejärjestelyin*. Luopumiseläkejärjestelmää uudistettiin siten, että viljelijä saattoi sitoutua pitämään pellot viljelemättöminä kuuden vuoden ajan. Aiemmin ko. eläkkeen saanti edellytti peltojen myymistä tai metsittämistä. Järjestelmän piirissä oli vuoden 1991 lopussa noin 80 000 ha peltoa.

12.2. Kesannointi

Viljan ylituotanto on lisääntynyt viime vuosina hyvin voimakkaasti. Syynä ovat olleet hyvät sadot ja kotieläintuotannon vähentyminen, mikä on vapauttanut peltoalaa kaupalliseen viljan tuotantoon. Viljan vientiä pidettiin aikaisemmin jopa muiden tuotteiden vientiä edullisempänä.

Maailmanmarkkinahinnat ovat kuitenkin pudonneet hyvin alas, joten vienti on täysin kannattamatonta. Niinpä viljanviljelyäkin on ryhdytty rajoittamaan, mihin on pyritty lannoitteiden verotuksella ja kesannoinnilla.

Lannoiteveroa on kannettu maatalouden vientikustannusosuuden kattamiseksi, mutta sillä on ollut myös ympäristönsuojeluun ja tuotannon vähentämiseen tähtääviä tavoitteita. Tuotannon rajoittamiseen niiden on kuitenkin todettu olevan tehotomia niin käytännössä kuin teoreettisestikin.

Toinen keino pienentää viljan ylituotantoa on poistaa peltoa tuotannosta kesannoinnilla ja metsittämällä. Tehostettu vapaaehtoinen kesannointi aloitettiin vuonna 1989, jolloin kesannointiin 185 000 ha. Vuonna 1990 samaa vapaaehtoista kesannointia jatkettiin, joskin hieman huonommalla menestyksellä kuin vuonna 1989. Tuotannosta oli pois 175 000 ha.

Vuonna 1991 tuli käyttöön pakollinen kesannointi, mitä oli suunniteltu jo usean vuoden ajan. Viljelijän oli kesannoitava 15 % peltoalastaan. Siitä maksettiin ns. peruskorvausta 1 000 - 1 300 markkaa hehtaarilta. Palkkiota alennettiin 200 mk/ha, jos pelto oli heikkolaatuista tai avo-ojissa. Mikäli kesantoala oli yli 20 mutta enintään 30 % peltoalasta, velvoitteen (15 %) yli menevältä osalta maksettiin lisäkorvausta 500 - 1 300 mk/ha. Suuremmasta kesantoalasta sai vain peruskorvauksen.

Viljelijän oli mahdollista tehdä myös ns. viherkesannointisopimus, jolloin hän sitoutui kylvämään kesantoalueelle nurmikasvin (tai jonkin muun sopivan kasvin) siementä. Nämä sopimukset ovat kolmivuotisia ja korvaus on yllä mainittujen korvausten lisäksi 500 markkaa hehtaarilta. Niitä suositeltiin ympäristösyistä, koska huuhtoutumat ovat tällöin pienemmät kuin normaalissa kesannossa.

Mikäli viljelijä ei halunnut kesannoida, hän joutui maksamaan vientikustannusmaksua 1 000 mk/ha koko peltoalasta. Kesannoinnista vapautettiin alle kolmen peltohehtaarin tilat ja ne tilat, joiden nurmiala oli vähintään 90 % peltoalasta. Kesannointi oli näin ollen käytännössä pakollista.

Kesannointitavoite, 350 000 ha, saavutettiin yli odotusten, sillä palkkiokesantoa oli 470 000 ha. Kesannolla oli siten yli 20 % peltoalasta, kun osuus kahtena edellisellä vuonna oli 8 % ja sitä ennen pari prosenttia.

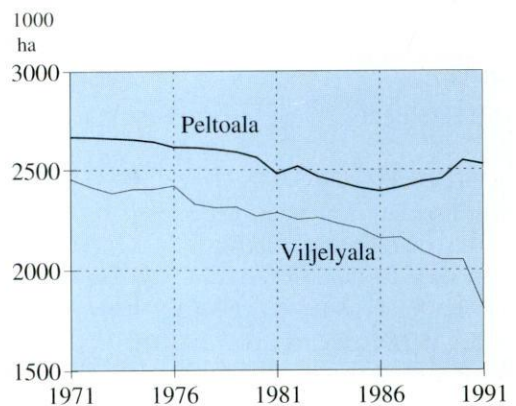
Vuonna 1992 kesannointi on "pakollista" samalla tavalla kuin viime vuonna. Kesannoinnista ei kuitenkaan makseta palkkiota. Viherkesannoinnista maksetaan kuitenkin kuten aikaisemmin, joten viljelijöillä on mahdollisuus pieneen korvaukseen.

Kesantovelvoite on porrastettu tulojen mukaan vuonna 1992. Jos viljelijän palkka- ja eläketulot jäävät alle 100 000 markan, on hänen kesannoitava 15 % pelloistaan. Tulojen ollessa 100 000 - 250 000 mk, velvoite on 20 % ja tulojen ollessa yli 250 000, velvoite on 30 %.

Nurmitilat vapautuvat kesannoinnista, jos nurmiala on vähintään 80 %. Vuonna 1991 tämä raja oli 90 %. Alle 3 hehtaarin tilojen ei tarvitse kesannoida lainkaan.

Koska viljantuotanto yli vientikaton jää kokonaan maatalouden vastuulle, on taloudellisempaa olla kokonaan viljemättä yli kyseisen vientikaton, sillä maailmanmarkkinahinta ei kata edes muuttuvia kustannuksia. Tavoitteena on 500 000 hehtaarin kesannointi.

Kesannoinnin lisäksi viljelijä voi osallistua muihin tuotannonsupistamisjärjestelmiin.

Kuvio 10. Pelto- ja viljelyala vuosina 1971-91.

12.3. Tuotannonrajoitustoimien kustannus ja vaikutus

Tuotannonrajoitustoimiin käytettävistä määrärahoista on säädetty maataloustulolaisissa. Vuonna 1990 voimaan tulleen maataloustulolain mukaan tuotannonrajoitustoimiin varataan vuosina 1990 ja 1991 550 milj. mk ja vuosina 1992-94 500 milj. mk vuodessa. Vuoden 1991 määrärahaa jouduttiin kuitenkin lisäämään 1 270 milj. markkaan. Maataloustulolain mukaan maatalous maksoi puolet lisäyksestä.

Taulukossa 18 on arvio kaikkien tuotannonrajoitustoimien vaikutuksesta vuonna 1991.

Mikäli sopimuksissa oleva tuotantomäärä olisi jouduttu viemään, olisi sen vientikustannus liikevaihtoveroineen ollut noin 4.5 mrd. mk, josta pääosa olisi ollut maatalouden osuutta. Tämä laskelma kuitenkin ilmeisesti yliarvioi vaikutusta, koska osa tuotannon supistumisesta olisi tapahtunut ilman mitään kompensaatiotakin.

12.4. Vientikustannusmaksut

Maatalouden vientikustannusvastuu kasvoi huomattavasti viime vuonna. Vientikustannusmaksuja perittiin seuraavasti:

Taulukko 18. Maataloustuotannon ohjaustoimien laajuus vuoden 1991 lopussa, 1000 kpl, korvaukset milj. mk.

	Voimassa olevia sopim.	Peltoa ha	Lehmiä kpl	Sikoja	Kanoja 1000 kpl	Korvaukset milj.mk
Maataloustuotannon väh. sop.	2.0	20.0	10.0	4.0	5	118
Maidontuotannon väh. sop.	8.4		60.6			336
Kananmunantuotannon väh. sop.	1.3				1270	61
Kesannoimissopimukset	123.1	473.0				729
Naudanlihan tuotantosop. ¹⁾	3.0		22.0			21
Herneen tuotantosop. ¹⁾	2.6	10.5				23
LUOMU-sopimukset ¹⁾	0.9	14.4				29
Metsitys (v. 91 toteut.metsitys) ²⁾		10.0				77
YHTEENSÄ	141.4	528.0	92.6	4.0	1275	1397
LUEL-sitoumukset	10.0	80.0				282
YHTEENSÄ	151.4	608.0	92.6	4.0	1275	1679
ARVIOITU TUOTANTO, jos sopimusala tai eläimet olisivat olleet tuotannossa		Viljaa milj.kg 2020	Maitoa milj.l 519	Sianlihaa milj.kg 3	Munia milj.kg 19	Yhteensä
ARVIOITU VIENTIKUSTANNUS-SÄÄSTÖ, milj.mk		2868	949	48	153	4017

¹⁾ Luomu-, herne- ja viherheinäsopimukset maksettiin maataloustukeen osoitetuista varoista

²⁾ Vuonna 1991 myönnettiin metsityslupia noin 18 300 hehtaarille.

- Lannoitevero oli 20 p/kg 1.1.-15.6, 35 p/kg 16.6.-15.8. ja 60 p/kg alkaen 15.8.-31.12.1991. Fosforiveroa perittiin 1.50 mk/fosforikilo. Sitä ei kuitenkaan lasketa vientikustannusmaksuksi, vaan se on puhdas ympäristövero. Vuonna 1992 peritään lannoiteveroa 1.70 mk/fosforikilo ja 2.90 mk/typpikilo.

- Viljan osalta perittiin vientikustannusmaksuja seuraavasti: 10 p/kg ohralta ja kauralta ja 20 p/kg rukiilta ja vehnältä 1.1.-30.6. välisenä aikana ja sekä 30 p/kg rehuviljalta, 50 p/kg vehnältä ja 80 p/kg rukiilta 1.7. alkaen. Nämä maksut ovat voimassa myös vuonna 1992.

- Sianlihan osalta kerättiin vientikustannusmaksua, joka oli 20 p/kg alle 76 kilon ja 60 p/kg yli 76 kilon teurailta 1.7.1990. Vuoden 1992 alusta maksu on 20 p/kg alle 74 kilon teurailta ja 100 p/kg yli 76 kilon teurailta.

- Valkuaisrehuveroa kannettiin 1.60 mk/kg rasvasta ja raakavalkuaisesta, ei kuitenkaan viljan valkuaisesta. Kunkin rehuseoksen vero määräytyy rasva- ja valkuaisisällön mukaan. Vuoden 1992 alusta tämä vero on 1.90 mk/kg niin rasvasta kuin raakavalkuaisestakin.

- Maidon ylituotannon vientikustannusten peittämiseksi on peritty "rasvasakkoa", joka oli vuonna 1991 0.8 penniä rasvakymmenykseltä maidon 3.7 prosentin rasvapitoisuuden ylittävät osalta. Tämä maksu on yhtä suuri kuin rasvasta maksettava hinta, joten rasvasta ei makseta lainkaan rasvapitoisuuden ylittäessä 3.7 %.

- Suurten sikaloiden ja kanaloiden pitäjät joutuvat maksamaan markkinoimismaksua, jos maksun perusteena oleva tulo ylittää sikatalouden osalta 1.5 milj. mk ja kanatalouden osalta 0.65 milj. mk (vuodesta 1989 alkaen). Jos maatalousyrittäjällä on tuloa sekä sika- että kanataloudesta ja jos vähemmän tuloa tuottavan tuotantosuunnan tulot ovat vähintään 50 000, määrätään markkinoimismaksu molempien tuotantosuuntien yhteenlasketun tulon perusteella. Tulorajan ylittävä yrityskoko on noin 570 sikapaikan sikala ja 3 800 kanapaikan kanala.

Kuten taulukosta 19 käy ilmi, vientikustannusmaksujen kertymä poikkeaa lopullisesta maatalouden osuudesta. Tase voidaan tehdä vasta vuoden päätyttyä. Ylitykset tai alitukset

Taulukko 19. Vientikustannusmaksut vuosina 1988-91, milj. mk.

	1988	1989	1990	1991 ^{e)}
Maito	-	-	62	113
Kiintiömaksu	25	20	135	
Sianliha	2	0	11	42
Lannoitevero	46	58	135	450
Rehuseosvero	12	0		
Valkuaisvero	50	0	196	216
Lisätyt markkinoimismaksut	15	15	10	10
Vilja	-	-	122	
Yhteensä	150	93	671	1325
Siirtymä edell. vuodelta	86	152	82	-49
Maatalouden osuus	63	194	791	1717
Muut			3	21
Tuen vähentäminen				80
Siirtyy seur. vuodelle	173	51	-41	-392

^{e)} ennakko
Lähde: Maa- ja metsätalousministeriö.

otetaan kuitenkin huomioon seuraavan vuoden laskelmassa. Niinpä lopullinen laskelma osoitti maataloudelta kerätyn 41 milj. mk liian vähän vuonna 1990. Vuoden 1991 osalta rästää jäi seuraavalle vuodelle jopa 392 milj. mk.

Vuonna 1992 maataloudelta kerätään arvion mukaan vientikustannusten peittämiseen ja tasapainottamistoimiin 1 473 milj. mk. Varsinainen vientikustannusvastuu on arvioitu olevan 1 150 milj. mk.

12.5. Maidon kaksihintajärjestelmä

Maidon kaksihintajärjestelmä tuli voimaan vuoden 1985 alussa. Kullekin tilalle asetettiin kiintiö, jonka suuruus määräytyi vuosien 1981/82 ja 1982/83 meijerimaidon tuotantomäärien mukaan (niistä suurimman mukaan). Kukin

vuoden 1985 alussa maitoa tuottanut tila voi kuitenkin tuottaa vapaasti 30 000 litraan saakka vuodessa. Vapaakiintiön suuruus nousi 40 000 litraan vuoden 1990 alussa. Kiintiöitä ei voida ostaa eikä myydä.

Mikäli tilan meijeriin lähettämä maitomäärä ylittää kiintiön, yli menevältä osalta peritään kiintiömaksua, jonka suuruus oli viime vuonna 2.05 mk litralta. Periaatteena on, että kiintiön yli menevältä osalta tilalle maksetaan vain maailmanmarkkinahinta. Kiintiön ylitykset ovat olleet vuosittain yhteensä vain noin 10 milj. litraa. Vuonna 1990 kiintiöt ylitettiin kuitenkin 60 milj. litralla. Se johtui siitä, että ylitysmaksua lievennettiin tuolloin väliaikaisesti vähäisissä ylityksissä.

Vuoden 1988 alusta tuli käytäntöön meijeri-kohtainen kiintiöinti. Meijeri joutuu maksamaan kiintiömaksua 50 p/l siltä osalta maitoa, jolla meijeriin tullut maitomäärä ylittää vuoden 1986 maitomäärän. Tarkoituksena on välttää vapaakiintiöiden hyväksikäyttö sekä yleensä meijereiden pyrkimykset maidontuotannon lisäämiseen liiketaloudellisista syistä.

Kiintiöinti on toiminut tavoitteen mukaisesti. Se on estänyt tuotannon lisäämisen. Järjestelmän ongelmana on, että se jähmettää rakennkehityksen, koska yrityskoon kasvuun ei ole mahdollisuutta. Tuotostason noustessa on jopa jouduttu vähentämään lypsylehmiä, jolloin navetan käyttö on jäänyt vajaaksi.

Järjestelmää on osittain joustavoitettu siten, että maidontuotannon lopettaneiden tuotannosta on saatu jakaa 90 % tuotantoa jatkaville. Etusijalla ovat olleet nuoret ja keskituotosta lisänneet viljelijät. Vuonna 1991 lisäkiintiöitä ei kuitenkaan myönnetty lainkaan, koska tuotanto kääntyi kasvuun vuonna 1990.

Luonnonmukaisesta tuotannosta sopimuksen tehnyt sai hakemuksesta luvan aloittaa maidontuotannon. Tuotanto sai olla korkeintaan vapaakiintiön eli 40 000 litran suuruinen.

Maidontuotanto on täysin valtiovallan säätelemää. Sitä valvotaan kolminkertaisella kiintiöinnillä. Ylinnä on koko tuotantoa koskeva katto, meijereillä on omat kiintiönsä ja kaikkein tehokkaimpana rajoituskeinona on tilakohtainen kiintiöinti.

12.6. Kanamunantuotannon kaksihintajärjestelmä

Vuoden 1986 alusta tuli voimaan kanamunantuotannon kiintiöjärjestelmä. Kullekin kanamunantuottajalle määrättiin tuotantokiintiö, joksi tuli suurin vuosien 1982, 1983 tai 1984 myyntimäärästä. Erityisistä syistä kiintiölle saattoi saada muutoksen.

Tuotannon säätely perustuu järjestelmässä lisähintaan, jota maksettiin vuonna 1991 Oulun ja Lapin läänissä 4.24 mk/kg ja muualla maassa 3.84 tuotannon ollessa enintään 10 000 kg ja koko maassa markkinointikanavasta riippuen 2.94 tai 3.39 mk/kg tuotannon ollessa enintään 80 000 kg.

Tuottajalle maksetaan tavoitehinta ja kiintiön osalta lisähinta. Mikäli kiintiö on alle 10 000 kg, kanamunan tuottaja saa täyden lisähinnan koko kiintiön osalta.

Vuonna 1991 lisähintaan oikeuttava määrä pieneni. Lisähintaa saa nyt enintään 80 prosentille tuotantokiintiöstä ja 50 000 kiloa ylittävältä kiintiön osalta vain 70 prosentille kiintiöstä. Sitä maksetaan vain 80 000 kiloon saakka.

Hintaporrastuksen takia kanamunien tuotanto onkin laskenut jatkuvasti, mutta siihen ovat vaikuttaneet myös tuotannon vähentämissopimukset. Vientimäärät ovat pudonneet jo melko siedettäväksi.

12.7. Perustamislupajärjestelmä

Tuotantoyksiköiden perustamisen säätely perustui alunperin tavoitteeseen estää teollisuusmaisen maatalouden syntyminen. Tuotanto haluttiin säilyttää viljelijöiden omistuksessa. Yrityksen perustamisen ehtona on, että viljelijä asuu tilalla ja että yrityksen koko ei ylitä annettuja rajoja.

Luvanvaraisuudesta on muodostunut vähitellen tehokas tapa ehkäistä tuotannon laajentamista. Kotieläintuotantoa ei voi ryhtyä harjoittamaan tai entistä yritystä laajentamaan ilman viranomaisten lupaa. Laki kotieläintuotannon ohjaamisesta uusittiin vuoden 1991 alusta ja se

on voimassa vuoden 1994 loppuun. Se on pääosin sama kuin aikaisempi laki.

Ilman maaseutupiirin lupaa ei saa aloittaa naudanlihan tuotantoa, jos nautaeläimiä on enemmän kuin 30, sianlihan tuotantoa, jos lihasikoja on yli 25, kananmunan tuotantoa, jos kanoja on enemmän kuin 100 ja siipikarjanlihan tuotantoa, jos siipikarjaeläimiä on enemmän kuin 1 000.

Maitokiintiöiden takia maidontuotannossa ei ole näitä rajoituksia, koska kiintiölaki säätelee erikseen maidontuotantoa. Emolehmiin perustuvaa naudanlihan tuotantoa ei myöskään säädelä. Päin vastoin sitä tuetaan erityisellä emolehmäpalkkiolla.

Lupaa ei saa myöntää yrityksille, joilla olisi nautaeläimiä enemmän kuin 120, sikoja enemmän kuin 400, kanoja enemmän kuin 4 000 ja broilereita enemmän kuin 30 000. Lupa voidaan myöntää maatilalle vain yhtä kotieläin-yritystä varten.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että tilalta voidaan saada kaksi kolmasosaa rehutarpeesta. Jos yrityksen koko on suurempi kuin 60 nautaeläintä, 200 sikaa tai 1 000 kanaa, rehuomavaraisuuden on oltava vähintään kolme neljäsosaa. Broilerikanaloilta vaaditaan 1/5 rehuomavaraisuus. Emolehmiä ei enää pariin vuoteen ole otettu huomioon rehuomavaraisuutta laskettaessa.

Vuoden 1991 voitiin kuitenkin myöntää lupia muissakin tapauksissa enintään 60 nautaeläimen ja enintään 15 000 siipikarjaeläimen yrityksen perustamiseen ja laajentamiseen.

Lupia on yleensä myönnetty vain sukupolvenvaihdossa tai erityisistä syistä myös muulloin yrittäjän vaihtuessa ja tällöin lähinnä tuotannon jatkamiseen vakiintuneessa laajuudessa.

12.8. Tuotannon tukeminen

Tuotantopolitiikka on maassamme pääasiassa tuotannonrajoittamista. On olemassa kuitenkin eräitä toimia, jotka tähtäävät tuotannon lisäämiseen. Tärkein niistä on naudanlihan tuotantotuki, jonka avulla pyritään nostamaan teuraspainoja. Tämä katsottiin tarpeelliseksi

1970-luvun puolivälissä, jotta kotimaista naudanlihaa olisi riittävästi.

Tuotantotuki toteutetaan siten, että naudanlihalle maksetaan lisähintaa teuraspainon ylittäessä annetut rajat. Yli 190 kilon teuraille (yli 140 kilon hiehoille) maksetaan lisähintaa liitetaulukon 7 alaviitteen mukaan.

Varsinaista pihvikarjan pitoa tuetaan maksamalla ns. emolehmäpalkkiota. Sen suuruus oli 1 700 mk/lehmä vuonna 1991. Uusia sopimuksia tehtiin viime vuonna noin 1 000 viljelijän kanssa noin 7 800 emolehmästä. Järjestelmän piirissä oli kaikkiaan 22 000 lehmää.

Lampaanlihalle maksetaan myös ylimääräistä tuotantopalkkiota. Suoranaista viljan tuotanto-tukea ei ole olemassa. Rukiin ja rehuviljan tuotantoa tuetaan kuitenkin erityisellä tukialueilla. Rukiin tuotantopalkkio oli 30 p/kg ja rehuviljan tuotantopalkkio 220 mk/ha.

Luonnonmukaista viljelyä ryhdyttiin tukemaan vuonna 1990. Luonnonmukaiseen tuotantoon voi siirtyä kolmen vuoden aikana, jolloin viljelijä saa tukea. Myös aikaisemmin luonnonmukaista viljelyä harjoittaneet voivat saada tätä tukea. Viljelijä sitoutuu harjoittamaan luonnonmukaista viljelyä vähintään kolme vuotta viimeisen palkkiovuoden jälkeen. Tämä ns. luomutuki on 2 800 mk/ha. Uusia luomusopimuksia tehtiin 450 viljelijän kanssa noin 6 000 hehtaaria. Luonnonmukaisessa tuotannossa oli siten kaikkiaan noin 2 000 hehtaaria ja siirtymävaiheessa 15 000 hehtaaria.

13. Maatalouden tuki

13.1. Tuki yleensä

Maatalouden tuella tarkoitetaan tavallisesti valtion budjetin kautta maksettavaa tukea. Sen avulla toteutetaan maatalouden hintajärjestelmän tärkein tehtävä eli tuottajahintatason pitäminen sovitulla tasolla. Tätä tukea käytetään viennin subventoimiseen, tuloerojen kaventamiseen, tuotannon tukemiseen ja erikoiskasvien kuten sokerijuurikkaan ja öljykasvien hintatason toteuttamiseen. Osa tuesta

on ns. suoraa tukea, jota kansainväliset järjestöt suosittelivat käytettäväksi hintatuen sijasta.

Valtion osuus vientituesta määräytyy maataloustulolain mukaan. Muusta tuesta (ns. hintapoliittisesta tuesta) on sovittu vuosittain maataloustuloneuvottelujen yhteydessä. Tämä tuki on kasvanut jatkuvasti, viimeksi erityisesti sen jälkeen, kun suora tuki otettiin käyttöön (taulukko 20).

Jossain määrin on myös hintajärjestelmän ulkopuolista tukea. Kehittämörahaston kautta myönnettävät investointituki ja rakennekehityksen rahoitustuki ovat tällaista tukea (ks. luku 14). Valtio tukee myös maatalouden neuvontaa ja jalostustyötä budjettivaroin.

Sokerin ja öljykasvien kohdalla tasoitetaan kotimaisen ja ulkomaisen hintatason eroja erityisillä tuontimaksuilla ja valmisteveroilla, joiden takia budjetissa näkyy myös tukimaksuja elintarvikkeille. Tätä tukea oli 738 milj. mk vuonna 1990. Suurin osa tästä palautuu valtiolle tuontimaksuina ja kuluttajien maksamina valmisteveroina.

Tavoitehintatason toteuttamiseksi valtio jou-

tuu maksamaan vientipalkkioita ja hinnanero-korvauksia, jotta ylituotannon vienti ei alentaisi viljelijöiden saamaa tuottajahintaa. Vientituki aleni huomattavasti vuonna 1988, mutta se on jälleen noussut voimakkaasti. Laskennallisista syistä liikevaihtoveron palautus vientituotteiden osalta näkyy myös viennin tukemisena.

Maatalouden tuki voidaan määrittää myös laiveammin viljelijän saaman hinnan ja maailmanmarkkinahinnan välisenä erona. Tätä määritelmää on soveltanut mm. OECD selvittäessään eri maiden maatalouden saamaa tukea.

OECD:n tutkimuksessa käytetään tuen mittana PSE-mittaria (producer subsidy equivalent, tuottajatuki), joka lasketaan karkeasti sanottuna tuottajahinnan ja maailmanmarkkinahinnan välisenä erotuksena. Tuottajan saamaan hintaan lasketaan periaatteessa kaikki maataloudelle maksettu tuki kuten hinta- ja vientituki, tuotantoavustukset, investointituki, tutkimus- ja neuvontakulut, jne. Tämä menettely on katsottu tarpeelliseksi, jotta kaikki mahdollinen piilotukikin tulisi mukaan laskelmaan.

OECD:n laskema tuki muodostuu hyvin suureksi, koska se lasketaan lähtien maailmanmarkkinahinnoista, jotka ovat matalat. Tuki on hyvin herkkä markkinoilla esiintyvälle häiriöille, ennen muuta ylitarjonnalle. Eräät näin määritetyt maailmanmarkkinahinnat (kuten kulutusmaidon hinta) ovat ilmeisesti selvästi aliarvioituja.

Taulukko 20. Maatalouden tuki, milj. mk.

	1988	1989	1990
Maataloustuotanto	5 085	4 886	5 253
- hintapol. tuki	2 021	2 990	3 375
- rakennetuki	939	989	1 130
- muut	2 125	908	749
Elintarvikkeet	805	735	738
- hintatuki	726	661	680
- muut	79	74	58
Markkinointi	2 855	3 338	4 720
- vientituki	1 566	2 403	3 481
- liikevaihtovero	469	492	753
- jalostevienti	788	393	486
Muut	31	50	0
Yhteensä, brutto	8 744	8 959	10 711
Yhteensä, netto ¹⁾	7 534	7 784	8 997

¹⁾ Nettomenot on laskettu vähentämällä bruttomenoista valtion kantamat vero- ja maksutulot.
Lähde: Taloudellinen katsaus 1991

13.2. Hintapoliittinen tuki

Hintapoliittinen tuki on keskeinen hintajärjestelmäämme liittyvä tukimuoto. Hintapoliittisen tuen suuruudesta päätetään maataloustuloneuvottelujen yhteydessä. Korotustarpeesta siirretään nimittäin osa hintapoliittiseen tukeen. Hintapoliittisella tuella tasoitetaan maatalouden sisäisiä tuloeroja, mutta se toimi myös inflaation hidastamiskeinona 1970-luvun puolivälissä, jolloin osa maidon hinnankorotuksesta siirrettiin ns. maidon lisähintana budjetin kautta maksettavaksi.

Hintapoliittisen tuen tärkeimmät erät ovat alueittain ja tilakoon mukaan maksettava tuki sekä maidon, lihan ja kananmunien lisä-

hinta. Viime maataloustuloratkaisussa keväällä 1991 hintapoliittiseen tukeen varattiin yhteensä 3.6 mrd. mk.

Viljelmäkoon mukainen tuki (ns. *pinta-alalisä*) on sidottu tilan pinta-alaan ja kotieläinten määrään eli ns. jakoyksikköihin (1 hehtaari on yksi jakoyksikkö, samoin 1 lypsylehmä, lihotus-sika 0.2 jakoyksikköä, jne.). Suurimmillaan tuki on 7-8 hehtaarin tiloilla. Vuosittain vahvistetaan maksu jakoyksikköä kohti. Se on ollut porrastettuna viljelijän ja puolison yhteenlaskettujen tulojen ja alueen mukaan.

Pinta-alalisän maksamista varten maa on jaettu viiteen alueeseen, joista kaksi on Etelä-Suomessa ja kolme Pohjois-Suomessa. Se on lisäksi porrastettu tulojen mukaan. Jakoyksikön perushinta on 880 mk. Jaettava summa aleni hieman syystä, että sitä käytettiin suoraan maatalouden vientivastuun kattamiseen. Näin myös jakoyksikön perushinta aleni edellisvuodesta. Alle 39-vuotiaat tuottajat (ikäraja oli aikaisemmin 35 vuotta) saavat pinta-alalisän 40 %:lla korotettuna, mikäli heidän tulonsa jäävät alle 77 500 markan (taulukko 21). Pinta-alalisää pitää hakea viljelijän kotikunnan maatalouslautakunnalta. Suuri osa tiloista saa pinta-alalisää. Hakijoita oli vuonna 1991 yhteensä 79 000.

Aluetukea maksetaan maidon ja lihan tuottajille tuotantotukena. Tätä varten maa on jaettu kaikkiaan 10 (lihan osalta 9) alueeseen, joille kullekin on erikseen määrätty maidon ja lihan tuotantotuki. Aluetuella on huomattava merki-

tys Pohjois-Suomen viljelijöille, sillä esim. Oulun läänissä maidon tuotantotuki on 13.0 - 25.0 p/l, sianlihan tuki 40-55 p/kg ja naudanlihan tuki enimmillään 11.30 mk/kg. Tällä tuella on pystytty tasoittamaan tuloeroja hyvin paljon. Arvioiden mukaan tuet ovat noin 3/4 maataloustulosta maan pohjoisosissa.

Kotieläinten lukumäärän perusteella maksetaan avustusta (yhdistetty "häntäraha" ja ostorehun hinnanalennuskorvaus) maan pohjoisosassa ja saaristossa. Avustusta maksetaan alueittain porrastettuna 140-1 725 mk kotieläinyksikköä kohti. Avustus on kaksinkertainen tukialueen eteläisimmässä osassa seitsemän ensimmäisen lypsylehmän osalta ja kolminkertainen maan pohjoisosissa.

Maidon lisähintaa ruvettiin maksamaan vuonna 1974 inflaation hidastamiseksi. Aluksi se oli tasasuuruinen, mutta myöhemmin sitä on porrastettu maitomäärän mukaan, joten siitä on tullut maatalouden sisäinen tulonjakoväline. Hintaporrastusta muutettiin viime vuonna.

Yli 65-vuotiaat eivät saa enää hintalisää. Eläkeläisten toivotaan yleensä luopuvan maataloudesta. Tällöin voi osa pelloista jäädä pois viljelyksestä, mikä vähentää ylituotantoa. Yli 65-vuotiaat eivät myöskään saa enää pinta-alalisää. Nämä kaksi mainittua seikkaa ovat lisänneet halukkuutta siirtyä eläkkeelle, mitä toisaalta tukee luopumiseläkejärjestelmien parantuminen.

Taulukko 21. Pinta-alalisät mk jakoyksikköä kohti vuonna 1991.

Tuloluokka mk	Etelä- Suomi	Keski- Suomi	Pohjois-Suomen		
			etelä- vyöhyke	keski- vyöhyke	pohjois- vyöhyke
Alle 98 000	880	968	1056	1144	1320
98 001-108 000	704	774	845	915	1056
108 001-118 000	572	629	686	744	858
118 001-128 000	396	436	475	515	594
120 001-115 000	264	290	317	343	396
alle 39 vuotiaat	1232	1355	1478	1602	1848

14. Maatalouden rakenteen kehittäminen

Maatilat tarvitsevat kehittyäkseen investointeja (rakennuksiin ja koneisiin) ja perusparannuksia (salaojitusta) sekä tilojen tai maa-alueiden yhdistämistä. Rahoitus tapahtuu sekä yksityisesti että valtion tukemana. Vuonna 1977 voimaan tullut maatilalaki on antanut yleispuitteet valtion tukemalle maatilojen kehittämiselle. Tämä laki uudistettiin vuonna 1990 ja se tuli voimaan vuoden 1991 alussa. Laki on nyt nimeltään maaseutuelinkeinolaki.

Lain tarkoituksena on luoda yhtenäinen lainsäädäntö maatalouden ja maaseutuelinkeinojen edistämiseksi. Siihen on yhdistetty edellinen maatilalaki, laki maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edistämisestä, nuorille viljelijöille tarkoitetut käynnistysavustukset, laki varastojen korkotukilainoista ja osa valtioneuvoston ja kauppa- ja teollisuusministeriön maksamasta pienyritystuesta.

Maataloustuotannon rationalisointi ja alentuminen vähentävät maaseudun asutusta ja uhkaavat autoittaa sitä. Sen tähden on pyritty kehittämään yleensä maaseutuelinkeinoja. Uuden lain tarkoituksena on tehdä tämä avustustoiminta yhtenäiseksi ja entistä laajemmaksi. Maaseutuelinkeinolain pohjalta avustetaan kuitenkin vain perustuotantoa ja siihen läheisesti liittyvää yritystoimintaa. Muu maaseudun pienimuotoinen yritystoiminta jää vielä sen ulkopuolelle.

Valtio tukee maatalouden investointeja antamalla halpakorkoisia lainoja ja suoranaisia avustuksia maatilatalouden kehittämisrahaston kautta. Edellytyksenä tuen saantiin on tilan kannattavuus. Tavoitteena on parantaa tilarakennetta ja nostaa keskimääräistä tilakokoa.

Kehittämisrahaston pääoma on muodostunut valtion vuosittain tekemistä siirroista rahastoon sekä lainojen ja maankäyttötoiminnasta syntyneiden kauppahintasaamisten koroista ja takaisin maksuista. Rahaston lainapääoma oli vuoden 1991 lopussa 6,9 mrd. mk. Lainojen korko on alueesta riippuen 4-7 %.

Valtion siirtämät varat kehittämisrahastoon ovat alentuneet jatkuvasti, eikä niitä ollut lainkaan viime vuonna. Lainanantomahdollisuudet eivät ole kuitenkaan oleellisesti vähentyneet. Korkotuloja ja lainojen lyhennyksiä arvioitiin tulleen vuoden aikana 810 milj. mk. Edelliseltä vuodelta siirtyneet sitomattomat varat lukuun ottaen käytettävissä on vuoden 1992 aikana yhteensä 1 100 milj. mk. Niistä siirretään kuitenkin 200 milj. mk maataloustuotannon tasapainottamiseen ja 100 milj. mk siirretään valtiovarastoon.

Kehittämisrahasto myönsi lainoja erityisesti sukupolvenvaihdoksiin, joita rahoitettiin noin 1 700. Kaikkien tilojen ei ole syytä jatkaa tuotantoa. Vuonna 1992 tuettujen sukupolvenvaihdosten määrä on rajoitettu 1 500:aan

Varsinaisen maatalouden ulkopuolisten ns. maaseutuelinkeinojen tukemiseen myönnettiin noin 110 milj. mk avustuksina ja noin 100 milj. mk lainoina. Tukea on annettu maatalouden yhteyteen perustettavaa, viljelijöiden harjoittamaa yritystoimintaa varten. Rahoitusta saavat yritykset, joita hoidetaan joko oman perheen työllä tai joihin on palkattu enintään 2-3 vuosi-työpaikkaa vastaavasti ulkopuolista työvoimaa. Tärkeimpiä tuettuja toimialaryhmiä ovat olleet pienteollisuusyritykset ja erilaiset työliikkeet (noin kolmannes hankkeista), puutarha-, kasvihuone- ja muu erikoisviljely (runsas 20 %), maatilalomailu-, hevostalous- ja muuhun vapaa-ajan toimintaan liittyvät yritykset (noin viidennes) sekä turkistarhaus, kalanviljely ja mehiläistenhoito. Viime vuonna perustettiin tämän tuen avulla noin 800 uutta yritystä.

Valtion varoin voidaan myös alentaa yksityisten rahalaitosten myöntämien lainojen korkoja, mikäli nämä lainat täyttävät lain edellytykset. Korkotuki on puolet luottolaitoksen korosta. Vuonna 1991 korkotukeen oli käytettävissä 291 milj. mk, ja sen avulla voitiin myöntää 945 milj. markan edestä lainoja. Korkotukilainat ovatkin yhtä merkittäviä kuin varsinaiset valtion myöntämät lainat. Lähes kaikki muut kuin sukupolvenvaihdoslainat myönnetään korkotukilainoina. Vuonna 1992 korkotukilainoja saa hyväksyä enintään 750 milj. markan edestä.

Investointitukijärjestelmään kuuluu myös ns. käynnistystuki.

Nuoret, alle 35-vuotiaat viljelijät voivat saada valtion apua ryhtyessään viljelemään hankkimaansa maatilaa. Avustuksen määrä oli viime vuonna enintään 62 500 mk ja sitä sai käyttää mm. koneiden ja laitteiden tai esim. lannoitteiden ostoon. Starttirahoja oli käytettävissä yhteensä 100 milj. mk. Vuonna 1992 ne ovat 70 milj. mk.

15. Sosiaalipolitiikkaa

Viljelijä on sekä yrittäjä että työntekijä. Yleiset työntekijää koskevat sosiaalipoliittiset lait eivät koske häntä, minkä takia on kehitetty omaa viljelijäväestön sosiaalilainsäädäntöä. Siitä on päätetty tavallisimmin maataloustuloneuvottelujen yhteydessä. Vastuu sosiaaliturvan kustannuksista jakautuu valtion ja viljelijöiden kesken. Tärkeimmät lait koskevat eläketurvaa, sairaus- ja tapaturmakorvausta, vuosilomaa ja sijaisapua.

Maatalousyrittäjien työeläke (MYEL) on lakisäätäinen ja verrattavissa muiden sektoreiden työeläkkeisiin. Viljelijä maksaa vakuutusmaksua MYEL-työtulonsa perusteella, joka muodostuu pääasiassa tilan pinta-alan mukaan. MYEL-vakuutetuilla on oikeus mm. vanhuus-, varhennettuun vanhuus-, osa-aika-, työkyvyttömyys-, työttömyys- sekä yksilölliseen varhaiseläkkeeseen. Eläkkeen suuruus määräytyy viljelijän maksamien vakuutusmaksujen perusteella. Valtio osallistuu viljelijöiden eläkkeiden rahoitukseen. Koska vakuutettujen lukumäärä on vähentynyt ja eläkkeitä saavien määrä on kasvanut, valtion osuus MYEL-eläkemenoista on nykyisin noin 80 prosenttia.

Sukupolvenvaihdoseläke täydentää varsinaista eläkelakia. Sen tarkoituksena on pääasiassa edistää maatalousyrittäjien keski-ikäen alentamista ja saada ammatin piiriin ammattitaitoisia viljelijöitä. Tilan siirtymistä perillisten haltuun aiennetaan tällä vuodesta 1974 voimassa olleella eläkelailalla, jota uusittiin vuoden 1991 alusta. Sopimuksia on tehty vuosittain 1 500 -

2 000. Viljelmät ovat olleet peltoalaltaan vaajat 20 ha:n suuruisia.

Sukupolvenvaihdoseläkettä voi saada 55 vuotta täyttänyt viljelijä. Sopimus voidaan tehdä jo 50 vuoden iässä, joskin eläkettä voi saada vasta 55 vuotiaana (ns. uinuva eläkeoikeus). Eläkkeen saannin ehtona on edelleen, että tilan toiminnan katsotaan olevan kannattavaa. Eläkkeen suuruus määräytyy käytännössä samoin kuin työkyvyttömyyseläke ja siihen sovelletaan samoja määräyksiä kuin muihinkin varhaiseläkkeisiin. Kauppahinta vaikuttaa myös eläkkeen suuruuteen. Tällä pyritään estämään kauppahintojen nousua ja saamaan ne vastamaan tilan tuottoarvoa.

Myös vuonna 1974 voimaan tulleen luopumiseläkelain tavoitteena on ollut maatalouden rakenteen parantaminen ja maataloustuotannon supistaminen, sillä eläkkeen saannin ehtona on tuotannon lopettaminen. Luopumistapoja on useita. Viime vuosina on suosituimmaksi tullut viljelemättömyyssopimuksen tekeminen pelton metsitys- tai myyntisopimusten jäädessä vähäisemmiksi.

Luopumissopimuksen voi tehdä 55 vuotta täyttänyt viljelijä, mutta luopujan puoliso tai naisleski voivat saada eläkkeen jo 45 vuotiaana. Luopumiseläkkeen voi saada myös muiden eläkkeiden esim. vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen rinnalle. Lain voimassaolokana luopumissopimuksia on tehty yli 15 000 tilalla.

Viljelijä saa sairaudesta johtuvasta työkyvyttömyydestä korvausta sairausvakuutuslain mukaan omavastuuajan jälkeen. Omavastuuajaksi on työkyvyttömyyden alkamispäivä ja seitsemän sitä seuraavaa arkipäivää. Vuonna 1991 tuli voimaan laki, jonka perusteella korvausta maksetaan myös omavastuuajalta.

Vuonna 1982 tuli voimaan maatalousyrittäjien *tapaturmavakuutuslaki (MaTa)*. MaTa-vakuutus liitetään automaattisesti MYEL-vakuutukseen. Vakuutetuilla on oikeus tapaturman ja ammattitautien seurauksena kulukorvauksiin, päivärahaan ja eläkkeisiin. Lakisäteisesti vakuutetuilta peritään vakuutusmaksu. Vakuutusmaksu määrätään siten, että viljelijät

maksavat puolet lisäturvan kustannuksista. Viljelijöiden maksama osuus otetaan huomioon maataloustulolaskelmassa maatalouden kustannuksena (45.5 milj. mk keväällä 1991). Valtio rahoittaa toisen puolen lisäturvasta ja perusturvan rahoituksesta vastaa pääasiassa Kansaneläkelaitos. Lakia uudistettiin vuoden 1991 alussa korvauksen perusteena olevan vuosityöansion osalta siten, että vuosityöansiona pidettäisiin maatalousyrittäjien eläkelain mukaista työtuloa työvahingon sattumushetkellä.

Vuonna 1988 sovittiin *ryhmähenkivakuutuksen* toteuttamisesta viljelijäväestölle. Se parantaa omaisten toimeentuloturvaa edunjättäjän kuollessa.

Kotieläintaloutta harjoittavat viljelijät voivat saada *vuosilomaa* 22 päivää. Kunnan velvollisuus on järjestää viljelijälle lomittaja loman ajaksi. Valtio hoitaa järjestelmän rahoituksen. Maatalous osallistuu kuitenkin kustannusten kattamiseen siten, että osa kustannuksista otetaan huomioon maataloustuloneuvotteluissa maatalouden saamana tulona.

Viljelijä voi saada *sijaisapua* mm. sairauden, tapaturman, kuntoutuksen, asevelvollisuuden tai synnytyksen takia. Äitiysloman aikaista sijaisapua pidennettiin viime vuoden maataloustuloneuvotteluissa 320 päivään vuoden 1991 alusta. Viljelijältä peritään sijaisavusta maksu, joka määräytyy hänen tulojensa ja perheen koon perusteella. Maksut otetaan huomioon

maatalouden kustannuksena maataloustulolaskelmassa (29.0 milj. mk keväällä 1991). Valtio maksaa pääosan sijaisavun kustannuksista, mutta maataloudelta peritään niistä osa maataloustuloratkaisun yhteydessä.

Karjataloustyö ei salli viikonlopun pitämistä samalla tavalla kuin muissa ammateissa, joten työviikko on seitsenpäiväinen. *Viikkovapaa-järjestelmä* on tarkoitettu vapauttamaan viljelijä jatkuvasta työsidonaisuudesta. Viljelijä voi saada viikkovapaa enintään 12 päivää vuodessa. Viikkovapaa-päiviä voi pitää joko erikseen tai yhdessä korkeintaan viisi päivää kuukaudessa. Viikkovapaa on viljelijälle maksullinen ja maksu määräytyy hänen kotieläinmääränsä mukaan. Viljelijöiden maksut otetaan huomioon maataloustulolaskelmassa kustannuksena (15.6 milj. mk keväällä 1991). Osa valtion maksamista korvauksista luetaan puolestaan maatalouden saamaksi tuloksi. Vain noin 20 prosenttia viikkovapaaaseen oikeutetuista viljelijöistä on käyttänyt palveluja hyväkseen.

Viljelijöiden *työterveyshuoltokokeilu* aloitettiin vuonna 1980. Työterveyshuolto on ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa ja siihen kuuluvat työpaikkaselvitykset ja terveys-tarkastukset. Viljelijä maksaa 45 prosenttia terveystarkastuksesta aiheutuvista kustannuksista ja Kansaneläkelaitos ja valtio vastaavat lopuista.

IV YHTEENVETO

Viljan vientikustannusten voimakas kasvu aiheutti eniten vaikeuksia maataloudelle vuonna 1991. Kolmas perättäinen hyvä sato kasvatti viljavarastoja niin paljon, ettei laajamittaista viljan vientiä voitu enää välttää. Valtiontalouden vaikeuksien takia maatalous joutui kantamaan vastuun lisäviennistä. Maataloustulolakia muutettiin niin, että maatalouden vientikustannusvastuun yläraja poistettiin. Tämä merkitsi viljan vientikustannusmaksujen tuntuvaa korottamista. Maataloustulolakia muutettiin vuosien 1991 ja 1992 osalta tavalla, joka enteilee hallituksen pyrkimystä päästä eroon maatalouden ylituotannosta aikaisempaa suunnitelmaa nopeammin. Protestit hallituksen toimia vastaan olivat yleisiä lähes koko vuoden ajan.

Maatalouden näkymät ovat jatkuvasti synkenneet. GATT-neuvottelut näyttävät johtavan lopputulokseen, joka merkitsee tuottajahintojen laskua. Suoralla tuella voi tosin olla mahdollista korvata tulon menetykset. Suuremman uhan Suomen maataloudelle on kuitenkin aiheuttamassa mahdollinen liittyminen EY:öön. Se merkitsisi tuottajahintojen putoamista puoleen nykyisestä. Tuotannon jatkamiseen ei tällöin olisi kovin suuria taloudellisia mahdollisuuksia.

Maatalouspolitiikka on ollut koko vuoden tarkistamisen kohteena. ETA- ja mahdollinen GATT-sopimus sekä EY-kaavailut ovat toistaiseksi lopullista päätöstä vailla, joten uutta politiikkaa ei ole vielä voitu muotoilla. Hintalakia on voitu edelleen noudattaa, mutta tuotannon rajoittamista on tiukennettu.

Vuoden 1991 sato oli hyvä. Hehtaarisadot jäivät hieman edellisvuoden ennätystasoa pienemmiksi, mutta olivat normaalia suuremmat. Viljelyalat jäivät pakkokesannoinnin takia 10 % edellisvuotta pienemmäksi. Rehuviljaa saatiin kuitenkin 700 milj. kg kotimaista tarvetta enemmän.

Kotieläintuotanto aleni selvästi vuonna 1991. Maitoa tuotettiin 10 %, sianlihaa 4 %, kananmunia 11 % vähemmän kuin vuonna 1990. Sen sijaan naudanlihantuotanto kasvoi hieman, mikä johtui lypsylehmien voimakkaasta karsinnasta. Siipikarjanlihan tuotanto kasvoi 6 %. Tuotannon aleneminen oli myös tavoitteena. Maidon ja kananmunien tuotannon vähentämissopimuksia tehtiin erityisen paljon vuosien 1990 ja 1991 vaihteessa.

Maitotuotteiden kulutus on juustoa lukuunottamatta ollut lievässä laskussa vuodesta toiseen. Lihan kulutus sen sijaan kasvoi hieman. Tuotannon ja kulutuksen tasapaino parani viime vuonna, mutta rajoitustoimia jatketaan vuonna 1992.

Kesannointi tulee olemaan jälleen pakollista ja kotieläintuotannon vähentämissopimuksia tehdään edelleen ylituotannon vähentämiseksi.

Maatalouden vientivastuun kattamiseksi kannettiin erilaisia maksuja ja veroja yhteensä noin 1 350 milj. mk. Lannoite- ja fosforivero, rehuverot ja viljan markkinoimismaksut olivat näistä maksuista tärkeimmät. Vuonna 1992 joudutaan keräämään suurin piirtein sama määrä vientikustannusmaksuja kuin vuonna 1991.

Maataloustulo aleni vuonna 1991 alustavan arvion mukaan noin 13 % edellisvuodesta. To-

sin maataloustulo kasvoi noin 20 % vuonna 1990, joten tulon aleneminen oli odotettavissakin tuotannon alenemisen ja markkinomismaksujen lisääntymisen takia. Tuottajahinnat alenivat noin 3 %, sillä lihan tuottaja-

hinnat jäivät yhteensä noin 7 % alle tavoitehintojen. Tosin osa hintojen korotuksesta maksettiin suorana tukena. Tuotantopanosten hinnat puolestaan nousivat noin 4 %.

Lähteitä:

Maataloustilastolliset kuukausikatsaukset, Maatilahallitus
Tilastokatsauksia, Tilastokeskus
Tilastollinen vuosikirja 1990
Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tilastot
Taloudellinen katsaus 1991, Valtiovarainministeriö
Pellervo-Seuran Markkinatutkimuslaitoksen tilastot
Maatalous 2000. Komiteamietintö 1987:24.
Suomen säädöskokoelma

Liitetaulukko 1. Maataloustuotteiden tuottajahintaindeksi ja maatalouden tuotantopanosten hintaindeksi alaindekseineen (1970=100).

	Tuottaja-hinta-indeksi	Tuotantopanosten hintaindeksi			Rakennuskustannus-indeksi
		Yhteensä	Tarvike-hinta-indeksi	Kone- ja kalusto-kustannus-indeksi	
1975	188.2	205.9	188.4	208.3	230.2
1976	213.6	238.4	255.3	231.2	255.4
1977	229.4	273.6	267.3	258.1	281.4
1978	242.5	285.4	273.8	282.2	294.9
1979	257.2	304.3	282.8	308.7	325.6
1980	288.2	341.7	318.0	341.2	372.1
1981	324.5	394.0	384.9	374.6	400.8
1982	370.0	427.5	423.2	404.0	424.2
1983	394.8	464.2	461.3	445.7	454.3
1984	419.6	501.7	504.0	474.1	479.2
1985	448.4	527.0	531.4	495.9	499.6
1986	456.5	518.6	506.4	517.7	517.1
1987	463.7	522.8	499.5	534.1	535.1
1988	480.7	537.5	496.9	561.9	563.4
1989	500.0	566.5	518.1	590.2	602.5
1990	500.0	607.6	557.4	630.4	647.2
1991 ^{e)}	483.4	635.5	602.6	641.8	657.6

Liitetaulukko 2. Eräitä lukuja maatalouden rakenteesta.

	Tilojen ¹⁾ määrä 1000 kpl	Tilojen ¹⁾ keski-koko, ha	Maidon-lähetä-jien lkm 1000 kpl	Maatalouden työlliset ²⁾ 1000 henkeä	% koko työvoimasta
1976	242.7	10.26	119	306	13.4
1977	237.7	10.43	112	278	12.5
1978	232.8	10.60	104	261	11.9
1979	229.3	10.78	98	251	11.1
1980	224.7	10.96	91	251	10.8
1981	218.9	11.16	85	250	10.6
1982	212.6	11.42	78	255	10.7
1983	208.2	11.63	74	246	10.3
1984	203.9	11.85	70	242	10.0
1985	200.5	12.07	66	228	9.4
1986	195.4	12.38	63	218	9.0
1987	192.2	12.59	58	206	8.5
1988	189.0	12.77	53	197	8.1
1989	48	179	7.2
1990	199.4	12.76	45	170	6.9
1991 ^{e)}			38		

¹⁾ yli 1 pelto ha.

²⁾ Lähde: Työpoliittinen Aikakauskirja, Työministeriö Suunnitteluosasto

^{e)} ennakko

Liitetaulukko 3. Eläinten lukumäärä kesäkuun laskennan mukaan sekä lehmien keskituotos.

	Lehmiä 1000 kpl	Keskituotos l/lehmä	Sikoja 1000 kpl	Kanoja 1000 kpl
1970	889.1	3677	1002.4	4470.9
1971	849.3	3806	1129.3	5249.0
1972	836.5	3889	1045.7	5963.7
1973	823.6	3839	1139.3	5869.0
1974	818.5	3856	1048.9	5803.2
1975	773.2	3997	1036.1	5943.3
1976	763.1	4200	1053.9	6333.2
1977	751.6	4197	1143.3	6245.1
1978	742.0	4260	1244.7	6046.4
1979	730.1	4336	1288.7	6029.4
1980	719.5	4478	1410.2	6040.7
1981	700.8	4450	1467.1	5200.2
1982	689.2	4493	1475.3	5291.5
1983	663.1	4778	1440.7	5440.4
1984	659.5	4799	1381.8 ¹⁾	6025.3
1985	627.7	4812	1295.2 ¹⁾	5922.4
1986	606.8	4935	1322.7 ¹⁾	5532.1
1987	589.0	4905	1341.9 ¹⁾	5341.6
1988	550.6	4990	1305.1 ¹⁾	5237.6
1989	506.6	5246	1290.7 ¹⁾	4923.3
1990	489.9	5547	1394.1 ¹⁾	4844.8
1991	445.6	5450 ^{e)}	1344.3 ¹⁾	4138.0

¹⁾ Lukuun sisältyvät myös meijereiden siat.
^{e)} ennakko

Liitetaulukko 4. Lannoitteiden myynti (kg/ha).

	N	P	K
1972-73	69.4	30.8	47.4
1973-74	78.2	33.4	52.0
1974-75	85.8	34.2	53.9
1975-76	79.6	29.5	47.6
1976-77	65.4	25.0	41.1
1977-78	69.1	25.8	43.3
1978-79	76.9	27.8	47.4
1979-80	83.3	28.0	50.2
1980-81	82.4	27.8	49.3
1981-82	78.7	26.8	47.5
1982-83	91.4	29.9	53.8
1983-84	90.7	30.9	55.9
1984-85	88.9	30.8	56.5
1985-86	90.0	30.2	55.5
1986-87	94.4	31.0	56.5
1987-88	98.2	32.0	59.3
1988-89	100.3	29.7	56.1
1989-90	111.5	30.7	57.6
1990-91	109.4	26.3	51.6

Liitetaulukko 5. Maatalouden kokonaislaskelma, kokonaistuotto käyvin hinnoin, milj. mk.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990 ^{e)}
Kasvinviljelytuotto						
- Ruis	195.8	202.1	189.0	163.3	448.5	430.8
- Vehnä	999.7	1081.6	933.4	659.6	1028.5	1415.0
- Ohra	1446.3	1521.0	1196.6	1266.0	1435.8	1552.8
- Kaura	606.7	680.8	517.1	571.8	901.6	1377.3
- Ruokaperuna	280.6	358.8	640.4	517.9	457.9	194.2
- Teollisuusperuna	209.3	200.1	92.2	223.7	260.9	226.2
- Siemenperuna	8.1	8.9	6.9	10.7	10.8	9.3
- Sokerijuurikas	372.9	457.0	243.4	489.2	555.2	545.8
- Öljykasvit	326.2	451.2	454.3	461.7	515.5	526.6
- Herne	22.4	23.7	12.3	13.6	16.3	20.6
- Nurmikasvien siemenet	35.8	31.5	17.4	43.5	47.1	62.2
YHTEENSÄ	4503.8	5016.6	4303.1	4421.2	5678.2	6360.7
Puutarhatuotto						
- Juurikasvit	63.6	82.9	70.8	123.5	90.1	102.8
- Vihannekset	516.0	538.1	546.4	527.5	599.7	579.3
- Marjat	119.2	123.4	117.4	117.6	162.5	186.9
- Hedelmät	23.5	48.9	15.8	44.1	53.3	43.5
YHTEENSÄ	722.3	793.3	750.4	812.7	905.6	912.5
Kotieläintuotto						
- Maito	8011.9	8048.5	7893.0	7638.3	8170.6	8447.0
- Naudanliha	3480.1	3532.2	3547.3	3411.1	3520.9	3794.7
- Pikkuvaskanliha	1.6	1.6	1.7	1.7	1.8	0.5
- Sianliha	2787.5	2870.1	2907.9	2924.5	3141.2	3302.0
- Lampaanliha	42.0	40.0	41.9	36.3	37.1	43.2
- Hevosenliha	18.9	18.1	19.2	14.6	15.6	17.3
- Siipikarjanliha	235.0	265.8	334.7	365.4	392.6	438.6
- Kananmunat	943.2	896.3	865.4	848.3	889.1	902.3
- Eläinten vienti	11.0	12.2	11.2	10.6	6.6	8.0
YHTEENSÄ	15531.3	15684.7	15622.3	15250.8	16175.6	16953.7
TUOTANTO YHTEENSÄ	20757.4	21494.7	20675.8	20484.6	22759.5	24226.9
Vuokratulot						
- Tuotantovälineistä	466.0	464.7	457.0	469.4	482.6	501.6
- Rakennuksista ja maasta	120.7	148.1	165.3	166.9	175.2	184.0
YHTEENSÄ	586.7	612.8	622.3	636.3	657.8	685.6
Tuet						
- Viljelmäkoon muk. tuki	567.8	579.5	531.4	644.6	1340.9	961.5
- Kotieläinlunun muk. tuki	119.4	124.2	127.8	145.3	180.5	191.8
- Rehuviljan tuot.palkkio	41.9	42.6	41.4	39.6	42.0	45.7
- Käynnistystuki	110.5	90.7	149.3	132.0	116.0	107.0
- Emolehmäpalkkiot					10.0	20.3
- Hehtaarituki						564.1
YHTEENSÄ	839.6	837.0	849.9	961.5	1689.4	1890.4
Tuotannon tasapainottamiseksi saadut korvaukset						
- Tuotannon muutossop. (4a§)	65.1	44.8	16.5			
- Maidontuot. väh.sop.	157.2	129.6	74.1	142.8	141.2	140.5
- Sikatalouden väh.sop.	13.2	12.6	11.7			
- Kananmunatuot. väh.sop.			37.7	0.8	12.8	41.8
- Kotieläintalouden väh.sop.	32.8	32.6	36.1	31.8	22.7	
- Naudanlihan tuot.palkkio	5.1	4.2	5.1	5.3	2.2	

Liitetaulukko 5, jatkoa

	1985	1986	1987	1988	1989	1990 ^{e)}
- Kesannoimissopimus	26.3	82.1	110.0	209.3	375.5	347.3
- Luomuviljelysopimus						16.5
YHTEENSÄ	299.7	305.9	291.2	390.0	554.4	546.1
Satovahinkokorvaukset	33.0	11.9	34.3	1541.4	128.9	8.1
KOKONAISTUOTTO YHTEENSÄ	22516.4	23262.3	22473.5	24013.8	25790.0	27357.1
Kustannukset						
- Väkilannoitteet	1835.7	1875.2	1604.2	1605.9	1674.0	1681.7
- Maatalouskalkki	147.0	108.1	127.6	119.0	130.4	150.8
- Väkirehut						
- seokset	2819.5	2966.9	3319.0	3478.0	3945.7	3497.0
- muut	214.1	172.9	139.9	122.0	126.2	165.4
- Rehunsäilöntäaineet	155.1	143.5	140.3	145.2	149.3	157.5
- Kasvinsuojeluaineet	229.4	264.8	282.2	291.9	342.6	308.6
- Ostosiemenet	488.4	493.2	590.4	603.0	520.6	386.3
- Poltto- ja voiteluaineet	739.2	585.1	596.4	492.2	572.9	688.5
- Sähkö	324.1	357.3	398.8	369.5	370.9	392.2
- Maatalouden poltto- ja tarvepuu	142.7	133.7	126.1	126.9	131.5	133.8
- Eläinten välityskustannus	46.5	47.7	47.2	45.8	47.3	53.6
- Yleismenot	1204.9	1295.9	1343.1	1338.1	1368.1	1412.7
- Palkkakustannus						
- palkat	310.9	334.9	386.0	363.2	406.4	418.2
- sosiaalikulut	158.5	187.6	207.4	204.3	247.7	273.1
- Kone- ja kalustokustannus						
- poistot	2795.0	2921.0	3004.0	3054.0	3190.0	3384.0
- kunnossapito	744.6	753.1	814.5	807.8	875.3	947.3
- Työvälineet ja laitteet	135.0	136.7	147.8	144.4	153.2	164.7
- Rakennuskustannus						
- poistot	999.0	1062.0	1136.0	1101.0	1260.0	1355.0
- kunnossapito	409.5	415.8	433.5	433.7	449.6	470.0
- Velkojen korot	1021.0	1106.0	1231.8	1338.0	1553.2	1686.0
- Eläinten tuonti	1.8	1.8	2.0	3.1	4.0	2.4
- Vuokramenot						
- tuotantovälineistä	327.0	326.8	316.7	298.3	292.5	299.2
- rakennuksista ja maasta	209.9	238.4	256.9	270.0	287.5	301.0
- Maatalousyrittäjiltä peritty kustannus						
- tapaturmavakuutusmaksusta	21.8	25.8	28.4	34.9	45.9	58.9
- sijaisavusta	15.2	16.8	20.4	22.5	16.5	25.0
- viikkovapaasta	8.3	10.3	11.0	12.6	12.4	15.6
KUSTANNUKSET YHTEENSÄ	15504.0	15981.5	16711.6	16825.3	18173.8	18428.6
TUOTTO	22516.4	23262.3	22473.5	24013.8	25790.0	27357.1
KUSTANNUS	15504.0	15981.5	16711.6	16825.3	18173.8	18428.6
MAATALOUSTULO	7012.4	7280.8	5761.9	7188.5	7616.2	8928.5

^{e)} ennakko

Liitetaulukko 6. Maatalouden kokonaislaskelma, kokonaistuotto vuoden 1985 hinnoin, milj. mk.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990 ^e
Kasvinviljelytuotto						
- Ruis	195.8	191.2	186.7	147.5	371.3	368.4
- Vehnä	999.7	1033.2	963.7	659.3	883.7	1240.0
- Ohra	1446.3	1466.8	1160.4	1208.3	1306.6	1449.4
- Kaura	606.7	657.7	500.3	535.9	782.4	1235.8
- Ruokaperuna	280.6	326.6	437.2	415.4	507.6	299.8
- Teollisuusperuna	209.3	226.9	94.7	213.8	241.2	206.8
- Siemenperuna	8.1	8.6	6.4	9.8	9.7	8.3
- Sokerijuurikas	372.9	446.6	244.8	532.2	559.8	596.2
- Öljykasvit	326.2	434.6	431.5	431.9	459.8	472.4
- Herne	22.4	23.9	10.4	15.1	15.7	19.1
- Nurmikasvien siemenet	35.8	36.4	12.0	35.0	51.4	74.3
YHTEENSÄ	4503.8	4852.4	4048.1	4204.1	5189.2	5970.6
Puutarhatuotto						
- Juurikasvit	63.6	85.7	46.3	92.2	84.8	78.4
- Vihannekset	516.0	514.1	421.7	551.3	582.5	599.4
- Marjat	119.2	122.8	97.6	113.0	124.3	137.6
- Hedelmät	23.5	33.0	11.3	21.9	37.1	30.5
YHTEENSÄ	722.3	755.6	576.9	778.4	828.7	845.9
Kotieläintuotto						
- Maito	8011.9	7977.2	7631.7	7150.9	7161.3	7305.2
- Naudanliha	3480.1	3449.7	3405.5	3076.9	2959.5	3262.5
- Pikkuvasikanliha	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	0.5
- Sianliha	2787.5	2814.4	2846.2	2736.6	2818.8	3023.3
- Lampaanliha	42.0	38.3	37.5	29.5	27.3	30.9
- Hevosenliha	18.9	17.2	17.6	12.9	13.1	14.3
- Siipikarjanliha	235.0	252.8	305.6	318.7	346.9	380.2
- Kananmunat	943.2	901.3	867.0	823.0	811.2	819.8
- Eläinten vienti	11.0	11.9	10.7	9.8	5.7	6.7
YHTEENSÄ	15531.3	15464.5	15123.5	14159.9	14145.3	14843.4
TUOTANTO YHTEENSÄ	20757.4	21072.4	19748.6	19142.4	20163.2	21659.9
Vuokratulot						
- Tuotantovälineistä	466.0	440.6	408.0	403.3	396.0	394.0
- Rakennuksista ja maasta	120.7	152.1	167.5	163.3	163.3	166.1
YHTEENSÄ	586.7	592.7	575.5	566.6	559.3	560.1
Tuet						
- Viljelmäkoon muk. tuki	567.8	595.0	538.4	630.7	1249.7	867.8
- Kotieläinluvan muk. tuki	119.4	127.5	129.5	142.2	168.2	173.1
- Rehuviljan tuot.palkkio	41.9	43.7	41.9	38.7	39.1	41.2
- Käynnistystuki	110.5	93.1	151.3	129.2	108.1	96.6
- Emolehmäpalkkiot					9.3	18.3
- Hehtaarituki						509.1
YHTEENSÄ	839.6	859.3	861.1	940.8	1574.5	1706.1
Tuotannon tasapainottamiseksi saadut korvaukset						
- Tuotannon muutosop. (4a§)	65.1	46.0	16.7			
- Maidontuot. väh.sop.	157.2	133.1	75.1	139.7	131.6	126.8
- Sikatalouden väh.sop.	13.2	12.9	11.9			
- Kananmunatuot. väh.sop.			38.2	0.8	11.9	37.7
- Kotieläintalouden väh.sop.	32.8	33.5	36.6	31.1	21.2	
- Naudanlihan tuot.palkkio	5.1	4.3	5.2	5.2	2.1	

Liitetaulukko 6, jatkoa.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990 ^{e)}
- Kesannoimissopimus	26.3	84.3	111.4	204.8	350.0	313.4
- Luomuviljelysopimus						14.9
YHTEENSÄ	299.7	314.1	295.0	381.6	516.7	492.9
Satovahinkokorvaukset	33.0	12.2	34.8	1508.2	120.1	7.3
KOKONAISTUOTTO YHTEENSÄ	22516.4	22850.8	21514.9	22539.6	22933.8	24426.2
Kustannukset						
- Väkilannoitteet	1835.7	1863.4	1830.4	1978.6	2019.5	1870.8
- Maatalouskalkki	147.0	103.8	122.5	108.1	111.9	126.2
- Väkirehut						
- seokset	2819.5	2990.3	3213.2	3293.5	3565.3	2985.3
- muut	214.1	215.6	172.1	140.5	117.9	165.1
- Rehunsäilöntäaineet	155.1	145.5	146.8	150.0	154.7	157.1
- Kasvinsuojeluaaineet	229.4	261.7	269.3	268.8	314.4	271.6
- Ostosienet	488.4	493.2	540.4	520.4	428.6	303.4
- Poltto- ja voiteluaineet	739.2	879.8	958.8	851.6	850.0	850.0
- Sähkö	324.1	344.9	369.4	346.7	340.0	335.0
- Maatalouden poltto- ja tarvepuu	142.7	136.5	125.9	120.0	115.0	110.0
- Eläinten välityskustannus	46.5	45.7	45.1	43.0	44.0	45.2
- Yleismenot	1204.9	1330.5	1360.8	1309.3	1275.0	1275.0
- Palkkakustannus						
- palkat	310.9	309.3	334.4	297.9	295.6	281.9
- sosiaalikulut	158.5	173.2	179.6	167.6	180.2	184.1
- Kone- ja kalustokustannus						
- poistot	2795.0	2790.0	2746.0	2698.0	2690.0	2696.0
- kunnossapito	744.6	725.5	773.6	725.9	750.0	750.0
- Työvälineet ja laitteet	135.0	131.4	137.2	127.4	128.7	129.9
- Rakennuskustannus						
- poistot	999.0	1013.0	1022.0	967.0	1031.0	1038.0
- kunnossapito	409.5	390.5	390.5	372.0	360.0	355.0
- Velkojen korot	1021.0	1118.5	1234.9	1355.9	1431.3	1495.3
- Eläinten tuonti	1.8	1.8	1.9	1.7	3.5	2.0
- Vuokramenot						
- tuotantovälineistä	327.0	309.9	282.7	256.4	240.0	235.0
- rakennuksista ja maasta	209.9	244.8	260.3	264.2	268.0	271.7
- Maatalousyrittäjiltä peritty kustannus						
- tapaturmavakuutusmaksusta	21.8	26.5	28.8	34.1	42.8	53.2
- sijaisavusta	15.2	17.2	20.7	22.0	15.4	22.6
- viikkovapaasta	8.3	10.6	11.1	12.3	11.6	14.1
KUSTANNUKSET YHTEENSÄ	15504.0	16073.1	16578.5	16433.1	16784.3	16023.3
TUOTTO	22516.4	22850.8	21514.9	22539.6	22933.8	24426.2
KUSTANNUS	15504.0	16073.1	16578.5	16433.1	16784.3	16023.3
MAATALOUSTULO	7012.4	6777.7	4936.4	6106.5	6149.5	8402.9

^{e)} ennakko

Liitetaulukko 7. Maataloustuotteiden tavoitehinnat vuosina 1970-1991.

	Ruis ¹⁾ (Etelä- alue) p/kg	Vehnä ¹⁾ p/kg	Maito ²⁾ p/l	Naudan- liha ⁴⁾ (kaikki) mk/kg	Sian- liha mk/kg	Kanan- munat ³⁾ mk/kg	Rehu- ohra ¹⁾ p/kg	Rehu- kaura ¹⁾ p/kg	Lampaan- liha ⁵⁾ mk/kg
1.4.1970	63.00	62.00	49.57	5.71	4.20	3.35			
1.1.1971	64.00		51.52	5.93	4.42				
1.9.1971			52.79	6.08					
1.4.1972	66.00	62.00	59.00	6.48	4.42	3.50			
1.4.1972 ⁶⁾	68.85	65.00	65.67	6.54	4.44	3.50	(44.09)	(39.89)	(5.23)
1.5.1973	72.85		71.67	7.54	5.01	3.85	46.09	41.89	7.54
1.4.1974	78.85	70.50	80.00	8.51	5.55	4.25	53.09	48.89	9.04
1.9.1974			84.67		5.88	4.48			
1.4.1975 ⁷⁾	94.85	85.00	87.67	9.76	7.21	5.38	68.09	63.89	11.04
1.9.1975			92.67		7.46	5.52			
1.12.1975				9.85		5.38			
1.3.1976	97.85	87.00	108.70	10.35	8.01	5.52	72.09	65.89	12.04
1.3.1977 ⁸⁾		90.00	119.20	11.75	8.78		76.09	69.89	14.04
1.9.1977			123.20	13.65	9.11				15.94
1.5.1978			126.20						
1.9.1978	104.85	96.00	130.90	14.05	9.36	5.87	78.59	72.39	16.54
1.2.1979 ⁹⁾	114.85	106.00	134.60	14.40	9.66	6.17	83.59	77.39	17.04
1.9.1979	124.85	114.00	149.00	14.90		6.30			17.54
1.4.1980	159.00	148.00	146.60	16.40	10.31	6.85	101.00	94.50	19.10
1.9.1980	161.00	150.00	152.60	17.14	10.91	7.25	103.00	96.50	20.00
1.3.1981	177.00	164.00	160.60	18.69	11.86	7.85	123.00	114.50	21.50
1.9.1981	187.00	172.00	171.90	19.44	12.31	8.20	128.00	119.50	22.30
1.3.1982	207.00	190.00	182.90	20.44	13.01	8.75	142.00	133.50	23.40
1.9.1982			188.90	20.73	13.14	8.88			23.80
1.9.1982 ¹⁰⁾	202.70	185.80					138.00	129.50	
1.3.1983			197.20	21.56	13.68	9.23			24.80
1.4.1983	220.70	204.80	202.70	22.01	13.98	9.46	151.00	141.50	25.30
1.9.1983			205.70	22.31	14.18	9.60			
1.3.1984	231.00	211.00	212.70	23.01	14.68	9.90	156.00	146.00	
1.4.1984	245.00	218.00	216.70	23.31	14.98	10.05	161.00	150.00	25.60
1.9.1984			221.60	23.91	15.38	10.20			26.15
1.3.1985	264.00	231.00	228.60	24.67	16.05	10.50	170.00	158.00	
1.9.1985			230.10						
1.1.1986						9.00			
1.4.1986	270.00	233.00	232.00	24.97	16.25	8.80			25.15
1.3.1987			234.50	25.10	16.30				24.65
1.4.1988	300.00	243.00	244.50	26.10	17.00	9.10	175.00	166.00	25.90
1.1.1989			259.50						
1.3.1989	310.00	251.00	269.00	27.80	17.95	9.20	178.00	176.00	27.45
1.3.1990 ¹¹⁾			277.00	28.22	18.06	9.20	180.00	175.00	27.88
1.3.1991			282.00	28.42			182.00	172.00	

Viittaukset ks. seuraava sivu

Alaviitteet liitetaulukkoon 7.

- ¹⁾ Viljan hinta 1.4.72 alkaen tammikuun hinta, sitä ennen syyskuun hinta. Voimassa satokauden alusta lukien. Sato-
vuodesta 1983/84 alkaen viljan tavoitehinnat tilatasolla. Tätä ennen VV:n tukkuostohintoja.
- ²⁾ Maidon hinta 4 %:sta maidosta p/kg ja vuodesta 1973 alkaen keskirasvaisesta maidosta p/l ilman tuotantoavustusta.
Maidon tavoitehintaa nostettiin 1.1.1989 alkaen siirtämällä 15 p/l jälkikilistä.
Maidolle maksettu valtion varoista lisähintaa meijerien vastaanottamasta maidosta
1.9. 1988 alkaen	23.5 p/l	37 000 litraan asti, sen yli menevältä osalta	12.0 p/l	150 000 litraan asti
1.3.1989 alkaen	30.0 p/l	37 000 "	15.0 p/l	150 000 "
1.9.1989 alkaen	30.0 p/l	50 000 "	15.0 p/l	150 000 "
1.4.1991 alkaen	ks. liitetaulukko 8.			
- Porrastetun lisähinnan maksamisen perustana oleva maitomäärä lasketaan vuosijaksoittain 1.9. alkaen.
- ³⁾ Vuoden 1988 syyskuun alusta lukien maksetaan kananmunista lisähintaa seuraavasti:
- a) Tuotantokiintiö 0 - 10 000 kg
	Lapin ja Oulun läänit	Muulla maassa
1.9.1988 alkaen	2.90 mk/kg	2.55 mk/kg
1.3.1989 alkaen	3.35 mk/kg	2.95 mk/kg
1.3.1990 alkaen	3.74 mk/kg	3.34 mk/kg
1.10.1990 alkaen	3.94 mk/kg	3.54 mk/kg
1.1.1991 alkaen	4.24 mk/kg	3.84 mk/kg
- b) Tuotantokiintiö yli 10 000 kg 31.12.1987 saakka ja 1.1.1988 alkaen 10 001 - 100 000 kg
1.9.1988 alkaen	2.05 mk/kg	2.05 mk/kg
1.3.1989 alkaen	2.50 mk/kg	2.50 mk/kg
1.3.1990 alkaen	2.89 mk/kg	2.89 mk/kg
1.10.1990 alkaen	3.09 mk/kg	3.09 mk/kg
1.1.1991 alkaen	3.39 mk/kg	3.39 mk/kg
- ⁴⁾ Lisäksi maksettu valtion varoista tuotantopalkkiota
1.4.1988 alkaen	4.00 mk/kg	sonni yli 260 kg
	3.10 mk/kg	sonni 210-260 kg
	2.00 mk/kg	sonni 180-210 kg
	3.10 mk/kg	hieho yli 160 kg
	1.00 mk/kg	hieho 130-160 kg
1.3.1989 alkaen	2.00 mk/kg	sonni 190-219 kg
	3.50 mk/kg	sonni 220-269 kg
	5.00 mk/kg	sonni yli 270 kg
	1.00 mk/kg	hieho 140-169 kg
	3.50 mk/kg	hieho 170-259 kg
	5.00 mk/kg	hieho yli 260
1.5.1991 alkaen	ks. liitetaulukko 9.	
- ⁵⁾ Lisäksi maksettu tuotantopalkkiota lampaanlihasta
1.4.1988 alkaen	7.80 mk/kg	16 kg ja yli
	6.70 mk/kg	13-15 -kiloinen
1.3.1989 alkaen	8.80 mk/kg	16 kg ja yli
	6.70 mk/kg	13-15 -kiloinen
1.5.1991 alkaen	ks. liitetaulukko 9.	
- ⁶⁾ Naudanlihalle ja sianlihalle uusi tilastopohja
- ⁷⁾ Lihan tavoitehintoja sovellettiin 1.3. alkaen
- ⁸⁾ Lihan tavoitehintoja sovellettiin 1.2 ja kananmunien tavoitehintaa 1.4. alkaen
- ⁹⁾ Lihan tavoitehintoja sovellettiin 12.1. alkaen
- ¹⁰⁾ Viljan hinta tilahintatasossa 1982 alkaen
- ¹¹⁾ Naudan-, sian- ja lampaanlihan hinta kuumapainovähennyksen poistumisen jälkeen. Kananmunilla 1A-luokan hinta. Aikaisempia vuosia koskevat alaviitteet katsauksessa Suomen maatalous vuonna 1988.

Liitetaulukko 8. Maidon tuotantotuki 1.4.1991 alkaen.¹⁾

Alue	Maitomäärä litraa		
	0 - 50 000 (p/l)	50 001 - 150 000 (p/l)	yli 150 000 (p/l)
1	99.0	84.0	69.0
2	73.0	58.0	43.0
3	62.0	47.0	32.0
4	55.0	40.0	25.0
5	46.5	31.5	16.5
6	43.0	28.0	13.0
7	36.5	21.5	6.5
8	34.5	19.5	4.5
9	55.0	40.0	25.0
10	30.0	15.0	0.0

¹⁾ Sisältää aikaisemman lisähinnan ja aluetuen.

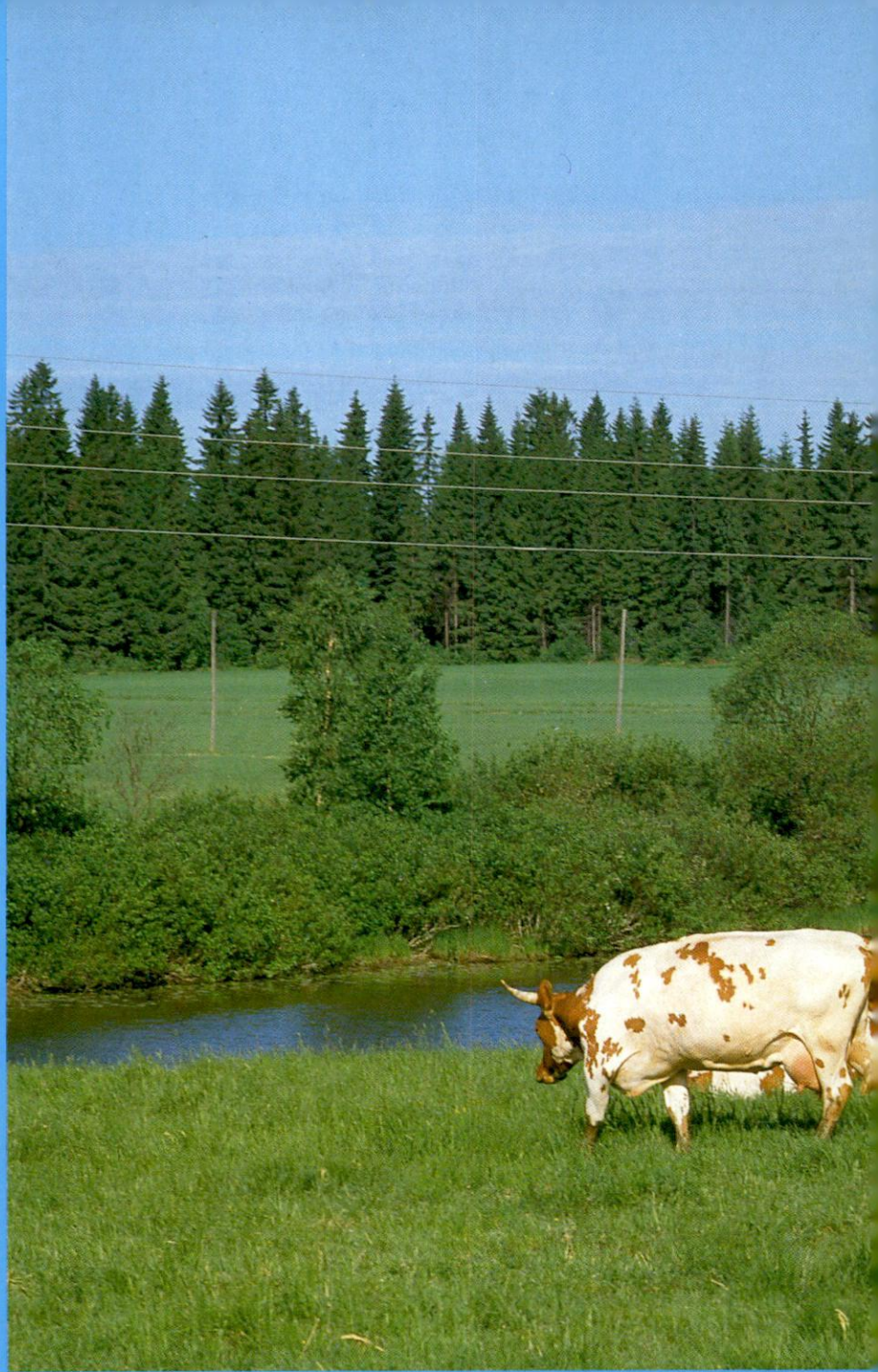
Liitetaulukko 9. Lihan tuotantotuki 1.5.1991 alkaen.¹⁾

Eläinlaji painolaji	Alue								
	1 p/kg	2 p/kg	3 p/kg	4 p/kg	5 p/kg	6 p/kg	7 p/kg	8 p/kg	9 p/kg
Sonni ja hieho 260 kg ja yli	1460	1350	1130	840	780	660	550	950	500
Sonni 220 - 259,9 kg ja hieho 170 - 259,9 kg	1310	1200	980	690	630	510	400	800	350
Sonni 190 - 219,9 kg	1160	1050	830	540	470	360	250	650	200
Kerran poikanut lehmä	350	350	350	350	350	350	350	350	350
Lammas 16 kg ja yli	2140	2000	1790	1580	1280	1280	1280	1740	950
Sika	85	75	55	40	-	-	-	40	-

¹⁾ Sisältää aikaisemman tuotantopalkkion ja aluetuen.

Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja

- No 45 Maatalousekonomian tutkimusta 30 vuotta. Lantbruksekonomisk forskning 30 år. 1982, 232 s.
- No 46 Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta. Tilivuodet 1979-1981. Summary: Investigations on the profitability of agriculture in Finland business years 1979-1981. 1983, 121 s.
- No 47 The Economy of Crop Production. The fifth Finnish-Hungarian-Polish seminar on agricultural economics Finland, June 13-16, 1983, 182 s.
- No 48 HEIKKILÄ, A-M. Perheviljelmän koko ja viljelijäperheen toimeentulon lähteet. Summary: The size of family holdings and the sources of farm family income. 1984, 95 s.
- No 49 KETTUNEN, L. Maatalouden omavaraisuus Suomessa vuosina 1970-83. Summary: Self-sufficiency of Finnish agriculture in 1970-83. 1985, 75 s.
- No 50 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1985. 1986, 42 s.
- No 50a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1985. 1986, 42 s.
- No 51 Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta. Tilivuodet 1982-84. Summary: Investigation of the profitability of agriculture in Finland in business years 1982-84. 1986, 136 s.
- No 52 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1986. 1987, 44 s.
- No 52a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1986. 1987, 44 s.
- No 52b KETTUNEN, L. Finlands lantbruk 1986. 1987, 44 s.
- No 53 Maatalouden kannattavuustutkimus 75 vuotta. Summary: Farm accounting in Finland 75 years. 1987, 123 s.
- No 54 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1987. 1988, 36 s.
- No 54a KETTUNEN, L. Finnish Agriculture in 1987. 1988, 36 s.
- No 55 Tuotantokustannuksista maatilamatkailuun. Matias Torvelan 60-vuotisjuhlajulkaisu. 1988, 161 s.
- No 56 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1988. 1989, 52 s.
- No 56a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1988. 1989, 52 s.
- No 57 Agriculture in difficult circumstances. Finnish-Hungarian-Polish seminar, Saariselkä, Finland 1989. Helsinki 1989, 99 s.
- No 58 AALTONEN, S. & TORVELA, M. Maaseudun kehittämisen ongelmat Suomessa. Problems in rural development in Finland. Helsinki 1989, 30 s.
- No 59 Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta. Tilivuodet 1985-87. Summary: Investigation of the profitability of agriculture in Finland in business years 1985-87. Helsinki 1989, 144 s.
- No 60 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1989. 1990, 52 s.
- No 60a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1989. 1990, 52 s.
- No 60b KETTUNEN, L. Finlands lantbruk 1989. 1990, 52 s.
- No 61 Family farming possibilities. Finnish-Baltic Common Seminar, Helsinki, Finland 1990. Helsinki 1990, 121 s.
- No 62 PUURUNEN, M. A comparative study on farmers' income. 1990, 114 s.
- No 63 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1990. 1991, 56 s.
- No 63a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1990. 1991, 56 s.
- No 64 KOLA, J. Production control in Finnish agriculture. 1991, 134 s.

ISBN 952-9538-11-1
ISSN 0788-5393